

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

64. aastakäik

30. aprill 2021

Sisukord

I Resolutsioonid, soovitusel ja arvamused

RESOLUTSIOONID

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 558. istungjärk – Interactio, 24.2.2021–25.2.2021

2021/C 155/01

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon teemal „Organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse – mis toimib ja mis mitte?“ — (27 liikmesriigis peetud konsultatsioonide põhjal) 1

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 558. istungjärk – Interactio, 24.2.2021–25.2.2021

2021/C 155/02

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Õiglase ja lihtsa maksustamise tegevuskava, millega toetatakse majanduse taastamise strateegiat““ (COM(2020) 312 final), „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Hea maksuhaldustava ELis ja mujal““ (COM(2020) 313 final) ja „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta“ (COM(2020) 314 final – 2020/0148 (CNS)) 8

2021/C 155/03

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit — uus tegevuskava““ (COM(2020) 590 final) 20

2021/C 155/04

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele ELi digirahanduse strateegia kohta“ (COM(2020) 591 final) 27

2021/C 155/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb krüptovaraturge ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937“ (COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD)) ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus hajusraamatu tehnoloogial põhinevate turutaristute katsekorra kohta“ (COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD))	31
2021/C 155/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014 ja (EL) nr 909/2014“ (COM(2020) 595 final – 2020/0266 (COD)) ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/43/EÜ, 2009/65/EÜ, 2009/138/EÜ, 2011/61/EL, 2013/36/EL, 2014/65/EL, (EL) 2015/2366 ja (EL) 2016/2341“ (COM(2020) 596 final – 2020/0268 (COD))	38
2021/C 155/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Kesk pangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Euroopa Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimis pangale „2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia““ (COM(2020) 575 final)	45
2021/C 155/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Brexitiga kohanemise reserv“ (COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD)) .	52
2021/C 155/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja kavandatud määrust (EL) XXX/XXX [Varjupaiga- ja Rändefond]“ (COM(2020) 610 final – 2020/0279 (COD)) ja teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb kriisi ja vääramatute jõuga seotud olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas“ (COM(2020) 613 final – 2020/0277 (COD))	58
2021/C 155/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL“ (COM(2020) 611 – final 2016/0224 (COD)), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kolmandate riikide kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817“ (COM(2020) 612 – final 2020/0278 (COD)) ja „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr XXX/XXX [varjupaiga- ja rändehalduse määrus] ja määruse (EL) nr XXX/XXX [ümberasustamise määrus] tõhusaks kohaldamiseks, et tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1240 ja määrust (EL) 2019/818“ (COM(2020) 614 – final 2016/0132 (COD))	64
2021/C 155/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg““ (COM(2020) 662 final) .	73
2021/C 155/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv reisijate- või kaubaveol kasutatavate teatavate maanteeõidukite juhtide alus- ja jätkuõppe kohta (kodifitseeritud tekst)“ (COM(2021) 34 final – 2021/0018 (COD))	78

Parandused

2021/C 155/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse vahetus-, abi- ja koolitusprogramm euro kaitsmiseks võltsimise eest perioodil 2021–2027 (programm „Perikles IV“)“ (COM(2018) 369 final – 2018/0194(CNS)), parandus (ELT C 440, 6.12.2018)	79
---------------	--	----

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 558. ISTUNGJÄRK – INTERACTIO,
24.2.2021–25.2.2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon teemal „Organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse – mis toimib ja mis mitte?“

(27 liikmesriigis peetud konsultatsioonide põhjal)

(2021/C 155/01)

Raportöörid: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Javier DOZ ORRIT

Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 24.–25. veebruari 2021 istungjärgul (25. veebruari istungil) vastu järgmise resolutsiooni. Poolt hääletas 268, erapooletuks jäi 5.

1. Sissejuhatus

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on vastu võtnud mitu arvamust, resolutsiooni ja deklaratsiooni „NextGenerationEU“ taastekava ja selle eri osiste, eelkõige taaste- ja vastupidavusrahastu kohta. Komitee on väljendanud nõusolekut selle sisu ja nende reformiettepanekute suunaga, mille eesmärk on hoogustada majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning algatada tootismudeli muutmine.

1.2. Komitee leiab, et kõik restruktureerimisprotsessi reformid peavad tuginema ELi aluspõhimõtetele – inimõiguste ja sotsiaalsete õiguste, demokraatlike väärtuste ja õigusriigi põhimõtte kaitsele. Taaste- ja vastupidavusrahastu raames tehtavate investeeringute eesmärk peab olema kasutada täielikult ära ühtse turu potentsiaal, tugevdada ELi majanduslikku vastupanuvõimet, saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgid, luua ringmajandus, saavutada hiljemalt 2050. aastaks ELis kliimaneutraalsus, ergutada majanduse ja ühiskonna digiteerimisega seotud innovatsiooni ja moderniseerimist ning rakendada tõhusalt Euroopa sotsiaalõiguste sammu, et tagada sotsiaalne ühtekuuluvus, kaotada vaesus ja vähendada ebavõrdsust. Investeeringutega tuleb reageerida pandeemia põhjustatud majandus- ja sotsiaalkriisile, arvestades seejuures, et kriisi mõju on varem prognoositust laiem, raskem ja sügavam, ning tagada kiire taastumine. Samuti tuleks taaste- ja vastupidavusrahastut kasutada täielikus kooskõlas rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingutega, millega EL ja liikmesriigid on ühinenud, näiteks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon. Komitee peab väga tähtsaks tagada hea valitsemistava, valvsus korruptsiooni suhtes fondihalduses ja demokraatlik vastutus.

1.3. Komitee peab samuti väga oluliseks, et reformide eesmärk oleks ühtviisi nii suurendada majanduse tootlikkust kui ka tugevdada innovaatilist tööstusstruktuuri VKEdes ja sotsiaalsete ettevõtete toetamise kaudu. Komitee rõhutab Euroopa tasandi teadusuuringute rolli ja seoseid tootmisprotsessiga. Samuti tuleks komitee arvates kehtestada mehhanismid, mille

abil tagada õiglane rohe- ja digiüleminek ELis ja kõigis liikmesriikides ning toetada tööturult tõrjutud inimeste majanduslikku taasintegreerimist. Sellega seoses kordab komitee oma muret selle pärast, et 2021.–2027. aasta mitmeaastases finantsraamistikus õiglasele üleminekule ette nähtud vahendid ei ole piisavad.

1.4. ELi institutsioonid reageerisid 2008. aasta kriisiga võrreldes väga erinevalt. Taastekava rahastamine Euroopa ühiste võlakirjade emiteerimise kaudu on oluline verstapost ELi ajaloos. Komiteele valmistab eriti muret toetus majandus- ja rahaliidu süvendamisele. See küsimus tuleks tõstatada eelseisval Euroopa tulevikku käsitleval konverentsil. Samas tuleb tunnustada eesistujariik Portugali korraldatava, sotsiaalõiguste samba tõhusa rakendamise teemalise Porto tippkohtumise olulisust. Komitee on seisukohal, et kodanikuühiskonna kaasamine peab minema kaugemale majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnast ning hõlmama selliseid olulisi küsimusi nagu Euroopa tulevik või ühinemine ja ühinemiseelised läbirääkimised ELi taotlejariikidega.

1.5. Komisjon peaks riiklike taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel võtma arvesse pandeemia mõju eri liikmesriikidele ja nende suutlikkust.

1.6. Soovime käesolevas resolutsioonis väljendada ka rahulolu Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahel 2020. aasta detsembris kolmepoolse kohtumise käigus saavutatud kokkuleppe üle, mille raames kiideti heaks määrus, millega kehtestatakse (artikkel 18), et sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad nendega konsulteerimise kaudu osalema riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamises ja rakendamises.

1.7. Käesoleva resolutsiooni teema ongi kodanikuühiskonna organisatsioonide osalus riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades. Euroopa poolaasta rühma riikide delegatsioonide koostatud aruannete põhjal tahaksime anda esialgse hinnangu, kuidas osalemine on arenenud, ja teavitada Euroopa institutsioone ja riikide valitsusi selles leitud puudustest. Sel viisil saaks komitee aidata tagada, et liikmesriikide valitsused ja Euroopa institutsioonid võtavad asjakohaseid parandusmeetmeid enne tähtaega, mille jooksul liikmesriikide valitsused peavad riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad lõpule viima ja Euroopa Komisjon need heaks kiitma. See hinnang peaks näitama mitte üksnes seda, kui ulatuslikult on kodanikuühiskond osalenud kavade väljatöötamisel, vaid ka nende kaasamise kvaliteeti ja seda, kui läbipaistvalt on eri liikmesriigid teinud oma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kavandid üldsusele kättesaadavaks.

1.8. Euroopa tasandi sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid on seoses enda kaasamisega „NextGenerationEU“ taastekavasse tunnistanud, et tavapärase Euroopa poolaasta menetlustega võrreldes on tehtud edusamme. Samuti tunnustavad nad Euroopa Komisjoni positiivset rolli kodanikuühiskonna osalemise edendamisel riiklikul tasandil. Enamik neist peab tegelikku osalemist siiski endiselt suuresti ebapiisavaks ja leiab, et protsessid ei võimalda kodanikuühiskonna organisatsioonide arvamustel piisavalt mõjule pääseda. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid kutsuvad üles neid puudusi riikliku taaste- ja vastupidavuskava rakendamise ja hindamise etapis kõrvaldama, kehtestades ametlikumad menetlused, mis hõlbustavad tegelikku mõttevahetust.

2. Taust

2.1. 18. detsembril 2020 jõudsid Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament taaste- ja vastupidavusrahastu suhtes kokkuleppele. Selleks et rahastusele juurde pääseda, valmistavad liikmesriigid ette riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad, milles esitatakse investeeringute ja reformide pakett kooskõlas Euroopa Liidu suunistega konsulteerimisprotsessi kohta. Juba esimestes, septembris avaldatud suunises palutakse liikmesriikidel kirjeldada mis tahes sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna ja muude asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimist või nende panust taaste- ja vastupidavuskava koostamisel ja rakendamisel ⁽¹⁾.

2.2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu detsembris saavutatud kokkulepe sisaldab muu hulgas lõiget sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kaasamise kohta. Artikli 18 lõike 4 punkti q kohaselt tuleb riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades esitada „taaste- ja vastupidavuskava ettevalmistamiseks ning, kui see on asjakohane, elluviimiseks nende konsultatsioonide kokkuvõte, mis on läbi viidud kooskõlas riigisisese õigusraamistikuga kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide [...] ja muude sidusrühmadega, ning selgitus selle kohta, kuidas on sidusrühmade seisukohti taaste- ja vastupidavuskavas arvesse võetud“ ⁽²⁾.

⁽¹⁾ SWD(2020) 205 final.

⁽²⁾ ELT L 57, 18.2.2021, lk 17.

2.3. Euroopa poolaasta rühma 2020.–2023. aasta tööprogramm võeti vastu rühma esimesel koosolekul 16. detsembril 2020. Tööprogrammi üks oluline uus element oli komitee liikmete virtuaalsete konsultatsioonide korraldamine liikmesriikides 2021. aasta jaanuaris. Selle eesmärk oli koguda teavet organiseeritud kodanikuühiskonna osalemise kohta riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades, et komitee saaks veebruaris toimuval täiskogu istungjärgul võtta vastu resolutsiooni.

3. Meetod

3.1. Aruande jaoks vajalikud andmed ja teave koguti 2021. aasta jaanuaris.

Kokku saadi vastused 26 liikmesriigi delegatsioonilt. Konsultatsioonid toimusid liikmete endi teadmiste põhjal ning neis osalesid sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid. Mõnes riigis olid kaasatud riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogud või samaväärsed organid ning teistes konsulteeriti ka valitsuse esindajatega.

3.2. Konsultatsioonid põhinesid järgmisel viiel küsimusel:

- 1) Kas Teie riigis on olemas mehhanismid taaste- ja vastupidavuskavade teemal konsulteerimiseks? Kas peate neid piisavaks ja asjakohaseks?
- 2) Kas Teie riigis kasutatakse sotsiaalpartnerite ja ülejäänud kodanikuühiskonna puhul erinevaid konsulteerimismehhanisme?
- 3) Teie riik peab esitama oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava hiljemalt 30. aprilliks. Kui kaugel Teie riigis selle protsessiga ollakse?
- 4) Millised erinevused on Teie riigis taaste- ja vastupidavuskavade menetlusel võrreldes organiseeritud kodanikuühiskonnaga konsulteerimisega tavalise poolaasta menetluse raames?
- 5) Mil määral on Teie riigi taaste- ja vastupidavuskavad kooskõlas Teie riigi organiseeritud kodanikuühiskonna poliitiliste eesmärkidega?

4. Konsultatsioonide tulemustel põhinevad tähelepanekud

4.1. 1. küsimus: kas Teie riigis on olemas mehhanismid taaste- ja vastupidavuskavade teemal konsulteerimiseks?

4.1.1. Valdavas enamikus vastustest teatati, et asjaomane riigivalitsus on loonud mingis vormis konsulteerimismehhanismi organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamiseks oma taaste- ja vastupidavuskava koostamisse. Mõnes liikmesriigis on konsultatsioonid kodanikuühiskonnaga juba toimunud, samas kui teistes on need veel pooleli või kavandatud toimuma hiljem.

4.1.2. Kasutatavad mehhanismid on erinevad, need hõlmavad kirjalike ettepanekute esitamist, kõrgetasemelisi kohtumisi vastutavate ministritega, sihtotstarbeliselt koostatud ja tagasi saadud küsimustike hindamist ning ümarlauaarutelusid valitsuse esindajate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel. Mõni liikmesriik on aluseks võtnud ja kasutanud ka mehhanisme, mis on loodud konsulteerimiseks tavapärase Euroopa poolaasta menetluse raames, tehes 2021. aasta spetsiaalse uue ajakava ja COVID-19 pandeemia piiravate tingimuste alusel vajalikud muudatused.

4.1.3. Mitmed vastused näitasid siiski, et kodanikuühiskonna tõeline osalemine on puudulik. Üks osalemistakistus oli mõne riigi valitsuse ilmne soovimatus kaasata kodanikuühiskonda oma kava koostamisse. Konsultatsioonid toimusid sageli mitte seepärast, et valitsus oleks püüdnud kodanikuühiskonda kaasata, vaid sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide algatusel ja nende kaebuste tulemusel.

4.1.4. Isegi kui kodanikuühiskond ametlikult kaasati, peeti kodanikuühiskonnaga konsulteerimiseks ette nähtud aega ebapiisavaks ja seega veel üheks tõelise osalemise ees seisvaks takistuseks. Osalejad suhtusid kriitiliselt mõne valitsuse kinnitatud pingelisse ajakavva, sest tõenäoliselt takistab see sisulist arutelu ja kodanikuühiskonna panuse kaalumist taaste- ja vastupidavuskavade puhul. Seega, kuigi paljudel liikmesriikidel on taaste- ja vastupidavuskavade koostamise protsessi osana mingil kujul olemas organiseeritud kodanikuühiskonnaga konsulteerimise mehhanism, võimaldab märksa väiksem arv liikmesriike tegelikult kodanikuühiskonnal tõeliselt osaleda ja sellest tulenevatel ettepanekutel tegelikult mõjule pääseda.

4.1.5. Kahjuks teatas mitu osalejat, et nende riigi kava koostamise etapis ei ole konsultatsioone toimunud ega kavandatud. Lisaks teatasid mõned vastajad, et kuigi konsultatsioonid toimusid, hõlmasid need seni ainult sotsiaalpartnereid, mitte organiseeritud kodanikuühiskonda laiemalt.

4.1.6. Saadud teabe alusel ⁽³⁾ jaotasime liikmesriigid resolutsiooni teema põhjal kolme kategooriasse: riigid, kus vähemalt seni ei ole praktiliselt mingit kaasamist toimunud (Taani, Slovakkia), riigid, kus on toimunud mõningane ametlik või mitteametlik konsulteerimine, ent kus mõjulepääsu ei tuvastatud (Austria, Belgia, Tšehhi, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Eesti, Prantsusmaa, Horvaatia, Ungari, Iirimaa, Leedu, Läti, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Rootsi, Sloveenia) ja riigid, kus on toimunud struktureeritud kaasamine, mis mõnel juhul on kavade mõnd aspekti mõjutanud (Bulgaaria, Küpros, Soome, Itaalia, Malta).

4.1.7. Üldiselt näitavad vastused, et organiseeritud kodanikuühiskond soovib väga anda oma panuse riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamisse. Sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone esindavad vastajad kirjeldasid osalemiskatseid, sealhulgas ettepanekute koostamist ja püüdeid jõuda valitsuse esindajateni. Mõnes liikmesriigis on need algatused viinud kodanikuühiskonna suurema kaasatuseni kavade koostamisse, kuid kahjuks tundub, et teistes liikmesriikides ei ole need tulemusi andnud.

4.2. 2. küsimus: kas Teie riigis kasutatakse sotsiaalpartnerite ja ülejäänud organiseeritud kodanikuühiskonna puhul erinevaid konsulteerimismehhanisme?

4.2.1. Enamikus liikmesriikides on sotsiaalpartnerite ja ülejäänud organiseeritud kodanikuühiskonnaga konsulteerimise kord erinev. Vastajad teatasid, et sotsiaalpartnerid on kaasatud struktureeritumalt, institutsionaliseeritumalt ja püsivalt, samal ajal kui ülejäänud kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteeritakse pigem juhtumipõhiselt ja mitteametlikult. Nagu eespool mainitud, konsulteeris mitu liikmesriiki taaste- ja vastupidavuskavade koostamise käigus üksnes sotsiaalpartneritega, mitte aga kodanikuühiskonnaga laiemalt. Ühes liikmesriigis kasutati versiooni, mille puhul valitsus konsulteeris ainult laiema kodanikuühiskonnaga, hõlmates ka sotsiaalpartnereid, kuid mitte kitsama, üksnes sotsiaalpartnereid hõlmava organiga. Väiksem arv liikmesriike on otsustanud kasutada ühist menetlust, mis hõlmab kõiki sidusrühmi.

4.3. 3. küsimus: Teie riik peab esitama oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava hiljemalt 30. aprilliks. Kui kaugel Teie riigis selle protsessiga ollakse?

4.3.1. Vastused olid sisuliselt erinevad. Kuigi kõik osalejad teatasid, et nende riigi valitsus on alustanud tööd oma taaste- ja vastupidavuskavaga, on liikmesriigid selle protsessi eri etappides.

4.3.2. Enamikus liikmesriikides koostavad riikliku taaste- ja vastupidavuskava esimese versiooni vastutavad ministeeriumid, enamasti rahandusministeerium. Mõni liikmesriik on kodanikuühiskonnaga konsulteerimise lõpetanud, samal ajal kui teised ei ole veel väliste sidusrühmadega konsulteerinud. Mitu vastajat teatas ka, et nende valitsus konsulteerib tihedalt Euroopa Komisjoniga või kavatseb peatselt konsulteerimist alustada.

4.3.3. Mõne liikmesriigi puhul teatati, et pärast konsulteerimist Euroopa Komisjoniga töötavad nad nüüd oma riikliku kava teise versiooniga.

4.4. 4. küsimus: millised erinevused on Teie riigis taaste- ja vastupidavuskavade menetlusel võrreldes organiseeritud kodanikuühiskonnaga konsulteerimisega tavalise poolaasta menetluse raames?

4.4.1. Ka siin anti vastuolulisi ja mõnevõrra ebaselgeid vastuseid. Siiski võib täheldada, et mõni suundumus sarnaneb eelmistele küsimustele antud vastustega: mõni vastaja leiab, et on liiga vara hinnangut anda, teised vastajad, et asjakohaseks konsulteerimiseks ei ole piisavalt aega, ja kolmandad, et sotsiaalpartnerid on ülejäänud organiseeritud kodanikuühiskonnast enam kaasatud. Mõni vastaja teatas, et taaste- ja vastupidavuskavade menetlus on olnud organiseeritud kodanikuühiskonnale avatum või kohandatum kui tavaline poolaasta menetlus, kuid veelgi enam märgiti, et tavalise poolaasta menetluse käigus organiseeritud kodanikuühiskonnaga konsulteerimiseks kehtestatud raamistikku taaste- ja vastupidavuskavade menetluses ei kasutata.

⁽³⁾ Eri liikmesriikide aruandeid analüüsitakse käesoleva resolutsiooni lisas. Kogu materjal on kättesaadav komitee veebisaidil.

4.5. 5. küsimus: mil määral on Teie riigi taaste- ja vastupidavuskavad kooskõlas Teie riigi organiseeritud kodanikuühiskonna poliitiliste eesmärkidega?

4.5.1. Vastused sellele küsimusele jagunevad kolme laia, umbes ühesuurusse kategooriasse. Ühes rühmas leiti, et kavad on eesmärkidega üldiselt kooskõlas, kas konsulteerimismenetluse tulemusel või seepärast, et huvid olid algusest peale samad. Teises rühmas kahetseti, et valitsused jätsid kavade koostamisel kõrvale organiseeritud kodanikuühiskonna avalikud ja üldtuntud huvid, ning kolmandas ja viimases rühmas ei osatud vastata kas põhjalike teadmiste puudumise tõttu või kuna protsess oli alles algusjärgus.

5. Järeldused

5.1. Kuigi eelmiste aastate tavalise Euroopa poolaasta protsessiga võrreldes on riiklike taaste- ja vastupidavuskavade sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise protsessid üldiselt paranenud, leiab komitee, et enamikus liikmesriikides ei ole need kaugeltki rahuldavad ei kodanikuühiskonna õigustatud nõudmiste ega isegi mitte taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi määruuses sätestatud tingimuste aspektist. Kuigi sotsiaalpartneritel on üldiselt rohkem võimalusi osaleda kas sotsiaaldialoogi või riiklike taaste- ja vastupidavuskavade seotud spetsiaalsete protsesside kaudu, on teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide võimalused piiratumad.

5.2. Käesoleva resolutsiooni aluseks oleva uuringu tulemused on kooskõlas teiste Euroopa tasandi kodanikuühiskonna organisatsioonide tehtud uuringute⁽⁴⁾ tulemustega, mis milles kajastub liikmesriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemine riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades. Nende uuringute kohaselt on enamikus riikides kodanikuühiskonna organisatsioonide osalus olnud vähene või olematu. Jaanuaris uuringu jaoks kogutud andmed näitavad siinjuures vaid vähest paranemist. Sarnane rahulolematuse tase ilmneb ka Regioonide Komitee konsultatsioonist⁽⁵⁾ kohalike ja piirkondlike poliitiliste organite kaasamise kohta riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse.

5.3. Komitee on seisukohal, et tõelise osalemisega on tegu siis, kui kodanikuühiskonna organisatsioonid teavitatakse nõuetekohaselt kirjalike dokumentide vahendusel ametlike konsultatsiooniprotsesside raames, mis põhinevad õigusreeglitel ning avalikel ja läbipaistvatel menetlustel, kui neil on piisavalt aega analüüsida valitsuse ettepanekuid ja koostada oma ettepanekud, mida kas võetakse arvesse või mis lükatakse põhjendatult tagasi ning mis tuuakse igal juhul esile protokollis või avalikes dokumentides. Kui hakatakse kohaldama uusi raamtingimusi, tuleks seda konsulteerimist korrata. Kodanikuühiskonna osalemine ei ole mingil juhul mõeldud parlamentaarsete demokraatlike institutsioonide ülimuslikkuse asendamiseks ega kahtluse alla seadmiseks, vaid üksnes nende täiendamiseks koostöö kaudu.

5.4. Komitee kutsub nende liikmesriikide valitsusi, kes ei ole kehtestanud asjakohaseid sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise menetlusi, üles need menetlused kiiremas korras kehtestama ning järgima taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi määrust. Komitee kutsub Euroopa institutsioone, eelkõige komisjoni üles kasutama oma volitusi, et nõuda nende riikide valitsustelt, kes ei ole seda veel teinud, oma vastavate kohustuste täitmist. Seda on veel võimalik teha riiklike taaste- ja vastupidavuskavade vastuvõtmiseks kehtestatud tähtaja jooksul. Komitee jagab teiste poliitiliste ja sotsiaalvaldkonna osalejate seisukohta, et Euroopa majanduse ja ühiskonna taastamiseks ja ümberkujundamiseks tehtavate investeeringute rahastamise vahendid peavad jõudma liikmesriikide ja nende ühiskondadeni nii kiiresti kui võimalik.

5.5. Kogemust, mis saadakse kodanikuühiskonna osalemisel riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamise etapis, ning selle osalemisega seotud lünkade ja puuduste hindamist tuleb kasutada tagamaks, et need lüngad ja puudused kõrvaldatakse edaspidi riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise etapis ning 2022. aasta riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamist silmas pidades. Sotsiaalpartnerite ja üldisemalt kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivne kaasamine tagab, et muutused on suunatud alt üles ja seega jätkusuutlikud ja tõhusad. Kavade rakendamisel tuleb arvesse võtta ka kodanikuühiskonna organisatioone, sest nemad osutavad paljusid sotsiaalteenuseid.

⁽⁴⁾ Civil Society Europe and the European Center for Not-for-Profit Law: „Participation of civil society organisations in the preparation of the EU National Recovery and Resilience Plans“, detsember 2020.

⁽⁵⁾ RK-CEMR: „Omavalitsuste, linnade ja piirkondade kaasamine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamisse“, 20. jaanuar 2021.

5.6. Avaliku sektori ja sotsiaalvaldkonna osalejate vajadusest investeerida lühikese aja jooksul märkimisväärseid rahalisi vahendeid tuleneb muu hulgas oht, et vahendeid ei suudeta kavandatud aja jooksul kasutusele võtta ja täielikult ära kasutada, ning oht neid vahendeid ebatõhusalt kasutada. Veelgi tõsisem on korrupsioonioht. Kuigi komitee kutsub liikmesriikide valitsusi üles võtma vajalikke meetmeid juhtimissuutlikkuse parandamiseks ning läbipaistvuse ja haldus- ja parlamentaarse kontrolli edendamiseks, et tegeleda nende ohtudega, rõhutab komitee, et kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise järelevalvesse on jõuline vahend võitluses korrupsiooni ja ebatõhususe vastu.

5.7. Komiteele teeb muret, et käesoleva resolutsiooni aluseks olevate riiklike aruannete koostamise ajal ei olnud enamikus liikmesriikides piisavalt selge, millised on riiklike taaste- ja vastupidavuskavade haldamissüsteemid ning kuidas jaotub nende rakendamisel vastutus kesk-, piirkondliku ja kohaliku tasandi vahel. Samuti ei ole loomulikult piisavalt selge, milliste asjakohaste mehhanismide abil kaasatakse organiseeritud kodanikuühiskond ja sotsiaalpartnerid riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise-, järelevalve- ja kohandamisetappidesse.

5.8. Käesolevas resolutsioonis keskendutakse sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamisele riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse ajal, mil nende kavade koostamine ei ole veel lõppenud. Eesmärk on neid protsesse parandada ning nõuda sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide nõuetekohast kaasamist riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise, järelevalvesse ja kohandamisse. Oleme teadlikud kavade sisust, nagu seda on kirjeldatud raamprogrammides ja mõne liikmesriigi riikliku taaste- ja vastupidavuskava esimeses kavandis. Küsimustiku 5. küsimusele antud vastustest võib siiski järeldada, et enamikus liikmesriikides (kümme riiki kuueteistkümnest), kust protsessi praeguses etapis vastuseid saadi, vastavad kodanikuühiskonna organisatsioonide eesmärgid ulatuslikult või osaliselt raamprogrammide ja riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kavandite eesmärkidele, mis on kooskõlas komisjoni ja Euroopa Parlamendi poolt taasterahastu „NextGenerationEU“ ja selle taaste- ja vastupidavusrahastu jaoks sätestatud eesmärkide ja suunistega. Ülejäänud kuues liikmesriigis on kodanikuühiskonna organisatsioonide suhtumine kriitiline ja kümnest liikmesriigist ei vastatud peamiselt seetõttu, et seda peeti ennatlikuks.

5.9. Komitee soovib siiski juhtida tähelepanu mõnele murele ja nõudmisele, mida väljendasid sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid seoses riiklike taaste- ja vastupidavuskavade sisuga.

- Investeeringud, mis on kooskõlas rohelise kokkuleppe ja digiülemineku ning nendega seonduvate õiglase ülemineku eesmärkidega, samuti konkreetse riigi sotsiaalse haavatavuse, tööhõive, tervishoiu ja sotsiaalkaitsega seonduvate eesmärkidega ning millega kaasneb 2019. ja 2020. aasta riigipõhistes soovitusel osutatud vajalike struktuurireformide rakendamine, peaksid viima tootlikkust suurendava, keskkonnaalasel ja sotsiaalselt jätkusuutlikuma majandusmudeli poole.
- Riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad peaksid selgelt väljendama investeerimisprojektide ja iga riigi reformikava seost, kehtestades asjakohased näitajad, ajakava ja järelevalvemetoodika.
- Taasterahastu „NextGenerationEU“ pakub liikmesriikide eelarvetele enneolematut ELi rahalist toetust. Riiklike kavade hindamisel peaks komisjon nõudma, et Euroopa vahendeid kasutatakse ka tõelise Euroopa lisaväärtuse loomiseks, toetades piiriüleseid taristuinvesteeringuid ja -projekte. Piiriülestel investeeringutel on selge positiivne majanduslik ja sotsiaalne ülekanduv mõju, mida tuleb jõulisemalt edendada.
- Riiklike taaste- ja vastupidavuskavade raames tehtavad investeeringud peaksid võimendama muid erainvesteeringuid nendes kavades prioriteetsena määratud sektorites. Investeeringusprogrammides tuleb piisavalt arvesse võtta VKEd ja sotsiaalsete ettevõtete toetuskõlblikke projekte.
- Nagu ÜRO äärmise vaesuse ja inimõiguste eriarportöör Olivier De Schutter väga selgelt märkis komitee täiskogu 28. jaanuari 2021. aasta istungil peetud kõnes, on oht, et sotsiaalküsimustele, sealhulgas vaesuse ja ebavõrdsuse vastu võitlemise vahenditele, ei omistata riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades vajalikku kaalu. Arvestades, et majanduse ja ühiskonna digiteerimine on üks taasterahastu „NextGenerationEU“ põhiteemasid, on oluline rõhutada, kui suur on oht, et digilõhe ei vähene.
- Investeeringud kvaliteetsesse haridusse, elukestvasse õppesse ning teadus- ja arendustegevusse on väga olulised, et hoogustada ja täendada majanduslikke ja sotsiaalseid muutusi, mida edendatakse taasterahastu „NextGenerationEU“ abil. Samuti on olulised investeeringud, millega tugevdatakse COVID-19 pandeemia tõttu rängalt kannatanud riikide tervishoiusüsteeme ja rahvatervise poliitikat.

5.10. Komitee kutsub liikmesriikide valitsusi ja ELi institutsioone üles võtma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade vastuvõtmisel arvesse neid Euroopa kodanikuühiskonna muresid seoses riiklike taaste- ja vastupidavuskavade sisuga.

Brüssel, 25. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 558. ISTUNGJÄRK – INTERACTIO,
24.2.2021–25.2.2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Õiglase ja lihtsa maksustamise tegevuskava, millega toetatakse majanduse taastamise strateegiat““

(COM(2020) 312 final)

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Hea maksuhaldustava ELis ja mujal““

(COM(2020) 313 final)

ja

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta“

(COM(2020) 314 final – 2020/0148 (CNS))

(2021/C 155/02)

Raportöör: **Krister ANDERSSON**

Kaasraportöör: **Javier DOZ ORRIT**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Liidu Nõukogu, 28.7.2020 Euroopa Komisjon, 12.8.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 113 ja 115
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	220/0/7
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab üldjoontes komisjoni õigusaktide ettepanekuid ja kiidab komisjoni koordineerimist üleilmse üksmeele saavutamiseks OECD / kaasava raamistiku tasemel peetud globaalsete arutelude teel.

1.2. Komitee nõustub komisjoni käsitlusviisiga, et hea maksuhaldustava – õiglase maksustamise alus – nõuab maksustamise läbipaistvust tänu maksuhaldurite vahelisele teabevahetusele, õiglast maksukonkurentsi, kahjulike maksimeetmete puudumist, tulemuslikumaid maksimeetmeid ja rahvusvaheliselt kokkulepitud standardite kohaldamist.

1.3. Lisaks nõustub komitee komisjoniga selles, et maksukonkurents ei ole eraldiseisev probleem⁽¹⁾ Siiski on väljendatud muret ELis esineva ebaausa maksukonkurentsi pärast, mis soodustab maksustamise vältimist. Komitee leiab, et tõhus rahaliit nõuab sidusat maksupoliitikat ja oma liikmete maksueeskirjade järjepidevust.

1.4. Komitee toetab komisjoni algatust käitumisjuhend läbi vaadata ja kiidab asjaolu, et komisjoni ettepanekus on nõuetekohaselt arvestatud OECD tööga ja rahvusvaheliselt kokkulepitud standardite omaksvõtmisega, eriti seoses üldiste põhimõtetega, mis aitavad saavutada äriühingute tegeliku minimaalse maksumäära.

1.5. Komitee hinnangul tuleks käitumisjuhendi tulemust ja saavutusi tihedamini värskendada ja kodanikuühiskonnale ligipääsetavaks teha, mis vastaks komisjoni eesmärgile muuta tegevusjuhendiga seotud konkreetne tegevus ja tulemused läbipaistvamaks.

1.6. Komitee toetab komisjoni otsust seadusandliku sekkumise kohta, mille eesmärk on tugevdada maksuhaldurite koostööd ja suurendada siseturul rakendatavate menetluseeskirjade ühtlustatust.

1.7. Komitee jagab komisjoni seisukohta, et maksupettus ja maksudest kõrvalehoidmine ohustavad endiselt riigi rahandust, eriti kriisi ajal, mis ilmneb selgelt komisjoni uusimatest prognoosidest. Kuna üksikisikud hoiavad kõrvale rahvusvahelistest maksudest, mis hõlmavad üksikisiku tulumaksu, kapitali tulumakse ning omandi- ja pärandimakse, jäi uusimatel andmetel ELis saamata hinnanguliselt 46 miljardit eurot maksutulu. Käibemaksudest saamatajäänud tulu küündib seevastu hinnanguliselt 140 miljardi euroni, millest 50 miljardit on seotud piiriülese pettusega⁽²⁾.

1.8. Komitee märgib, et äriühingu tulumaksu vältimisest tulenev hinnanguline alalaekumine väheneb⁽³⁾, ulatudes mitme hinnangu kohaselt umbes 35 miljardi euroni aastas – see on väiksem komisjoni eelmisest hinnangust (umbes 50–70 miljardit eurot), mis anti enne maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastaste meetmete sisseviimist-Komisjon analüüsis ka sellise paranemise ja komisjoni eelmise koosseisu maksustamise vältimise vähendamiseks tehtud seadusandliku töö vahelist seost⁽⁴⁾. Kuid see valmistab jätkuvalt muret olukorras, kus avaliku sektori kulutused majanduse ja ühiskonna toetamiseks on nii olulised.

1.9. Tõhusust ei ole võimalik saavutada ilma aktiivse võitluseta maksukuritegevuse ja maksudest kõrvalehoidmise vastu, mida tuleb parandada tõhustatud halduskoostöö ja rohkem ühtlustatud õigusraamistiku abil. Maksuraamistikku ei saa pidada õiglaseks, kui mõnel liikmesriigil on võimalus sellest kergesti mööda hiilida, heidutades niiviisi teisi ja pärssides tõhusust.

1.10. Võttes arvesse praegust 27 erinevast maksusüsteemist tingitud keerulist olukorda ja mõeldes sellele, kui raskeks teeb selline mudelite paljusus elu piiriülesele tegutsevatele ettevõtjatele ja üksikisikutele, innustab komitee liikmesriike oma maksuaruandluse nõudeid ühtlustama ja maksuhaldurite koostööd parandama, kaitstes samal ajal nende maksusuve- räänsust.

⁽¹⁾ „See [käitumisjuhend] lähtub eeldusest, et kuigi riikidevaheline maksukonkurents ei ole iseenesest problemaatiline, on vaja ühiseid põhimõtteid selle kohta, mil määral saavad riigid kasutada oma maksukordi ja -poliitikat ettevõtjate ja kasumi ligimeelitamiseks. See on eriti oluline ühtsel turul, kus aluslepingust tulenevad vabadused suurendavad kasumi ja investeringute liikuvust.“ (COM(2020) 313 final, lk 3).

⁽²⁾ Vt ka „Käibemaksulõhe – ELi liikmesriikidel jäi 2018. aastal saamata 140 miljardit eurot käibemaksutulu ja 2020. aastal võib see summa koroonaviiruse tõttu suureneda“ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_20_1579.

⁽³⁾ COM(2020) 312 final, lk 5. On muidki hinnanguid, näiteks hindab Euroopa Parlament finantskuritegude, maksudest kõrvalehoidmise ja maksustamise vältimisest tuleneva kahju 190 miljardile eurole. Võttes aluseks OECD ulatusliku töö maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise aruandes (meede 11), ulatus saamata jäänud maksutulu kogu maailmas enne maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastaste meetmete rakendamist umbes 100–240 miljardi USA dollarini ehk 0,35 protsendini maailma SKPst. Euroopa Komisjoni hinnangul moodustas ELi osa ligikaudu 50–70 miljardit eurot, enne kui liikmesriigid leppisid kokku I ja II maksustamise vältimise vastases direktiivis.

⁽⁴⁾ Eelmise viieaastase ametiaja jooksul esitas Euroopa Komisjon 20 olulist seadusandlikku ettepanekut.

1.11. Komisjoni kavandatud 25 meetet tunduvad mõistlikud. Enamik neist on seotud käibemaksuga, mis on asjakohane, kuna selles valdkonnas jääb saamata väga suur osa maksutulust. Meetmeid on siiski kirjeldatud väga lühidalt ja praegu on raske täielikult hinnata nende spetsiifilist mõju Euroopa kodanike ja ettevõtjate igapäevaelule.

1.12. Üleminek ühtsele käibemaksukohustuslasena registreerimisele on väga teretulnud. See on oluline samm süvendatud ühtse turu loomise poole, vähendades ebakindlust ja piiriülese tegevuse kulusid.

1.13. Komitee pooldab Euroopa Komisjoni ettepanekut käibemaksu aruandlusnõuete ajakohastamise ja ühtlustamise kohta tehingupõhise (reaalajas) aruandluse ja e-arvete laiema kasutamise teel.

1.14. Komiteel on heameel ka finantsteenuste käibemaksustamise võimaliku läbivaatamise üle. Vaja on põhjalikku mõjuhindamist, sealhulgas finantsteenuste käibemaksuga maksustamist kolmandates riikides.

1.15. Komitee toetab komisjoni algatust – ELi maksukuulekuse alase koostöö raamistikku –, mis põhineb maksuhaldurite suuremal usaldusel ja koostööl piiriüleste maksuküsimuste lahendamisel. Selles raamistikus on tähtis VKEsid suuremate ettevõtetega võrdväärselt kohelda. Komitee märgib, et VKEdel on oluliselt suurem nõuete täitmisega seotud koormus kui suurtel rahvusvahelistel ettevõtetel, ning kutsub komisjoni üles võtma meetmeid VKEde koormuse vähendamiseks.

1.16. Komitee peab maksutagastuse küsimust äärmiselt oluliseks, eriti aga praegusel kriisiajal, mil nii üksikisikuid kui ka ettevõtjaid ohustab tõsiselt vähene likviidsus.

1.17. Komitee innustab komisjoni hindama, kuidas saaks juurutada lihtsama ja ühtsema halbade laenuklade deklaratsioonide käibemaksu hüvitamise mehhanismi. See mehhanism peaks tagama, et ettevõtjatel oleks võimalik maksuhaldurilt kiiresti ja õigel ajalsisse nõuda käibemaks, mida nad ei ole veel oma klientidelt saanud, ent mis on maksuhaldurite juba tasunud.

1.18. Komitee peab väga tähtsaks selgete ja rahvusvaheliselt sidusate maksu- ja tööhõiveeskirjade olemasolu digiplatvormide jaoks. Komitee toetab digiplatvormide läbipaistvamaks muutmiseks tehtavaid jõupingutusi, mille eesmärk on vältida sissetulekute ebahühtlast deklareerimist, millega kaasneb suur maksudest kõrvalehoidmise oht. Aruandlusnõuded ja maksuvormid peaksid olema kõigis liikmesriikides ühesugused.

1.19. Komitee rõhutab, et ühisauditeid, mis on põhimõtteliselt kasulik ja tõhus töövahend, tuleks teha silmas pidades maksumaksjate õigusi, sh Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti mis puudutab kaitseõigust ja nendega seonduvate menetlus- ja oluliste eeskirjade prognoositavust ning selliseid tõendeid, mida süüdistust ettevalmistavad maksuhaldurid koguvad võimalike sanktsioonide rakendamiseks.

1.20. Kuigi maksualast koostööd mittetegevate riikide ja jurisdiktsioonide loetellu kuulujate tegevus on paranenud, on välja petetud, kõrvale hoitud, välditud ja pestud raha kogumaht jätkuvalt nii suur, et teha tuleb tõsisemaid jõupingutusi.

1.21. Komitee kiidab heaks komisjoni seisukoha, et aeg on loetelu üle vaadata ja mõelda, kuidas seda tõhusamaks ja õiglasemaks muuta, võttes arvesse ka globaalse digimajanduse uusi probleeme. Komitee toetab komisjoni kriteeriumi võimaldada konkreetsetel madala riski või vähese suutlikkusega jurisdiktsioonidel, kes on loetellu kantud või loetellu kandmise ohus, parandada mõistliku aja jooksul oma hea maksuhaldustava ja läbipaistvuse standardeid.

1.22. Komitee on esitanud ettepaneku⁽⁵⁾ luua Euroopa pakt, et võidelda tõhusalt maksupettuste, maksudest kõrvalehoidmise, maksustamise vältimise ja rahapesu vastu. Komitee kutsus Euroopa Komisjoni üles looma poliitilise algatuse, millesse on kaasatud riikide valitsused ja teised ELi institutsioonid, et saavutada kõnealune eesmärk, edendades vajalikku konsensust ja kaasates kodanikuühiskonda. Liikmesriikide koostöö peab olema selle pakti peamine tugisammas.

1.23. Komitee rõhutab, et laiem koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonide ja valitsuste vahel võiks üldiselt aidata suurendada teadlikkust keskkonnamaksudest ning hoogustada arengut, luues arengumaades ja arenenud riikides õiglasemad ja kestlikumad ühiskonnad.

1.24. Komitee julgustab komisjoni jätkama halduskoostööd käsitlevate varasemate direktiivide tõhususe hindamist.

2. Kontekst ja komisjoni ettepanekud

2.1. Kontekst

2.1.1. Õiglase ja tõhusa maksusüsteemi saavutamine on üks komisjoni praeguse ametiaja tähtsamatest eesmärkidest⁽⁶⁾. See eesmärk on COVID-19 kriisi tagajärjel veelgi suurema strateegilise tähtsusega. Aluslepingu kohaselt vastutavad maksueeskirjade eest liikmesriigid. Siiski võivad liikmesriigid kokkuleppeliselt võtta vastu direktiive ja määrusi, et parandada siseturu toimimist. Tõhus rahaliit nõuab sidusat maksupoliitikat ja oma liikmete maksueeskirjade järjepidevust.

2.1.2. COVID-19 puhang on tervel siseturul majandust kahjustanud. Lisaks seisab EL COVID-19 kriisiga silmitsi üleminekuajal, mida iseloomustavad keskkonnaprobleemid, pidevad digiinnovatsioonid ja kasvav kodanikevaheline ebavõrdsus. Liikmesriigid ja Euroopa institutsioonid peavad seetõttu tegema kriisi lahendamiseks ennenägematut tööd, kasutades kõiki olemasolevaid võimalusi ja vahendeid.

2.1.3. Komisjoni ettepanekute⁽⁷⁾ eesmärk on sobiva lahenduse väljatöötamine COVID-19 kriisile ning keskkonnahoidlikumale ja digitaalsemale majandusele ülemineku juhtimine kooskõlas aluslepingutes sätestatud sotsiaalse turumajanduse põhimõtetega.

2.1.4. Õiglasel ja tõhusal maksustamisel on selles tähtis roll. Kriisi vallandatud suurte probleemide tõhus lahendamine sõltub ühelt poolt paljuski ettevõtete võimalustest jätkata riiklikku ja piiriülest kauplemist võrdsetel tingimustel, mida toetab tõhus ja lihtne maksusüsteem, ning teiselt poolt liikmesriikidest, kes peavad kindlustama omale maksutulud, mida on vaja majanduse elavdamise rahastamiseks kodanike ja ettevõtjate õiglase maksustamise kaudu. Maksupettuse, maksustamise vältimise ja maksudest kõrvalehoidmise vastane võitlus ja Euroopa ettevõtjate toetamine igapäevase maksuhalduse lihtsustamisel ja ühtlustamisel on praeguste probleemidega toimetulemiseks äärmiselt olulised⁽⁸⁾.

2.1.5. Maksustamine on ka poliitikavahend, mis aitab saavutada kliimaneutraalsuse eesmärgi 2050. aastaks⁽⁹⁾ ja teised Euroopa rohelise kokkuleppe keskkonnaeesmärgid⁽¹⁰⁾. Seepärast on äärmiselt oluline tuua avaliku sektori eelarvetesse vajalikke maksutulusid, et toetada rohepöoret. Samal ajal tuleb majanduspoliitikas tunnistada rahvastiku vananemisega seotud ebasoodsat demograafilist arengut.

⁽⁵⁾ Vt komitee aramus „Eli tõhusad ja kooskõlastatud meetmed maksupettuste, maksustamise vältimise, rahapesu ja maksuparadiiside vastu“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 6).

⁽⁶⁾ Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile (2019–2024).

⁽⁷⁾ Vt COM(2020) 312 final, COM(2020) 313 final, COM(2020) 314 final.

⁽⁸⁾ Vt komitee aramus „Eli tõhusad ja kooskõlastatud meetmed maksupettuste, maksustamise vältimise, rahapesu ja maksuparadiiside vastu“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 6).

⁽⁹⁾ Vt COM(2020) 312 final. Vt ka komitee aramus „Maksustamismehhanismid CO₂ heite vähendamiseks“ (ELT C 364, 28.10.2020, lk 21).

⁽¹⁰⁾ Vt COM(2019) 640 final.

2.1.6. Komisjoni ettepanek tõhusama ja õiglasema maksustamise tegevuskava kohta jaguneb kolmeks eraldi osaks. Esiteks avaldati teatis, millega kehtestatakse ühtsel turul ettevõtjate ees seisvate maksutõkete vähendamiseks mõeldud meetmed. Täpsemalt on komisjoni eesmärk püüda lihtsustada makse, et seeläbi parandada ettevõtluskeskkonda. Teiseks esitati seadusandlik ettepanek halduskoostöö direktiivi läbivaatamiseks, võttes kasutusele automaatse teabevahetuse maksuhaldurite vahel, et võimaldada digiplatvormidel müüjate sissetulekute piisavat maksustamist. Kolmandaks avaldas komisjon teatise hea maksuhaldustava kohta ELis ja mujal, et parandada head maksuhaldustava nii liidu jurisdiktsioonis kui ka sellest väljaspool.

2.1.7. Komisjon märgib, et tegevuskava on osa ELi laiemast ja kaugemaleulatuvast maksukavast, mis hõlmab lähitulevikus algatusi mitmes valdkonnas: i) keskkonnamaksud; ii) äriühingu tulumaksu reform, et viia maksustamisõigused vastavusse majandusliku väärtuse loomisega ja kehtestada ettevõtete kasumi tegelik minimaalne maksumäär; iii) soovitus liikmesriikidele seada oma rahalise toetuse andmine ELi ettevõtjatele sõltuvusse sellest, et puuduvad seosed nende ettevõtjate ning liiduga maksualast koostööd mittetegevate riikide ja territooriumide ELi loetellu kantud riikide ja territooriumide⁽¹¹⁾ vahel; iv) kehtestada kord maksustamist käsitlevate ettepanekute vastuvõtmiseks ELi toimimise lepingu artiklis 116 sätestatud seadusandliku tavamenetluse kohaselt.

2.1.8. Komitee on paljudes arvamustes esitanud oma vaateid meetmete kohta, mida on vaja ühtse turu tõhususe parandamiseks, ELi omavahendite suurendamiseks ja maksuküsimustes kvalifitseeritud hääletamusega hääletamise algatamiseks. Nüüd palub komitee tegutseda ja võtta võimalikult kiiresti meetmeid seoses komisjoni ettepanekutega õiglase ja lihtsa maksustamise paketi kohta.

2.2. Õiglase ja lihtsa maksustamise tegevuskava

2.2.1. Komisjon sätestab teatise maksude lihtsustamise kohta uue lähenemisviisi, milles maksupettuse ja maksudest kõrvalehoidmise vastased meetmed on ühendatud maksumaksjate elu lihtsamaks muutvate meetmetega. Kava hõlmab 25 meetet, mille järkjärguline rakendamine on plaanitud eelolevatele aastatele kuni 2024. aastani⁽¹²⁾.

2.2.2. Registrisse kandmise kohustustega seoses on kavandatud spetsiifilisi meetmeid (identifitseerimine ja käibemaksukohustuslasena registreerimine). Tulemuslikku ja tõhusat registrisse kandmist peetakse väga oluliseks tagamaks, et kõik maksumaksjad maksavad oma õiglase osa. Seetõttu edendab komisjon meetmeid, et maksumaksjate andmeid sisaldavad andmebaasid toimiksid tõhusalt ja et neid pidevalt ajakohastataks. Registrisse kandmise lihtsust peetakse samuti tähtsaks, eriti kui maksumaksjad liiguvad liikmesriikide vahel.

2.2.3. Aruandluskohustusega seoses kavandatakse veel ühte erimeetmete kogumit. Maksumaksjate aruandlus peaks olema võimalikult tõhus ning põhinema maksumaksja ja maksuhalduri koostööl. Maksudeklaratsioonid peaksid olema lihtsad, nõutavate andmete hulk tuleb hoida minimaalne ning neid tuleb töödelda selge menetluse abil ühe digitaalse teenuse raames. Vastusena COVID-19 pandeemia on paljud liikmesriigid leevendanud mõningaid käibemaksu tasumise eeskirju.

2.2.4. Lisameetmed peaksid muutma maksude maksmise lihtsamaks, tehes maksumaksjatele kättesaadavaks elektroonilised makseviisid, näiteks nutitelefonide rakendused⁽¹³⁾. Tasutav maksusumma peaks olema õige algusest peale, et võimaluse korral vältida koormavaid tagasimakse menetlusi. Kui eeldatavalt tuleb teha tagasimakse, peaksid maksuhaldurid seda käsitlema kiiresti, et vältida maksumaksjate rahavooprobleeme.

2.2.5. Komisjoni tegevuskava põhieesmärk on tagada maksumaksjatele õiguskindlus ning vaidluste tekkimise korral nende tulemuslik lahendamine. Vaidlusi tuleks ennetada ja nende tekkimise korral tuleks need liikmesriikide vahel kiiresti lahendada kooskõlas nende õigussüsteemi ja Euroopa Liidu õigusega.

⁽¹¹⁾ Säte puudutab asjakohaste nõukogu järelduste I lisas esitatud jurisdiktsioone. Loetelu ajakohastatakse regulaarselt: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en

⁽¹²⁾ Need meetmed on loetletud dokumendis COM(2020) 312 final.

⁽¹³⁾ Euroopa Komisjon (2018). „Study on tax compliance costs for SMEs“ (Uuring VKEde maksukuulekuskulude kohta).

2.2.6. Komisjon peab oluliseks võimalust arusaamatustesse selgust tuua või need ära klaarida, et vältida vaidluse pingelisemaks muutumist. Seepärast julgustatakse kohtumenetlusi vältima ja lahendama pooleliolevad juhtumid kiiresti, et säästa nii maksumaksjate kui ka maksuhaldurite aega ja raha. Sellega seoses on osa sidusrühmi juba andnud teada, et nad eelistavad ELi tasandil täiendavat sekkumist, et vaidlusi ennetada ja lahendada ⁽¹⁴⁾.

2.3. Maksuhaldurite halduskoostöö

2.3.1. Euroopa Liit on viimastel aastatel maksuhaldurite asjakohase koostöö kaudu keskendunud maksupettuste, maksudest kõrvalehoidmise ja agressiivse maksuplaneerimise vastu võitlemisele ning läbipaistvuse suurendamisele. Ehkki teabevahetuses on tehtud suuri edusamme, rõhutatakse komisjoni ettepanekus praeguste sätete edasise tõhustamise vajadust.

2.3.2. Komisjon püüab eelkõige paremini käsitleda majanduse digitaliseerimisega kaasnevat raskusi, võttes eritähelpanu alla digiplatvormid, mis muudavad maksustatavate sündmuste jälgimise ja tuvastamise maksuhaldurite jaoks väga keeruliseks. ⁽¹⁵⁾ Kui tehingud tehakse teises liikmesriigis või ELi-välises jurisdiktsioonis asutatud digiplatvormi kasutamise teel, muutub probleem tõsisemaks ⁽¹⁶⁾.

2.3.3. Digiplatvormide haldurite esindajad paistavad olevat üksmeel, et paljude erinevate riiklike aruandlusnõuete asemel oleks platvormide kaudu teabe kogumiseks vaja standarditud ELi õigusraamistikku, ning et käibemaksu valdkonnas kasutatusel oleva ühtse kontaktpunktiga sarnanev lahendus võib pakkuda eeliseid.

2.3.4. Taotluse alusel toimuva teabevahetuse küsimuses keskendutakse komisjoni ettepanekus eeldatava asjakohasuse mõistele. Artiklis 5a on sätestatud teabetaotluse korral kohaldatava eeldatava asjakohasuse nõude määratlus, sätestades standardi ja menetlusnõuded, mida asjaomane asutus peab järgima. Teabetaotlus võib olla seotud ühe või mitme maksumaksjaga, kui nad on individuaalselt tuvastatud. Eeldatava asjakohasuse nõuet ei tuleks kohaldada, kui teabetaotlus saadetakse pärast piiriülese eelotsuse või siirdehinna eelkõikuleppe kohta teabe vahetamist.

2.3.5. Enne teabe taotlemist peab maksuhaldur olema kasutanud kõiki tavapäraseid teabeallikaid, mida ta sai nõutud teabe saamiseks kasutada, ning kõiki olemasolevaid vahendeid. Seda kohustust siiski ei kohaldata, kui taotluse esitanud asutusel esineb seda täites ebaproportsionaalseid raskusi ja see võib ohustada tema eesmärkide saavutamist. Kui taotluse esitanud asutus ei täitnud kõnealust kohustust, võib taotluse saanud asutus teabe esitamisest keelduda.

2.3.6. II jao A osas sätestatakse ühisauditite tegemise õigusraamistik. Ühisaudit on seega määratletud kui haldusuurimine, mille teevad ühiselt kahe või enama liikmesriigi pädevad asutused. Asjaomaste liikmesriikide pädevad asutused vaatavad kooskõlastatud viisil ja oma õigussüsteemi kohaselt läbi juhtumid, mis on seotud ühe või mitme maksusubjektiga, kes pakuvad neile ühist või täiendavat huvi.

2.4. Hea maksuhaldustava ELis ja mujal

2.4.1. Euroopa Komisjoni teatis „Hea maksuhaldustava ELis ja mujal“ algab tõdemusega, et õiglane maksustamine on ELi sotsiaalse ja majandusliku mudeli jaoks keskse tähtsusega ning et hea maksuhaldustava on õiglase maksustamise ja seda mudelit toetavate jätkusuutlike tulude alus ⁽¹⁷⁾. Teatises esitatakse ettepanekud: i) reformida äriühingute maksustamise käitumisjuhendit; ii) vaadata läbi maksualast koostööd mittetegevate riikide ja territooriumide loetelu ning iii) edendada head maksuhaldustava rahvusvahelisel tasandil.

⁽¹⁴⁾ Maksustamise valdkonna halduskoostööd käsitleva direktiivi hindamiseks korraldatud avaliku konsultatsiooni vastused on kokkuvõtlikult esitatud järgmise dokumendi 2. lisas: komisjoni talituste töödokument, milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2011/16/EL (maksustamiselase halduskoostöö kohta ja direktiivi 77/799/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta) hindamist (SWD (2019) 328 final).

⁽¹⁵⁾ Üha enam nõutakse registreerimist igas liikmesriigis. See suurendaks halduskoormust ja raskendaks VKEde laienemist uutesse riikidesse ja piirkondadesse.

⁽¹⁶⁾ Ettepanek: nõukogu direktiiv maksustamiselase halduskoostöö kohta (COM(2020) 314 final).

⁽¹⁷⁾ Teatis „Hea maksuhaldustava ELis ja mujal“ (COM(2020) 313 final).

2.4.2. Äriühingute maksustamise käitumisjuhend (edaspidi „käitumisjuhend“) ⁽¹⁸⁾ on olnud alates selle koostamisest 1997. aastal ELi peamine vahend kahjuliku maksukonkurentsi ärahoidmiseks, kehtestades õiglase maksukonkurentsi põhimõtted, ja selle alusel tehakse kindlaks, kas maksukord on kahjulik või mitte ⁽¹⁹⁾.

2.4.3. Käitumisjuhend vajab vaatamata selle edukusele ajakohastamist. Maksukonkurentsi olemus ja vorm on viimastel aastatel oluliselt muutunud globaliseerumise, digitaliseerimise ja rahvusvaheliste ettevõtete rolli suurenemise tõttu maailma majanduses ning mõnes liikmesriigis kehtestatud keeruliste sooduskavade tõttu.

2.4.4. Täpsemalt soovib komisjon laiendada juhendi kohaldamisala, et see hõlmaks kõiki meetmeid, mis võivad põhjustada ebaõiglast maksukonkurentsi. Juhendit tuleks ka ajakohastada, et tagada võimalikult paljude väga madalate maksumäärade juhtumite nõuetekohane uurimine nii ELis kui ka väljaspool seda.

2.4.5. Juhendis kehtestatud põhimõtted kuuluvad kriteeriumide hulka, mille alusel hinnatakse koostööd mittetegevate maksujurisdiktsioonide ELi loetelus esitatud kolmandaid riike. Komisjon kavatseb läbi vaadata ELi loetelu geograafilise kohaldamisala, ajakohastades algset tulemustabelit, mida kasutati selleks, et valida sõelumiseks välja kõige asjakohasemad jurisdiktsioonid.

2.4.6. Arutelus ELi loetelu geograafilise kohaldamisala üle võetakse arvesse ka kriteeriume, millele valitud jurisdiktsioonid peavad vastama. ELi loetelu kohaldamisalasse praegu kuuluvate jurisdiktsioonide väljajätmine mõjutaks võrdseid tingimusi ja kahjustaks positiivset tööd, mida enamik neist jurisdiktsioonidest on juba teinud. Siiski tuleks kaaluda, kas ELi loetellu kandmise kriteeriume saaks kohaldada teatavate jurisdiktsioonide suhtes sihipärasemalt.

2.4.7. Komisjon rõhutab dialoogis kolmandate riikidega – ja kooskõlas ELis omaksvõetud lähenemisviisiga – ka keskkonnaeesmärke ja põhimõtet „saastaja maksab“, millega nõutakse negatiivsetele keskkonna välismõjudele hinna määramist. Komisjoni teatise kohaselt ei ole piisavalt uuritud, kuidas keskkonnamaksud saavad globaalsel tasandil aidata kaasa kestlikule arengule ja õiglasemale ühiskonnale arengumaades. Laiem koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega võib aidata selles valdkonnas teadlikkust suurendada.

2.4.8. Komisjon arvab praeguse hea haldustava standardite ja ELi vahendite kasutamise vahelise juriidiliselt siduva seose rakendamise alusel, et neid vahendeid saaks paremini kasutada, et tugevdada hea maksuhaldustava põhimõtteid ⁽²⁰⁾. Sellega seoses kutsub komisjon ka liikmesriike tungivalt üles kajastama ELi nõudeid nii oma riiklikus rahastamispoliitikas kui ka tugipankade ja arenguagentuuride vastavuseeskirjades.

⁽¹⁸⁾ Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 1. detsembri 1997. aasta resolutsioon äriühingute maksustamise käitumisjuhendi kohta (EÜT C 2, 6.1.1998, lk 2).

⁽¹⁹⁾ Komisjoni seisukohad vastavalt kahjuliku ja õiglase maksukonkurentsi kohta on aja jooksul leidnud erinevalt väljendamist. Äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi direktiivi eelnõus rõhutas komisjon, et määradel põhinev õiglase maksukonkurentsi on läbipaistvam ja seda tuleb soodustada. COM(2011) 121 final, lk 4. 2020. aastal esitatud teatises „Hea maksuhaldustava ELis ja mujal“ leitakse, et maksukonkurentsi ei ole iseenesest problemaatiline, küll on aga vaja ühiseid põhimõtteid selle kohta, kuidas riigid oma maksukorda kasutavad. COM(2020) 313 final, lk 3. Niisiis võib tõdeda, et on nii hea maksukonkurentsi kui ka kahjulik, ebaõiglase maksukonkurentsi. Liikmesriigid otsustavad maksukorra üle ise, kuid seda tuleb teha avatult ja läbipaistvalt viisil, juhindudes aluslepingutest ning hoidudes kahjulikest ja diskrimineerivatest eeskirjadest. EL ja liikmesriigid peavad tagama hästitoimiva ühtse turu, kus piisav lähenemine toimub ka maksuküsimustes.

⁽²⁰⁾ Mitmete rahastamisvahendite puhul on välistatud maksudest kõrvalehoidmist soodustavate projektide rahastamine. Vt finantsmäärus, Euroopa Kestliku Arengu Fond (EFSD), Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFIS) ja välislaenu andmise volitus (ELM). Vt komisjoni teatis uute maksustamise vältimise vastaste nõuete kohta ELi õigusaktides, millega reguleeritakse eelkõige rahastamis- ja investeerimistoiminguid (C(2018) 1756, 21.3.2018).

2.4.9. Samuti soovitas komisjon liikmesriikidel seada rahalise toetuse eraldamise sõltuvusse sellest, et toetusesaajast ettevõtjate ja maksustamise vallas koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetellu kantud jurisdiktsioonide vahel ei tohi olla maksustamisega seotud seoseid. Komisjon lisab siiski, et nendele ettevõtetele, millel on jurisdiktsioonide loetletus majanduslikult ulatuslik esindatus (personali, seadmete, vara ja ruumide toel), tuleks pakkuda erandi võimalust. Liikmesriikide jõupingutusi selles valdkonnas peab rakendama järjepidevalt, et tagada rahvusvaheliste maksude õiglus.

3. Üldised ja konkreetsed märkused

3.1. Õiglase ja lihtsa maksustamise tegevuskava

3.1.1. Komitee toetab komisjoni õigusaktide ettepanekuid ja kiidab komisjoni koordineerimist üleilmse üksmeele saavutamiseks OECD / kaasava raamistiku tasandil peetud globaalsete arutelude teel⁽²¹⁾. Komitee juhib eriti tähelepanu vajadusele jõuda OECD / kaasava raamistiku tasandil riikide vahel kiiresti kokkuleppele maksustatava kasumi jaotamise ühtsetes eeskirjades, sest majanduses toimub kiire digiüleminek ja vaja on tõhusalt võidelda maksustamise vältimise vastu.

3.1.2. Komitee kiidab heaks ka komisjoni ettepanekute väljatöötamiseks ja uuritavate õigusaktide sätetes kajastuva omaksvõetud reguleeriva lähenemisviisi. Eesmärk on parandada maksustamissüsteemide üldist tõhusust, et süsteemid oleksid õiglasemad ja seega tagaksid ühelt poolt avaliku sektori poliitika elluviimiseks vajaliku tulu ning teiselt poolt tööhõive ja majanduskasvu võimalused.

3.1.3. Komitee jagab komisjoni seisukohta, et maksupettus ja maksudest kõrvalehoidmine ohustavad endiselt riigi rahandust, eriti kriisi ajal, nagu näitavad selgelt ettepanekutes meeldetuletatud hiljutised hinnangud. Üksikisikute kõrvalehoidmise tõttu rahvusvahelistest maksudest, mis hõlmavad üksikisiku tulumaksu, kapitali tulumakse ning omandi- ja pärandimakse, jäi komisjoni hinnangul ELis 2016. aastal saamata maksutulu hinnanguliselt 46 miljardit eurot. Käibemaksudest saamatajäänud tulu küündib seevastu hinnanguliselt 140 miljardi euroni, millest 50 miljardit on seotud piiriülese pettusega⁽²²⁾. Iga liikmesriik peab käibemaksu alalaekumise probleemi lahendamiseks tugevalt pingutama.

3.1.4. Komitee peab rõõmustavaks asjaolu, et äriühingu tulumaksu vältimisest tulenev hinnanguline alalaekumine väheneb, ulatudes umbes 35 miljardi euroni aastas, võrreldes komisjoni varasema hinnanguga (umbes 50–70 miljardit eurot). Komisjon analüüsis ka sellise paranemise ja komisjoni eelmise koosseisu maksustamise vältimise vähendamiseks tehtud seadusandliku töö vahelist seost (viie aasta jooksul anti välja üle 20 maksudirektiivi)⁽²³⁾.

3.1.5. Et täielikult toetada COVID-19 kriisist tingitud raskuste ajal üksikisikuid ja ettevõtjaid, julgustab komitee komisjoni tegema jätkuvalt tööd maksukohustuste täitmisega seotud kulude vähendamiseks. Maksukuulekuskulud on suurte ettevõtete jaoks hinnanguliselt ligikaudu 2 % tasutud maksudest, samal ajal kui VKEde puhul moodustavad need hinnanguliselt umbes 30 % tasutud maksudest.

3.1.6. Võttes arvesse praegust 27 erinevast maksusüsteemist tingitud keerulist olukorda ja mõeldes sellele, kui raskeks teeb selline mudelite paljusus elu piiriüleselt tegutsevatele ettevõtjatele ja üksikisikutele, innustab komitee liikmesriike oma maksuaruandluse nõudeid ühtlustama ja maksuhaldurite koostööd parandama. Käitumisjuhendi töörihma taasallustatud ja laiendatud töös tuleb kõrvaldada kahjustavad maksumeetmed, et luua võrdsed võimalused, ning aitama koos seadusandlike reformidega edendada piisavat maksude ühtlustamist, et vältida ebaausat maksukonkurentsi.

⁽²¹⁾ Vt komitee arvamused „Eli tõhusad ja kooskõlastatud meetmed maksupettuste, maksustamise vältimise, rahapesu ja maksuparadiiside vastu“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 6); „Maksustamine digitaalajanduses“ (ELT C 353, 18.10.2019, lk 17) ja „Hargmaiste ettevõtjate digitaalajandusest saadud kasumi maksustamine“ (ELT C 367, 10.10.2018, lk 73).

⁽²²⁾ Vt ka „Käibemaksulõhe – ELi liikmesriikidel jäi 2018. aastal saamata 140 miljardit eurot käibemaksutulu ja 2020. aastal võib see summa koroonaviiruse tõttu suurened“, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_20_1579.

⁽²³⁾ On muidki hinnanguid, näiteks hindab Euroopa Parlament finantskuritegude, maksudest kõrvalehoidmise ja maksustamise vältimisest tuleneva kahju 190 miljardile eurole. Võttes aluseks OECD ulatusliku töö maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise aruandes (meede 11), ulatus saamata jäänud maksutulu kogu maailmas enne maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastaste meetmete rakendamist umbes 100–240 miljardi USA dollarini ehk 0,35 protsendini maailma SKPst. Euroopa Komisjoni hinnangul moodustas ELi osa ligikaudu 50–70 miljardit eurot, enne kui liikmesriigid leppisid kokku I ja II maksustamise vältimise vastases direktiivis.

3.1.7. Komisjoni kavandatud 25 meetet tunduvad mõistlikud. Komitee toetab neid igati. Enamik neist on seotud käibemaksuga, mis on asjakohane, kuna selles valdkonnas jääb saamata väga suur osa maksutulust. Meetmeid on siiski kirjeldatud väga lühidalt ja praegu on raske täielikult hinnata nende konkreetset mõju Euroopa kodanike ja ettevõtjate igapäevaelule. Liikmesriigid peavad otsustavalt tegutsema, et tagada riiklike eeskirjade täitmine ja vähendada riigis käibemaksuprobleeme, tehes samal ajal tihedamat piiriülest koostööd.

3.1.8. Ühtse käibemaksukohustuslasena registreerimise kasutuselevõtt ühtse kontaktpunkti pideva laiendamise abil (nagu e-kaubanduse pakettis) on väga tervitatav. Ehkki ei esitata täpsemaid üksikasju selle sätte alla kuuluvate sektorite kohta, võiks ühtse kontaktpunkti laiendamist nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ⁽²⁴⁾ (käibemaksudirektiiv) artiklitele 36–39, hõlmates ettevõtjalt tarbijale tehtavad kaubatarned, lugeda väga oluliseks sammuks. Näiteks ühtse kontaktpunkti süsteemi laiendamine gaasi ning elektri-, soojus- ja jahutusenergia piiriülesele tarnele (käibemaksudirektiivi artikkel 39) võib aidata ka süvendada ELi energiaturgu ning toetada energiasüsteemi ümberkujundamist.

3.1.9. Komitee pooldab Euroopa Komisjoni ettepanekut käibemaksu aruandlusnõuete ajakohastamise ja ühtlustamise kohta tehingupõhise (reaalajas) aruandluse ja e-arvete laiema kasutamise teel. Tehingupõhine aruandlus võimaldab maksuhalduritel saada reaalajas täieliku ülevaate erinevatest tarneahelatest, tänu millele oleksid auditid sihipärasemad ning pettusi ja võimalikke maksuriskiga ettevõtjaid saaks palju varem avastada. Aruandlusnõudeid peaks siiski olema lihtne täita ja need ei tohi kaasa tuua suuri halduskulusid või kulukaid investeeringuid, eriti VKEde jaoks⁽²⁵⁾. E-arvete laiema kasutamine ja ühtlustatud e-arvete standard vähendaks ettevõtjate hoiu- ja nõuete täitmise seotud kulusid ning aitaks võidelda käibemaksupettuse vastu.

3.1.10. Komiteel on heameel ka finantsteenuste käibemaksustamise võimaliku läbivaatamise üle. Paljud ettevõtjad peavad kandma lisakulusid, sest mõned ettevõtted ja finantsasutused ei ole käibemaksukohustuslased. Lisaks ei saa maksuvabastusega äriüksused sisendkäibemaksu eest soodustust taotleda, kui loodud lisandväärtus ei ole käibemaksustatav. See on keeruline küsimus ja komitee ootab sellega seoses kõikehõlmava mõjuhindamist. Komitee märgib, et käibemaksutulude suurenemisel oleks positiivne mõju ka ELi eelarvele.

3.1.11. Komitee märgib, et käibemaksupettuste vastu võitlemiseks on liikmesriikidel võimalus kasutada pöördmaksustamise süsteemi. Sellist võimalust on kasutatud käibemaksu karussellpettuste puhul. Komitee kutsub komisjoni üles hindama, milline meetod on karussellpettuste vastu võitlemisel kõige tõhusam ja kõige väiksema halduskoormusega.

3.1.12. Maksuhaldurid eeldavad, et maksumaksjad annavad neile õiget teavet ja mõned liikmesriigid on selle partnerluse tugevdamiseks loonud maksukuulekusealase koostöö kavad. Kahjuks kasutatakse neid kavu praegu ainult riigi tasemel. Komitee toetab selles kontekstis komisjoni algatust – ELi maksukuulekuse alase koostöö raamistikku –, mis põhineb maksuhaldurite suuremal usaldusel ja koostööl piiriüleste maksuküsimuste lahendamisel. Selles raamistikus on tähtsiks VKEsid suuremate ettevõtetega võrdväärselt kohelda.

3.1.13. Praegu ei ole siiski veel selge, kuidas see ELi maksukuulekuse alase koostöö raamistik praktikas toimima hakkab. Komitee on valmis asjakohast arengut hindama ning andma arendus- ja rakendusprotsessi käigus konstruktiivse panuse.

3.1.14. Esmapilgul näib komisjoni kavandatud ennetav dialoog piiriüleste maksuvaidluste lahendamiseks kasulik ja positiivne areng, eriti arvestades, et ärikogukond on juba ammu selle kehtestamist palunud. Mitme liikmesriigi ühtlustatud lähenemisviis oleks väga teretulnud, ehkki tuleb veel hinnata, kuidas seda konkreetset rakendada, alustades praegusest heterogeensast reguleerivast stsenaariumist⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347 11.12.2006, lk 1).

⁽²⁵⁾ On palju häid näiteid selle kohta, kuidas riigid on vähendanud käibemaksu alalaekumist. Üks selline näide on Eestis 2014. aastal elluviidud reform.

⁽²⁶⁾ Vt komitee arvamust „Topeltmaksustamise seotud vaidluste lahendamise mehhanismide parandamine“ (ELT C 173, 31.5.2017, lk 29).

3.1.15. Maksutagastuse küsimus on alati väga oluline, eriti aga praegusel kriisiajal, mil nii üksikisikuid kui ka ettevõtjaid ohustab tõsiselt vähenenud likviidsus. Paljud riigid kiirendasid COVID-19 pandeemia ajal käibemaksu ja üldiselt ka muude tagasimaksete tegemise kiirust selleks, et tagada ettevõtjatele piisavad sularahavarud ennenägematu ja raske majandusolukorraga toimetulemiseks.

3.1.16. Kuna mõnel ettevõtjal on juba likviidsusega seotud probleeme, võidakse arved tasuda alles maksetähtaja lõpus või need üldse maksmata jätta, mis tähendab seda, et arvetele käibemaksusumma lisanud ettevõtjad peavad nõutud käibemaksusumma asjaomasel deklareerimisperioodil maksuhaldurile deklareerima enne nende käibemaksusummade laekumist (nn halvad laenud). Komitee palub seda silmas pidades Euroopa Komisjonil tungivalt hinnata, kuidas saaks juurutada lihtsama ja ühtsema halvadel laenudelt deklareeritud käibemaksu hüvitamise mehhanismi. See mehhanism peaks tagama, et käibemaks, mida ettevõtjad ei ole veel oma klientidelt saanud, ent mille nad on juba maksuhaldurile tasunud, oleks võimalik maksuhaldurilt kiiresti ja õigel ajal tagasi nõuda.

3.1.17. Komitee nõuab tungivalt, et riiklikud maksuhaldurid jätkaksid nii otseste kui ka kaudsete maksude tagasimaksete kiiret haldamist, soovitudes Euroopas kasutusele võtta ühtlustatud haldusviisi ja märkides, et piiriüleste portfelliinvesteeringutelt kinnipeetavate maksude ühtne süsteem oleks esimene samm õiges suunas.

3.1.18. Maksupettuse, maksudest kõrvalehoidmise ja seonduvate kuritegudega tegelevad liikmesriikide kohtud väga erineva kriminaalõiguse alusel. Kuid nendel maksukuritegudel on sageli riigiülene mõõde. Komitee leiab, et nii seda kui ka karistuse struktuuri on oluline arvesse võtta, eriti liikmesriikide ühisauditite puhul. Tuleks hinnata liikmesriikide erinevate karistuste mõju.

3.1.19. Komiteel on heameel komisjoni algatuse üle seoses soovitusena, milles käsitletakse maksumaksjate õigusi ühtsel turul. Liikmesriikidele ülevaate andmine maksustamise lihtsustamise ja digiteerimise parimatest tavadest võib siluda maksumaksjate ja maksuhaldurite suhteid kogu ELis, parandada kodanike maksualast teadlikkust ja suurendada tulude kogumist. Komitee peab seda heaks näiteks pehme õiguse algatuse kohta.

3.2. Maksuhaldurite halduskoostöö

3.2.1. Komitee toetab komisjoni otsust seadusandliku sekkumise kohta, mille eesmärk on tugevdada maksuhaldurite koostööd ja suurendada siseturul rakendatavate menetluseeskirjade ühtlustatust.

3.2.2. See ettepanek on täielikult vastavuses ELi toimimise lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega, kuna sellega nähakse ette Euroopa seadusandja sekkumine küsimustes, mida liikmesriigid ei saa piisavalt reguleerida.

3.2.3. Komitee toetab kavatsust tugevdada Eurofisci volitusi, et sellest saaks piiriüleste maksukuritegude tugikeskus.

3.2.4. Direktiivi kehtivate sätete rakendamine on tõestanud, et liikmesriikide vahel on olulisi erinevusi, kuna mõned liikmesriigid on valmis täielikult koostööd tegema ja teavet vahetama, teised aga soovivad piiranguid või on isegi teabe vahetamise vastu.

3.2.5. Komitee toetab digiplatvormide läbipaistvamaks muutmiseks tehtavaid jõupingutusi, mille eesmärk on vältida sissetulekute ebaühtlast deklareerimist, millega kaasneb suur maksudest kõrvalehoidmise oht. Kuigi mõned liikmesriigid on oma õigussüsteemis kehtestanud aruandluskohustuse, näitavad kogemused, et maksudest kõrvalehoidmise vastased riigisisised õigusnormid ei ole alati läbinisti tõhusad, eriti piiriülese tegevuse puhul. Õiguskindlust ja selgust saab seega tagada ühtsete aruandlusnõuete ja maksuvormide kehtestamise abil, mida kohaldatakse kõigi liikmesriikide suhtes.

3.2.6. Komitee kiidab heaks ka komisjoni ettepaneku riiklike maksuhaldurite koostöökorra kohta, kuna väljapakutud muudatused ei näi ületavat tõhusama teabevahetuse ja parema halduskoostöö tagamise eesmärkide saavutamiseks vajalikke piire.

3.2.7. Nende platvormihaldurite puhul, kes ei täida deklareerimiskohustusi, mis on sätestatud maksustamislase halduskoostöö (DAC7) direktiivi ettepaneku artiklis 25a, isegi kui see kuulub riikliku pädevuse alla, tuleb tõhususe tagamiseks kohaldada karistamissüsteemi kõigis riikides võimalikult ühesuguselt.

3.2.8. Kuna kindlakstehtud moonutused platvormihaldurite tegevuses seoses siseturu toimimisega ulatuvad ühe liikmesriigi piiresst väljapoole, on probleemide tõhusaks lahendamiseks vaja minimaalse sekkumiseena ELi ühiseid eeskirju. Seda silmas pidades julgustab komitee komisjoni, et see arendaks oma rolli ja koostöö ulatust OECDs majanduse digiülemineku valdkonnas, et kõigi riikide maksuhaldurid lahendaksid üleilmseid probleeme ühtselt.

3.2.9. Artikli 12a lõikes 6 on sätestatud, et ühisauditi viiakse läbi vastavalt auditi toimumise liikmesriigis kohaldatavatele menetluspõhimõtetele. Ühisauditi käigus kogutud tõendeid peaksid vastastikku tunnustama kõik osalevate liikmesriikide pädevad asutused.

3.2.10. Komitee rõhutab, et ühisauditeid, mis on põhimõtteliselt kasulik ja väga tõhus töövahend, tuleks teha silmas pidades maksuandjate põhiõigusi ja järgides rangelt Euroopa Liidu põhiõiguste harta põhimõtteid⁽²⁷⁾, mis puudutab kaitseõigust ja nendega seonduvate menetlus- ja oluliste eeskirjade prognoositavust ning selliseid tõendeid, mida süüdistust ettevalmistavad maksuhaldurid koguvad võimalike sanktsioonide rakendamiseks.

3.2.11. Eelkõige peaksid maksuhalduritele edastatavad andmekogumid olema määratletud selliselt, et need hõlmasid üksnes miinimumandmeid, mis on vajalikud nõuetele mittevastava andmete piiratud esitamise või esitamata jätmise tuvastamiseks kooskõlas kohustustega, mis on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruses⁽²⁸⁾, mida tuleks hoolikalt tõlgendada ja millest tuleks rangelt kinni pidada. Igasugune võimalik negatiivne mõju isikuandmetele tuleks minimeerida piisavate IT- ja menetluslike meetmete abil, pöörates eritähelpanu andmete kogumisele, laiendamisele ja edasisele säilitamisele.

3.2.12. Komitee rõhutab, et isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt peab rühmataotluste kasutamine olema põhjendatud ja seda tuleb teha hoolikalt, et mitte rikkuda füüsiliste ja juriidiliste isikute õigusi ning sellega ei tohi kaasneda sihipäratuid päringuid.

3.2.13. Komitee julgustab komisjoni jätkama halduskoostööd käsitlevate varasemate direktiivide tõhususe hindamist⁽²⁹⁾.

3.3. Hea maksuhaldustava ELis ja mujal

3.3.1. Komitee nõustub komisjoni käsitlusviisiga, et hea maksuhaldustava – õiglase maksustamise alus – nõuab maksustamise läbipaistvust tänu maksuhaldurite vahelisele teabevahetusele, õiglast maksukonkurentsi, kahjulike maksumeetmete puudumist ja rahvusvaheliselt kokkulepitud standardite kohaldamist. Samuti on komitee nõus Euroopa Parlamendiga, et EL peaks võtma otsustavaid meetmeid kahjuliku maksukonkurentsi, agressiivse maksuplaneerimise, iseäranis maksuparadiiside vastu.

3.3.2. Komitee toetab komisjoni algatust käitumisjuhend läbi vaadata ja kiidab asjaolu, et komisjoni ettepanekus on nõuetekohaselt arvestatud OECD tööga ja rahvusvaheliselt kokkulepitud standardite omaksvõtmisega, eriti seoses üldiste põhimõtetega, mis aitavad saavutada äriühingute tegeliku minimaalse maksumäära.

3.3.3. Komitee hinnangul tuleks käitumisjuhendi tulemust ja saavutusi tihedamini värskendada ja kodanikuühiskonnale ligipääsetavaks teha, mis vastaks komisjoni eesmärgile muuta tegevusjuhendiga seotud konkreetne tegevus ja tulemused läbipaistvamaks.

⁽²⁷⁾ Vt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT C 202, 7.6.2016, lk 389).

⁽²⁸⁾ Komisjoni talituste töödokument, milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2011/16/EL (maksustamislase halduskoostöö kohta ja direktiivi 77/799/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta) hindamist (SWD(2019) 328 final) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

⁽²⁹⁾ SWD(2019) 327 final.

3.3.4. Komisjoni lähenemisviisis tunnistatakse, et maksukonkurents ei ole eraldiseisev probleem.⁽³⁰⁾ Siiski on nii komisjon kui ka Euroopa Parlament korduvalt väljendanud muret ELis esineva ebaõiglase maksukonkurentsi pärast, mis soodustab maksustamise vältimist. Komitee leiab, et selle keerulise probleemi lahendamiseks tuleb tublisti tööd teha. Hiljuti võttis komitee vastu arvamuse⁽³¹⁾, milles teeb ettepaneku luua Euroopa pakt, et võidelda tõhusalt maksupettuste, maksudest kõrvalehoidmise, maksustamise vältimise ja rahapesu vastu. Komitee kutsus Euroopa Komisjoni üles looma poliitilise algatuse, millesse on kaasatud valitsused ja teised ELi institutsioonid, et saavutada kõnealune eesmärk, edendades vajalikku konsensust ja kaasates kodanikuühiskonda. Liikmesriikide koostöö peab olema selle pakti peamine tugisammas.

3.3.5. Käitumisjuhendi rakendusala laiendamine ELis nii, et see hõlmaks muidki maksukonkurentsi ohustavaid meetmeid, on samuti regulatiivne valik, mida komitee toetab. Hiljaks on jäädud käitumisjuhendi ajakohastamisega, et tagada selliste süsteemide uurimine, mis viib väga madala maksumäära või maksustamata jätmiseni nii ELis kui ka mujal. Kuid juhend ei ole siduv vahend ja selles tuleb tegeleda nende küsimustega, mida Euroopa õigus ei reguleeri.

3.3.6. Komisjon väidab samuti, et loetellu kandmise protsess tuleks kolmandate riikide jaoks selgemaks muuta, et jurisdiktsiooni loetellu lisamine või sellest välja jätmine oleks läbipaistvam. Hea oleks ELi liikmesriikides vastuvõetud standardeid rohkem ühtlustada ning riiklike loetelusid ja ELi loetelu omavahel paremini kooskõlastada, kuna EL ja mitmed liikmesriigid järgivad erinevaid standardeid, mis võib tekitada segadust.

3.3.7. Komisjon hindab ka nn maksuparadiiside musta nimekirja, mis on kehtinud alates 2017. aastast, ning on uurinud sadu kahjulikke maksukordi kogu maailmas, kusjuures paljud loetletud jurisdiktsioonid on võtnud nõukogu ees kohustuse tegeleda ebaausa maksukonkurentsi ja piiratud läbipaistvuse küsimustega. Komitee kiidab heaks komisjoni seisukoha, et aeg on loetelu üle vaadata ja mõelda, kuidas seda tõhusamaks ja õiglasemaks muuta, võttes arvesse globaalse digimajanduse uusi probleeme. Komitee toetab komisjoni kriteeriumi võimaldada konkreetsetel madala riski või vähese suutlikkusega jurisdiktsioonidel, kes on loetellu kantud või loetellu kandmise ohus, parandada mõistliku aja jooksul oma hea maksuhaldustava ja läbipaistvuse standardeid.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽³⁰⁾ Iseenesest mõistetavalt eristavad nii komisjon kui ka OECD head ja läbipaistvat maksukonkurentsi kahjulikust ja ebaõiglasest maksukonkurentsisist.

⁽³¹⁾ Vt komitee aramus „ELi tõhusad ja kooskõlastatud meetmed maksupettuste, maksustamise vältimise, rahapesu ja maksuparadiiside vastu“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 6).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit — uus tegevuskava““

(COM(2020) 590 final)

(2021/C 155/03)

Raportöör: **Pierre BOLLON**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 11.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	226/1/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt komisjoni teatise „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ üle. See on hädavajalik jätk 2015. aasta esimese kava ja selle 2017. aasta vahekokkuvõtte abil saavutatud tulemustele. Komitee avaldas mõlemale toetust oma arvamustes „Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava“⁽¹⁾ ja „Kapitaliturgude liidu tegevuskava vahearuanne“⁽²⁾. Samuti on komitee viimase kahe aasta jooksul avaldanud mitu arvamust kapitaliturgude liiduga tihedalt seotud küsimustes, sealhulgas omaalgatuslikud arvamused „Vastupidavam ja jätkusuutlikum Euroopa majandus“⁽³⁾ ning „Euroopa majandus- ja rahaliidu väljakujundamise uus visioon“⁽⁴⁾.

1.2 Tegevuskava algsed eesmärgid, st aidata Euroopas kapitali mobiliseerida ning suunata see ettevõtetele, taristule ja pikaajalistele projektidele, millel oleks positiivne mõju tööhõivele, on endiselt asjakohased. Need eesmärgid on ülimalt olulised, et võimaldada 27 liikmesriigiga ELil, selle ettevõtjatel ja kodanikel teha otsustavaid edusamme oma finants- ja majanduslase geostrateegilise suveräänsuse tugevdamisel ning kliima-, sotsiaalse ja digipöörde edendamisel. Komitee rõhutab samuti, et kapitaliturgude liit suudab seatud eesmärgi saavutada ainult siis, kui finantsstabiilsus ja tarbijakaitse jäävad prioriteetideks, et vältida tõsist negatiivset mõju ettevõtjatele, töötajatele ja tarbijatele ning majandusele tervikuna.

1.3 Ootamatu ja äge COVID-19 kriis vajab tegevuskava tugevdamist ja kiirendamist. Euroopa ettevõtted on olnud olenemata suuruselt sunnitud oma võlgu suurendama ning neil on lähikuudel ja -aastatel vaja koguda omakapitali või omavahendeid, et oleks võimalik investeerida tulevikku, luues samal ajal töökohti.

1.4 2020. aasta detsembri lõpus Brexiti osas saavutatud kokkulepe on veel üks peamine põhjus uue tõuke andmiseks kapitaliturgude liidule. EL-27 finantskeskused peavad suutma osutada teenuseid, mida on seni osutatud Londoni Cityst. EL-27s tuleb arendada ülimalt integreeritud, toimivaid ja õiglasi finants- ja kapitaliturge ning komitee arvates on vaja ühtsemat reeglistikku, et vältida nii lünki kui ka piiranguid, mis põhjustavad negatiivset mastaabiefekti.

⁽¹⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk 17.

⁽²⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 117.

⁽³⁾ ELT C 353, 18.10.2019, lk 23.

⁽⁴⁾ ELT C 353, 18.10.2019, lk 32.

1.5 Kiites heaks kõik komisjoni 16 kavandatud meetet, toonitab komitee algatuste tähtsuse järjekorda seadmise ja koordineerimise (ning edu hindamiseks mõeldud konkreetsete vahe-eesmärkide) tähtsust, rõhutab neid, mida peetakse kõige olulisemateks, ja teeb sihipäraseid täiendavaid ettepanekuid.

1.6 Kuigi riigisektori rahastamise tähtsust tunnustatakse, tuleks aga selgelt paremini kasutada hoiuste kõrget taset Euroopas võrreldes teiste piirkondadega. Selle eesmärgi saavutamise üldine eeltingimus on eurooplaste finantshariduse parandamine (7. meede). Komitee soovib välja selgitada õpetamise ja õppimise parimad riiklikud tavad ja kogemused ning neid edendada. Samuti soovib komitee kaasata kõik sidusrühmad, sealhulgas töötajate ja tarbijate esindajad, finantshariduse meetmete väljatöötamise ja rakendamisse kogu Euroopas, muutes tugevad kaitse-eeskirjad tõhusamaks ning vähendades teabe ebahühtlust finantsteenuste osutajate ja kodanike vahel. Komitee soovib eelkõige lisada finantsteadmised võtmepädevuste raamistiku eelseisvasse läbivaatamisse.

1.7 ELi strateegilise autonoomia arendamiseks võtmesektorites ja -suutlikkuses nõustub komitee komisjoni lähenemisega tehniliste meetmete väljatöötamiseks: i) VKEde noteerimiseeskirjade lihtsustamine (2. meede), ii) piiriüleste aktsionäride õiguste parem kasutamine (12. meede), iii) piiriüleste arveldusteenuste parandamine (13. meede), iv) kauplemisjärgse koondteabe loomine omakapitali instrumentide kohta (14. meede) ja nõuetekohase sihtrühmaga portaali Invest EU loomine (15. meede). Täiendav ja positiivne meede oleks see, kui komisjon hindaks Euroopa Investeerimisfondidel „eu“ ISIN-koodi kasutamise lubamise teostatavust, suurendades seeläbi nende kättesaadavust piiriülesest.

1.8 Komitee nõustub Euroopa Kontrollikojaga, kes on märkinud, et kuigi uued väärtipaberistamist käsitlevad õigusnormid on positiivne samm edasi, ei ole need tegelikkuses aidanud pankadel suurendada oma laenuandmisvõimet, eriti VKEde jaoks. Seega on arenguruumi (6. meede) tõhusa kontrolli loomiseks süsteemipõhiste riskide taastekkimise vältimiseks.

1.9 Jaainvestorite puhul on oluline arvestada subsidiaarsuse põhimõttega, sest konkreetsed säästmisharjumused on riiklikes muustrites sügavalt juurdunud. Seetõttu soovib komitee, et komisjon oleks oma tänuväärse töö finantsnõustamise kvaliteedi parandamise nimel (8. meede) võimeline kaaluma iga erineva mudeli kasulikkust, pidades silmas, et nõustamise kättesaadavus ning võrreldav ja adekvaatne/sisukas teave on võtmetähtsusega kodanike investeerimisse kaasamiseks.

1.10 Mis puudutab pensione, siis lisaks üleeuroopalisele personaalsele pensionile (PEPP), mis on piiriüleste töötajate jaoks positiivne vahend ja mis osutub edukaks, kui võetakse vastu hõlpsasti rakendatavad 2. taseme õigusaktid ja kui tarbijad mõistavad selle nimetuse all turustatavate toodete põhiomadusi, ei oleks täiendavad universaalsed üleeuroopalised eeskirjad rahastamiskeemide kohta, mis täiendavad jooksvalt finantseeritavaid süsteeme, kasulikud, sest pensioni kogumine on sügavalt siseriiklikesse sotsiaalseadustesse põimitud. Seetõttu tervitab komitee komisjoni ettepanekut (9. meede) koguda, jagada ja edendada parimaid tavasid.

1.11 Kliimamuutustega võitlemiseks on energiasüsteemi ümberkujundamine komisjoni tegevuskavas õigustatult kõrgel kohal. Komitee soovib arvestada keskkonnaalaste, sotsiaalsete (suurema tähelepanu all olevate) ja juhtimisalaste kaalutlustega, edendades samal ajal majanduse taastumist ning töökohtade säilitamist ja loomist. Keskkonnahoidlikud ja sotsiaalsed tegevuskavad peaksid andma Euroopale konkurentsieelise. Oluline oleks teise lisameetmena tagada investoritele juurdepääs usaldusväärsetele keskkonnaalastele, sotsiaalsetele ja juhtimisalastele andmetele, vähendades nende praegust sõltuvust eelkõige kolmandatest riikidest pärit müüjatest ja reitinguagentuuridest.

1.12 Komitee soovib kapitaliturgude liidul võtta täiel määral arvesse sotsiaalse mõjuga investeringute erinevaid vorme, eelkõige neid, mis on seotud sotsiaalmajandusega, aidates seega positiivselt kaasa üldistele huvidele ja ühisele heolule. Euroopa sotsiaalettevõtlusfonde tuleks tugevalt toetada, võimaluse korral vaadates läbi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 346/2013⁽⁹⁾, millega need loodi.

1.13 Lisaks juba mainitud meetmetele toetab komitee kahte tüüpi prioriteete, mis siin vaadeldava tegevuskava vastuvõtmisel ja liikmesriikides rakendatuna (seireprogramm oleks teretulnud) võimaldaksid sotsiaalselt ja keskkonnaalasel vastutustundliku Euroopa finantsüsteemi kehtestamist, võimaldades sellel tõhusamalt täita oma rolli pakkumise ja nõudluse vahendajana, olles konkurentsivõimelisem ja vastupidavam vapustustele.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2013. aasta määrus (EL) nr 346/2013 Euroopa sotsiaalettevõtlusfondide kohta (ELT L 115, 25.4.2013, lk 18).

1.14 Esimene prioriteet on **suurendada kapitaliturgude liidu tõhusust** kolme põhimeetme abil: i) luues Euroopa ühtse juurdepääsupunkti, mis muu hulgas aitab investoreid emitentide valimisel (1. meede); ii) rakendades ühtset reeglistikku, mis põhineb hoolikal järelevalvel ning hoiab ära õiguslike erinevuste ärakasutamise ja seaduselüngad, võimaldades turuosalistel kogu Euroopas (ükski finantskeskus ei saa domineerivaks) saada kasu mastaabisäästust (16. meede); (iii) kinnipeetavate maksude menetluste lihtsustamine, muutes need pettusekindlamateks (10. meede).

1.15 Teine prioriteet on **aidata kaasa üleminekule pikaajalistelt hoiustelt pikaajalistele investeringutele**. Hoiuste kõrge tase Euroopas – mis on EL-27 jaoks suure väärtusega – ei too ettevõtjatele ega kodanikele piisavalt kasu. Komitee toetab arengu kiirendamiseks kolme põhimeedet: (i) Euroopa pikaajalise investeerimisfondi (ELTIF) läbivaatamine peaks hõlbustama institutsionaalsete ja jaepanganduse säästude investeerimist VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga aktsiatesse ning noteerimata aktsiatesse ja taristuprojektidesse (3. meede); ii) kindlustuse usaldatavuse normatiivide raamistiku kavandatud läbivaatamine on võimalus tugevdada kindlustusandjate rolli kapitaliturgudel, võttes paremini arvesse nende omakapitali investeringute pikaajalist ja stabiilset olemust (4. meede); iii) töötajate osaluse arendamine on tegevuskava kolmas teretunud täiendav element, nagu on selgelt sätestatud Euroopa Parlamendi 2020. aasta oktoobri omaalgatuslikus aruandes, mille raportöör oli Isabel Benjumea. Õigupoolest aitaks töötajate aktsiaomand ja töötajate osalemine kasumis, kui seda rakendatakse õiglaselt, kaasa sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja majanduslikule tõhususele. Kapitaliturgude liidu uus tegevuskava võiks olla võimalus julgustada selliste skeemide kasutamisele kooskõlas sotsiaalmeedetme kavaga.

1.16 Komitee soovib ühtlasi seda, et poliitiliste saavutuste osas testitaks kõiki uusi kapitaliturgude liidu ülesehitamisega seotud õigusnorme lisaks vajalikele „traditsioonilistele“ aspektidele („Kas need on head ühtse turu ehitamiseks?“ ja „Kas need kaitsevad Euroopa tarbijaid?“) neljas aspektis:

- „Kas neil on positiivne mõju Euroopa finantsettevõtete konkurentsivõimele maailmas, tugevdades ELi strateegilist geopoliitilist autonoomiat?“
- „Kas need kaitsevad finantsturu stabiilsust?“
- „Kas need on positiivsed Euroopa ettevõtete, eriti VKEde ja keskmise kapitalisatsiooniga ettevõtete pikaajalise rahastamise ning tööhõive seisukohast?“
- „Kas need on positiivsed kliima-, sotsiaalse ja digipöörde seisukohast?“

2. Taust

2.1 Kapitaliturgude liidu eesmärk on luua tõeline ühtne kapitaliturg kogu ELis ning hõlbustada investeerimist ja säästude kogumist kõikides liikmesriikides. Hästi toimiv ja integreeritud Euroopa kapitaliturg aitaks kaasa jätkusuutlikule majanduskasvule, suurendaks Euroopa konkurentsivõimet ja tugevdaks ELi rolli globaalsel areenil.

2.2 Kapitaliturgude liit on oluline ka mitme ELi põhieesmärgi saavutamiseks, nagu kaasava ja vastupidava majanduse loomine, digitaalsele ja kestlikule majandusele ülemineku toetamine ning strateegiliselt avatud autonoomia üha keerukamas globaalses majanduskeskkonnas ja COVID-19 järgsele taastumisele kaasaaitamine. Need eesmärgid nõuavad suuri investeringuid, mis ületavad riigisektori rahastamise ja traditsioonilise pankadepoolse rahastamise võimalusi.

2.3 2015. aastal võttis komisjon vastu kapitaliturgude liidu esimese tegevuskava. Vahepeal on EL teinud kapitaliturgude liidu alustalade rajamisel mitmeid edusamme. Ühtse turu puhul on siiski olulisi tõkkeid. Seepärast tuleb kapitaliturgude liidu algset meetmestikku täiendada uute meetmetega, mis suudavad lahendada uusi probleeme, näiteks digitaalsed ja keskkonnamuutused ning COVID-19 pandeemiast tingitud väga vajalikud taastamispuüdlused.

2.4 Kavandatud uues tegevuskavas⁽⁶⁾ esitab komisjon loetelu 16 erinevast meetmest otsustavate edusammude tegemiseks kapitaliturgude liidu loomisel ja kolme peamise eesmärgi saavutamisel:

- toetada keskkonناسäästlikku, digitaalset, kaasavat ja vastupidavat majanduse taastamist, muutes rahastuse Euroopa ettevõtjate jaoks kättesaadavamaks;
- muuta säästmine ja pikaajaline investeerimine ELis inimeste jaoks veelgi turvalisemaks;
- integreerida riiklikud kapitaliturud tõeliseks ühtseks turuks.

2.5 Komitee on aktiivselt osalenud Euroopa ühtse kapitalituru loomises selle idee loomisest alates. Komitee avaldas selle teema kohta oma esimese arvamuse kapitaliturgude liitu käsitleva rohelise raamatu kohta,⁽⁷⁾ seejärel avaldas ta oma seisukoha nii algse kapitaliturgude liidu tegevuskava⁽⁸⁾ kui ka selle vahekokkuvõtte⁽⁹⁾ ning paljude sellest tegevusest tulenevate seadusandlike ettepanekute kohta. Käesolevas arvamuses esitab komitee oma soovitused uue kapitaliturgude liidu tegevuskava kohta, tuginedes komitee varasemale tööle ning võttes arvesse Euroopa uusi prioriteete ja katsumusi.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee kiidab heaks uue kapitaliturgude liidu tegevuskava kui esimese, 2015. aasta kava näol tehtud töö vajaliku jätkamise. Kava jätkamine on veelgi kiireloomulisem ootamatu COVID-19 kriisi kontekstis. Tegemist on kriisiga, mis oma ulatuse tõttu mõnevõrra muudab diagnostikat, mis toetub järgmise kapitaliturgude liidu kõrgetasemelise eksperdirühma ja kõrgetasemelise foorumi väga tõhusale tööle kapitaliturgude liidu alal, ning mis annaks alust mõningateks kohandusteks ja täiendusteks. Komitee avaldab kahetsust 2015. aasta tegevuskava rakendamise aegluse üle, mis on suuresti tingitud mõne liikmesriigi kindlameelse toetuse puudumisest. Teist käimasolevat suurprojekti, pangandusliitu, on samuti tabanud viivitused. Komitee märgib, et kapitaliturgude liidu elluviimiseks vajalike meetmete toetamiseks (Euroopa poolaasta läbivaatamise protsessi võiks võib-olla kasutada edusammude jälgimise vahendina) on vaja liikmesriikide tugevat poliitilist tahet, mis ei ole eesmärk omaette. Turvaline ja nõuetekohaselt toimiv kapitaliturgude liit on väga oluline, et toetada majanduse taastumist ja restruktureerimist COVID-19 puhangu järel ning toetada asjaomaseid kapitali-, taristu- ja sotsiaalseid investeeringuid kogu ELis, samuti Euroopa rohelist kokkulepet ja digiüleminekut. Sellega seoses tunnustab komitee ka riigisektori rahastamise tähtsust, millel on samuti oluline roll erainvesteeringute ligimeelitamisel ja ebakindluse vähendamisel. Oluline roll võiks olla ka välisinvesteeringutel, mis täiendaksid Euroopa hoiuseid.

3.2 Lisaks, nagu komisjon on ka väitnud, on oht, et kriis võib suurendada liikmesriikide vahelisi erinevusi, ning see ohustab kollektiivset majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust. Sellega seoses rõhutab komitee algatuste tähtsuse järjekorda seadmise olulisust. Kapitaliturgude liidu tegevuskavas määratleti 16 tegevusmeetet, mis on üsna mahukas programm. Majanduse koormuse ja nii liikmesriikide kui ka eraettevõtete suureneva võlgnevuse ning ELi riikidele ja erinevatele majandussektoritele avalduva mõju üsna erineva taseme tõttu tuleb kapitaliturgude liidu tegevuskavale väga hoolikalt tähelepanu pöörata ja seda põhjalikult käsitleda. Komitee esitab oma seisukohad käesoleva arvamuse kaudu, et võimaldada sotsiaalselt vastutustundlikul Euroopa finantsüsteemil täita oma rolli pakkumise ja nõudluse vahendajana tõhusamalt, olles samas vastupidavam vapustustele.

3.3 Tuleb eelistada meetmeid, mille abil suudetakse avaliku ja erasektori suurest võlakoormusest tulenevate süsteemsete riskidega toime tulla. Samas tuleks toetust esmajärjekorras anda kriisist mõjutatud, kuid elujõulistele ettevõtetele ja vastloodud ettevõtetele, et säilitada tööhõive ja ELi majanduse konkurentsivõime, seda enam, et COVID-19 mõju Aasia riikide majandusele tundub olevat väiksem kui lääneriikides. Väline sõltuvus majanduse rahastamisel võib samuti kaasa tuua süsteemseid riske ja kapitaliturgude liidu tegevuskava eesmärk peaks olema suurem toetumine Euroopa hoiustele. Tuleks kasutada Euroopa hoiuste võrreldes teiste piirkondadega kõrget taset. Selle eesmärgi saavutamise üldine eeltingimus on Euroopa kodanike finantsshariduse ja finantskirjaoskuse parandamine (7. meede). Selles valdkonnas soovib komitee välja selgitada parimaid riiklikke tavasid ja kogemusi selles valdkonnas õppimise ja õpetamise alal, et neid Euroopas levitada, muutes kindlaid investorite kaitse-eeskirju tõhusamaks ning vähendades finantsteenuste pakkujate ja kodanike vahelise teabe asümmeetriat (peamine on adekvaatne teave). Komitee soovib lisada finantsteenuste võtmepädevuste raamistiku tulevaste läbivaatamisse. Lisaks soovib komitee kaasata finantskoolituse meetmete väljatöötamise ja rakendamisse kõik sidusrühmad, sealhulgas töötajate ja tarbijate esindajad.

⁽⁶⁾ COM(2020) 590 final.

⁽⁷⁾ ELT C 383, 17.11.2015, lk 64.

⁽⁸⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk 17.

⁽⁹⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 117.

3.4 Sotsiaalselt vastutustundliku finantsüsteemi põhiülesanne on täita oma vahendajafunktsiooni finantsvarade pakkumise ja nõudluse vahel, olles samal ajal vastupanuvõimeline šokkidele, kuna nõrgal finantssektoril on tõsine negatiivne mõju ettevõtjatele, töötajatele ja tarbijatele ning majandusele tervikuna. Seepärast rõhutab komitee, et kapitaliturgude liit saab seatud eesmärgi saavutada ainult siis, kui finantsstabiilsus ja tarbijakaitse jäävad kapitaliturgude liidu tegevuskavas prioriteetideks. Eelkõige ei tohi vähendada jaeinvestorite kaitset. Kapitaliturgude liidu süvendamisel tuleb vältida õiguslike erinevuste ärakasutamist ja seaduselünki.

3.5 Nagu ka Euroopa Komisjon märkis, on olemas strateegiline huvi siseturu tarneahelate vastu, et arendada ELi strateegilist sõltumatust võtmesektorites ja -suutlikkuses. Sellega seoses tuleks toetada mitut uut kapitaliturgude liidu tegevuskava raames tehtud tehnilist ettepanekut, nagu VKEde noteerimiseeskirjade lihtsustamine (2. meede), elektroonilise hääletamise levitamine ja edasimineku ELi „aktsionäri“ määratluse suunas, mis võimaldaks piiriüleste aktsionäride õiguste paremat kasutamist (12. meede), piiriüleste arveldusteenuste parandamine (13. meede) ja kauplemisjärgse koordineerimise loomine omakapitali tehingute jaoks (14. meede). Täiendav positiivne meede oleks Euroopa Komisjoni hinnang selle kohta, kui kasulik ja otstarbekas on lubada Euroopa investeerimisfondidel kasutada „eu“ ISIN-koodi, parandades nende piiriülest kättesaadavust. Nende meetmete kaudu mängib kapitaliturgude liit otsustavat rolli ka VKEde ning igas suuruses ettevõtete rohe- ja digipöördes, parandades nende rahastamisele juurdepääsemise võimalusi pangandussektorit täiendavate kanalite kaudu.

3.6 Väärtpaberistamist käsitlevate õigusnormide osas nõustub komitee Euroopa Kontrollikoja hinnanguga, et kuigi need õigusnormid on positiivne samm edasi, ei ole need Euroopa väärtpaberistamise turul pärast finantskriisi veel oodatud taastumist saavutanud ega aidanud pankadel suurendada ka laenuandmisvõimet, muu hulgas VKEde kasuks. Tehingud on koondunud vähestesse varaklassidesse (näiteks hüpoteeklaenu ja autolaenu) ja seda ka ainult teatud liikmesriikides. Väärtpaberistamisturгу tuleks tõhusate kontrollidega parandada (6. meede), et vältida süsteemsete riskide taastekkimist.

3.7 Sügavam finantsintegratsioon on kapitaliturgude liidu nurgakivi. Selle teatavate aspektide kaalumisel on siiski oluline säilitada pragmaatiline ja realistlik lähenemine. Jaeinvesteeringute puhul domineerivad sageli riiklikud eelistused ja spetsiifilised muustrid, mis tulenevad finantsnõuannete otsimisel nende teenuste läheduse vajadusest. Individuaalsete hoiuste turgude käsitlemisel tuleb arvestada ka keelebarjääriga. Lisaks ei ole ühetaolisus tingimata jaepanganduse finantstootete turustusmodelite tõhususe sünonüüm. Komisjon peaks oma väga tervitatavas finantsnõustamise kvaliteedi parandamise töös (8. meede) kaaluma iga erineva mudeli kasulikkust, pidades silmas, et nõustamise kättesaadavus ja kvaliteet ning võrreldav ja selge teave, sh kestlikkuse kohta, koos kindlate ja usaldusväärsete eeskirjadega, on võtmetähtsusega seoses kodanike kaasamisega investeerimisse.

3.8 Pensionide puhul tuleks lisaks üleeuroopalise personaalse pensionitoote kontseptsioonile säilitada erinevad sotsiaalõigusega seotud riiklikud mudelid, kui need on rahuldavad, kuigi kõik ei ole ühesuused. Seetõttu toetab komitee täielikult kapitaliturgude liidu ettepanekut jagada parimaid tavasid, nagu automaatne liitumine, kõigile kodanikele juurdepääsetavad riiklikud jälgimissüsteemid ja riiklikud näitajatega tulemustabelid. Tuleks lisada nõustamise kättesaadavus ning hoiustajate, töötajate ja pensionäride esindajate suurem kaasatus. Igal juhul peaks eesmärk olema jooksva finantseerimisel põhinevate skeemide täiendamine, mitte nõrgestamine (9. meede).

3.9 Komitee soovib kapitaliturgude liidul võtta täiel määral arvesse sotsiaalse mõjuga investeeringute erinevaid vorme, eelkõige neid, mis on seotud sotsiaalmajandusega, aidates seega positiivselt kaasa üldistele huvidele ja ühisele heolule. Euroopa sotsiaallettevõtlusfondide tuleks tugevalt toetada, võimaluse korral vaadates läbi määruse (EL) nr 346/2013, millega need loodi.

3.10 Keskkonnakaaluatlused ja energiasüsteemi ümberkujundamine olid õigusega juba enne COVID-19 kriisi ELi ja komisjoni tegevuskavas väga olulised. Uues pandeemia kontekstis soovib komitee seada keskkonnavalised, sotsiaalsed (suurema tähelepanu all) ja juhtimisalased eesmärgid esmatahtsaks ning neid tuleks kaaluda koos majanduse elavdamise, tööhõive taastamise ja säilitamise ning finantsstabiilsusega. Selle ülesande puhul peab EL silmas pidama ka konkurentsi, et

säilitada rohelised ja sotsiaalsed eesmärgid, mis on Euroopa jaoks eelis. Muu hulgas on oluline tugineda ühtlustuvatel ja usaldusväärsetel standarditel põhinevatele Euroopa teabe- ja reitingupakkujatele, tegutsedes samal ajal kogu maailmas järjepidevuse nimel. Lisaks oleks tervitav keskkonnavalasid, sotsiaalseid ja juhtimisalaseid andmeid ja reitinguagenteure käsitlev erimäärus, olgu see siis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 462/2013⁽¹⁰⁾ (edaspidi „reitinguagenteuride määrus“) muudatuse või eraldi määrusena, kooskõlas digiturgude õigusaktiga.

3.11 COVID-19 pandeemia on süvendanud ka erinevusi liikmesriikide vahel, eelkõige selle dramaatilise mõju tõttu paljudele sektoritele, näiteks turismile ja transpordile. Kõike, mis suudab kõnealuseid majanduslikke erinevusi leevendada, tuleb pidada esmatähtsaks, näiteks piiriülese rahastamise eelistamine vähem arenenud Euroopa riikidele. InvestEU portaali loomine võib sellist rahastamist lihtsustada, kui see on hoolikalt suunatud (15. meede). Euroopa konkurentsivõime on samuti võtmetähtsusega ja Euroopa vajab igas suuruses tugevaid osalejaid, kes suudaksid konkureerida ülemaailmsel tasandil, tõmmates sellega kaasa ka teisi osalejaid. Selle saavutamiseks peavad Euroopa poliitikakujundajad tagama võrdsed võimalused teiste maailma turgudega.

3.12 Komitee tunnustab, et kapitaliturgude liidu tegevuskava ei ole viinud läbimurdeni piiriüleseid kapitalivooge takistavate peamiste tõkete kõrvaldamisel ning et mõned liikmesriigid jätkavad kapitali ja likviidsuse piiramise poliitika rakendamist, takistades ressursside nõuetekohast jaotamist, põhjustades turu killustamist ja majanduse taastamise aeglustumist.

3.13 Veel üks häiriv tegur, mida tuleb arvesse võtta, on Brexit. Mandri-Euroopa finantsturud tunduvad olevat üsna killustatud ja nende likviidsus on ebavõrdne. Seetõttu võib EL 27-l olla reaalne oht, et ta sõltub veelgi enam välistest finantsturgudest, mis on integreeritumad, kusjuures mitmed Euroopa äriühingud on varem otsustanud end Ühendkuningriigis või USAs noteerida. Komitee nõustub kontrollikoja väitega, et komisjon (ja meie arvamuse kohaselt ka Euroopa Parlament ja nõukogu) peaks soovutama, et kõik vähem arenenud kapitaliturgudega liikmesriigid rakendaksid asjakohaseid reforme. Samuti tuleb rõhutada, et ELi arenenud turutaristu loomine on finants- ja majandusautonoomia jaoks ülioluline ning võib suurendada euro rahvusvahelist rolli.

3.14 Kui komitee seisukoht kokku võtta, siis lisaks juba mainitud tehnilistele meetmetele toetaks komitee tegevuskava 16 ettepaneku hulgas kahte tüüpi prioriteete:

- **ELi finantsturgude tõhustamine tõhususe suurendamiseks.** Seda tuleks hõlbustada kolme põhimeetmega: i) Euroopa ühtse juurdepääsupunkti loomine, mis aitab muu hulgas investoritel emitente valida (1. meede), ii) ühtsete eeskirjade jõustamine, eelkõige seoses kauplemiskohtade, kesksete vastaspoolte ja andmeesitajatega. Üldiselt oleks järelevalvealane lähenemine ja tihedam koostöö määrava tähtsusega, et vältida õiguslike erinevuste ärakasutamist ja seaduselünki (16. meede), ning iii) piiriüleste investeringute lihtsustamine ja kogu ELi hõlmava ühtse ja standarditud süsteemi kehtestamine kinnipeetava maksu vähendamiseks, et vältida maksupettusi ja maksuarbitraaži (10. meede).
- **Pikaajaliste hoiuste suunamine pikaajalistele investeringutele.** Euroopa hoiuste kõrge tase, mis on EL-27 tugevaim külg, ei too reaalmajandusele piisavalt kasu. Euroopa pikaajalise investeerimisfondi (ELTIF) läbivaatamine peab võimaldama sellist pikaajalist tüüpi fondi uuendatud raamistikku, mis hõlbustab eelkõige institutsiooniliste ja jaainvestorite pikaajaliste säästude investeerimist VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtete noteeritud ja noteerimata aktsiatesse ja osakutesse ning taristuprojektidesse (3. meede). Parem usaldatavusnõuete täitmise kord kindlustusühingute ja pankade omakapitali investeringute jaoks, suurendades ja mitte vähendades usaldatavusnõuete tõhusust (4. meede). Lisaks, nagu rõhutatakse Euroopa Parlamendi omaalgatuslikus raportis kapitaliturgude liidu edasise arengu kohta,⁽¹¹⁾ peaksid liikmesriigid töötama selle nimel, et tasakaalustada laenuvahendite kasutamise soodustamist maksustamisel. Seda tehes ei tohiks eesmärk siiski olla maksutulude kogusumma vähendamine. Töötajate osaluse soosimine, mis on tegevuskavas puuduv element, on veel üks oluline teema, mida komisjon võiks uuesti esile tõsta,

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 462/2013, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagenteuride kohta (ELT L 146, 31.5.2013, lk 1).

⁽¹¹⁾ RAPORT kapitaliturgude liidu edasise arengu kohta: kapitaliturgude kaudu rahastamise kättesaadavuse parandamine, eelkõige VKEde jaoks, ja jaainvestorite osalemise soodustamine.

nagu varemgi. Õigupoolest aitaks töötajate aktsiaomand ja töötajate osalemine kasumis, kui seda rakendatakse õiglaselt, kaasa sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja majanduslikule tõhususele. Selleks et mitte tekitada töötajatele põhjendamatuid riske, on äärmiselt oluline nende esindajate kaasamine ja tugev investorite kaitse. Kapitaliturgude liit peaks olema uus võimalus neid skeeme ergutada kooskõlas sotsiaalmeetmete kavaga ja Euroopa Parlamendi omaalgatuslikus raportis esitatud üleskutsega.

3.15 Need viimased meetmed pakuksid ootuspärast esimest kiiret tõuget kapitaliturgude liidu loomise poole, edendades samas peamisi, kuid raskemaid eesmärke, nagu näiteks maksejõuetusõiguse teatavate sihtvaldkondade täiendav lähendamine (11. meede) või integreeritum Euroopa börside ja kauplemiskohtade kogum.

3.16 Lisaks eelnimetatud nõuannetele soovib komitee poliitiliste saavutuste aspektist kaaluda mis tahes uute õigusnormidega võimalikke kasulikke või kahjulikke konkurentsimeetmeid Euroopa majandusüksustele, et tugevdada ELi finantsettevõteteid kogu maailmas, kaitstes ELi strateegilist geopoliitilist autonoomiat teel hädavajaliku kliima-, sotsiaalse ja digipöörde poole.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele ELi digirahanduse strateegia kohta“

(COM(2020) 591 final)

(2021/C 155/04)

Raportöör: **Petru Sorin DANDEA**

Kaasraportöör: **Jörg Freiherr FRANK VON FÜRSTENWERTH**

Konsulterimistaotlus	Euroopa Komisjon, 11.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	237/0/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks komisjoni algatatud digirahanduse paketi ning on seisukohal, et see hõlmab sektori arendamisele suunatud strateegilisi seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke elemente.

1.2. Komisjoni esitatud nelja prioriteediga kava hõlmab põhimõtteliselt kõiki ELi finantssektori digiülemineku raames tähtsaid tegevusvaldkondi. Komitee toetab neid komisjoni lähenemisviise.

1.3. Komisjon on õigel teel, toetudes digitaalsete finantsteenuste rakendamisel tugevatele Euroopa turuosalistele, ent komitee arvates ei tohi tähelepanuta jätta ka spetsialiseerunud, piirkondlike ja/või ühistuliste või vastastikuste kohalike teenusepakkujate erirolli finantssektoris.

1.4. ELi finantssektor seisab digiteerimise tõttu silmitsi suure üleminekuprotsessiga, mis käib käsikäs ulatuslike restruktureerimisprotsessidega, kohalike filiaalide sulgemisega, muutustega töötajate erialastes kvalifikatsioonides ning täiesti uute töötamise vormidega. Neid suuri probleeme ei tohi eirata. Need põhjustavad finantssektori teenusepakkujatele ja muidugi ka töötajatele suuri raskusi.

1.5. Komisjon teatab, et tuleb uurida ELi digirahanduse platvormi loomist. Komitee on sellega nõus ning soovib sellesse kaasata ka sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna esindajad.

1.6. Komitee arvates on digiüleminekuga seotud probleemide ja riskidega tegelemisel finantsteenuste digitaalse ühtse turu loomise seisukohalt äärmiselt oluline reguleerida tehnoloogia pakkujaid, kaitsta tarbijaid, tagada juurdepääs finantsteenustele, tegevuskerksus ning võrgu- ja infosüsteemide turvalisus.

1.7. Küberturvalisuse valdkonnas väljendab komitee heameelt GAIA-X projekti üle, mille eesmärk on vaidlustada USA ja Hiina valitsev seisund pilveteenuste valdkonnas. Projekti on kaasatud ka Euroopa Komisjon ja selle siht on saavutada ELi andmesuveräänsus või andmehaldus ELis asuva pilvevõrgu kaudu.

1.8. Komisjoni pühendumus põhimõttele „sama tegevus, sama risk, samad reeglid“ on kõige alus ning oluline uute katsumustega toimetuleku, sealhulgas ühetaolise järelevalve tagamise jaoks. Komitee arvates on eriti oluline luua kõigile finantseerimisasutustele võrdsed võimalused.

2. Euroopa Komisjoni ettepanekud

2.1. Komisjon kiitis 24. septembril 2020. aastal heaks digirahanduse paketi, mis koosneb digirahanduse strateegiast ⁽¹⁾, jaemaksete strateegiast ⁽²⁾, seadusandlikest ettepanekutest ELi krüptovarade reguleerimise raamistiku loomiseks ⁽³⁾ ja selle aluseks oleva hajusraamatu tehnoloogia jaoks ⁽⁴⁾ ning digitaalse tegevuskerksuse ELi õigusraamistiku loomise ettepanekutest ⁽⁵⁾.

2.2. Komisjon teeb eriti dünaamilises COVID-19 kriisi tõttu kiirenenud digitaalse innovatsiooni kontekstis ettepaneku luua strateegia, mis sisaldab ühte strateegilist eesmärki ja nelja prioriteeti ning seonduvaid digirahanduse meetmeid. See strateegia on komitee käesoleva arvamuse teema.

2.3. Komisjoni püstitatud strateegiline eesmärk on kasutada digirahanduse võimalusi ära tarbijate ja ettevõtjate kasuks. Strateegia neli prioriteeti on: (1) kõrvaldada finantsteenuste digitaalse ühtse turu killustatus, võimaldades seeläbi Euroopa tarbijatele juurdepääsu piiriülestele teenustele ja aidates Euroopa finantsettevõtetel laiendada oma digitaalset tegevust; (2) tagada, et ELi õigusraamistik hõlbustaks digitaalset innovatsiooni tarbijate ja turu tõhususe huvides; (3) luua Euroopa finantsandmete ruum, et edendada andmepõhist innovatsiooni, tuginedes Euroopa andmestrategiele, sealhulgas laiendada juurdepääsu andmetele ja andmete jagamist finantssektoris; ja (4) tegeleda digiüleminekuga seotud uute väljakutsete ning riskidega.

3. Üldised ja konkreetsed märkused

3.1. Algatusega luua ja rakendada Euroopas ellu uus digirahanduse strateegia (komisjoni digirahanduse paketi raames) kinnitab komisjon digiteerimise suurt tähtsust finantssektoris (digitaalsed finantsteenused). See tähtsus on saanud eriti selgeks COVID-19 kriisi ajal. Komisjoni esitatud nelja prioriteediga kava hõlmab põhimõtteliselt kõiki ELi finantssektori digiülemineku raames tähtsaid tegevusvaldkondi. Komitee toetab neid komisjoni lähenemisviise.

3.2. Komisjon on õigel teel, toetudes digitaalsete finantsteenuste rakendamisel tugevatele Euroopa turuosalistele, ent komitee arvates tuleb tähelepanu pöörata ka spetsialiseerunud, piirkondlike ja/või ühistuliste või vastastikuste teenusepakujate eriolulisele finantssektoris, sest finantssektori mitmekesisus aitab rahuldada tarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkreetseid vajadusi ning aitab muuta turud konkurentsivõimelisteks. Komitee julgustab komisjoni püüdma tagada finantseerimisasutuste ja nende toodete olemuse, ulatuse ja keerukuse proportsionaalsust.

3.3. Komisjoni teatis on äärmiselt tehniline ning selles on jäänud käsitlemata üks aspekt: ELi finantssektor seisab digiteerimise tõttu silmitsi hiiglasliku üleminekuprotsessiga. See protsess käib käsikäes ulatuslike restruktureerimisprotsessidega, kohalike filiaalide sulgemisega, muutustega töötajate erialastes kvalifikatsioonides ning täiesti uute töövormidega. Neid suuri probleeme ei tohi eirata. Need põhjustavad finantssektori teenusepakujatele ja muudugi ka töötajatele suuri raskusi. Komitee toetab sotsiaaldialoogi, et käsitleda üleminekujärgus olevaid valdkondi.

3.4. Komisjon väidab, et hästi toimiv digitaalsete finantsteenuste ühtne turg aitab parandada ELi tarbijate ja jaainvestorite juurdepääsu finantsteenustele. Komitee toetab seda komisjoni lähenemisviisi. Finantsteenuste digitaalse ühtse turu killustatuse vähendamiseks on äärmiselt oluline võimaldada turgudel areneda.

3.5. Komisjon väidab, et uurida tuleb ELi digirahanduse platvormi loomist. Komitee on sellega nõus ning soovib sellesse kaasata ka sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna esindajad.

⁽¹⁾ COM(2020) 591 final

⁽²⁾ COM(2020) 592 final

⁽³⁾ COM(2020) 593 final

⁽⁴⁾ COM(2020) 594 final

⁽⁵⁾ COM(2020) 595 final ja COM(2020) 596 final.

3.6. Praktilised kogemused näitavad, et digitaalsete finantsteenuste ühtne turg toimib ainult juhul, kui tarbijatel on võimalik finantsteenustele kiiresti ja kergesti juurde pääseda (nn registreerimine). Komitee märgib, et komisjoni esile tõstetud valdkondades esineb üks väga oluline probleem.

3.7. Liikmesriikide rahapesu puudutavate eeskirjade killustatus muudab digitaalse identiteedi piiriülese kasutamise oluliselt raskemaks, kui mitte võimatuks. Kliendi isiku tuvastamise eeskirjad tuleks ühtlustada kogu ELis. Komitee soovib seega tagada digitaalsete identiteetide õiguslik koostalitlusvõime kogu Euroopas.

3.8. ELi digirahanduse strateegia loomisel ei tohi unustada kodanike turvalisuse küsimust. Strateegiasse tuleks lisada soovitus liikmesriikidele võtta paralleelselt strateegia rakendamisega õiguslikke ja korralduslikke meetmeid identiteedivarguse vastu võitlemiseks. See probleem muutub üha tavalisemaks digiteenuste ja -toodete arendamisega ning kui meetmeid ei võeta, võib see strateegia rakendamist takistada.

3.9. Komitee toetab komisjoni ettepanekuid luua finantsturgudele innovatsioonisõbralik ja konkurentsivõimeline raamistik, millest oleks kasu nii tarbijatele kui ka sektorile. Seejuures tuleb aga tagada, et järelevalvemeetodid ja ELi õigusaktid tugineksid endiselt tehnoloogia neutraalsuse juhtpõhimõttele ning et vaadatakse läbi olemasolevad dokumenteerimisnõuded.

3.10. Digitaalsel turul pakuvad mõned finantstehnoloogia ettevõtted finantsettevõtetele teenuseid, teised aga konkureerivad nendega. Komitee arvates peaks komisjon uute eeskirjade väljatöötamisel neid küsimusi arvesse võtma. Seega soovib komitee suunata uued eeskirjad olemasolevate turgu valitsevate finantseerimisasutuste ja finantstehnoloogia ettevõtete partnerluste toetamisele. Ehkki on selge, et pangad on kõige olulisemad asutused, tuleks õigusaktide sõnastamisel vältida lihtsalt nende nõuete kopeerimist ja kleepimist, mis ei pruugi kõigile finantsteenustele sobida. Eristada tuleks tarbijale suunatud tooteid, mida võib vaadelda tarbekaubana, ja keerukamaid tooteid, mille puhul nende kasutusala ja müüjijärgsed teenused on väga tähtsad.

3.11. Komitee on seisukohal, et andmete jagamist tuleks laiendada ka finantssektorist väljapoole, ja tuleb komisjonile meelde komitee soovitus⁽⁶⁾ komisjoni Euroopa andmestrategie puudutava teatise kohta. Komitee pidas selles kiiduväärseks komisjoni ettepanekut andmestrategie kohta, milles seatakse prioriteediks valdkondadevaheline andmete jagamine ning millega soovitakse parandada andmete kasutamist, jagamist, juurdepääsetavust ja haldamist seadusandlike sektoripõhiste meetmetega. Lisaks rõhutas komitee, et see peaks ühendama ranged andmekaitsestandardid, valdkondadevahelise ja vastutustundliku andmete jagamise, valdkonnapõhise haldamise ja andmete kvaliteedi selged kriteeriumid ning üksikisikute suurema kontrolli andmete üle. Väga tähtis on tagada, et suurte tehnoloogiaettevõtete kontserni maksetega tegeleva tütarettevõtte kogutud andmeid ei edastataks emaettevõtetele ega ühendataks emaettevõtte valduses olevate andmetega. Selle põhimõtte toimumise tagamiseks peavad maksetega tegeleva tütarettevõtte ja emaettevõtte vahel olema nn tulemüürid.

3.12. Komitee arvates on digiüleminekuga seotud probleemide ja riskidega tegelemisel finantsteenuste digitaalse ühtse turu loomise seisukohalt äärmiselt oluline nii reguleerida tehnoloogia pakkujaid, kaitsta tarbijaid kui ka tagada juurdepääs finantsteenustele, tegevuskerksus ning võrgu- ja infosüsteemide turvalisus.

3.13. Küberturvalisuse valdkonnas osutab komitee asjaolule, et enamik Euroopa süsteemselt olulistest finantsasutustest kasutab ELi väliste korporatsioonide pakutavaid finantstehnoloogia teenuseid. Komisjoni esitatud digitaalset tegevuskerksust käsitlev seadusandlik algatus (DORA)⁽⁷⁾ võib osutada teatavates olukordades ebapiisavaks ning seetõttu väljendab komitee heameelt GAIA-X projekti üle, mille eesmärk on vaidlustada USA ja Hiina valitsev seisund pilveteenuste valdkonnas. Projekti on kaasatud ka Euroopa Komisjon ja selle siht on saavutada ELi andmesuveräänsus või andmehaldus ELis asuva pilvevõrgu kaudu. Kuna me sõltume üha rohkem digiteenustest, on ELi sidusrühmade huvides olla välistest pilveteenuste osutajatest sõltumatu ning ELi enda huvides tugevdada oma majanduslikku ja poliitilist suveräänsust. Euroopa pilvevõrk lihtsustaks ka andmete liikumist liikmesriikide vahel.

⁽⁶⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 290.

⁽⁷⁾ COM(2020) 595 final. Vt ka komitee asjaomast arvamust „Digitaalne tegevuskerksus“ (ECO/536) (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 38).

3.14. Komisjoni pühendumus põhimõttele „sama tegevus, sama risk, samad reeglid“ on kõige alus ning oluline uute katsumustega toimetuleku, sealhulgas ühetaolise järelevalve tagamise jaoks. Komitee leiab, et arvestades suurte tehnoloogiaettevõtete ja platvormide ning tehnoloogiaettevõtete kasuliku tegevuse üha suuremat kohalolu finantssektoris, on iseäranis oluline luua kõigile turuosalistele võrdsed võimalused.

3.15. Komisjon kaalub üldise finantshariduse toetamise ja sellesse investeerimise strateegia koostamist, keskendudes digiteerimisele. See võib kaasa tuua nii digitaalsete teenuste suurema avatuse kui ka tarbijate tõhusama kaitse sõltumata nende eest, soost või tööhõiveseisundist. Komitee innustab komisjoni samas suunas edasi liikuma.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb krüptovaraturge ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937“

(COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD))

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus hajusraamatu tehnoloogial põhinevate turutaristute katsekorra kohta“

(COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD))

(2021/C 155/05)

Raportöör: Giuseppe GUERINI

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 13.11.2020 Euroopa Liidu Nõukogu, 18.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 114 ja 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	235/1/8
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Komisjoni kaht algatust: krüptovaraturge käsitleva määruse ettepanekut, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/1937, ⁽¹⁾ ja ettepanekut võtta vastu määrus hajusraamatu tehnoloogial (DLT) põhinevate turutaristute katsekorra kohta.

1.2. Komitee on seisukohal, et komisjoni kiireloomuline sekkumine on vajalik, et pakkuda terviklikku reguleerimist mitte ainult pidevalt areneva ja kiiresti muutuva, vaid ka järjest levinuma ja üha rohkem praktikas kasutatava tehnoloogilise nähtuse suhtes.

1.3. Komitee toetab seega vajadust kiiresti rakendada õigusnormide kohandamise meetmeid, mis on vajalikud komisjoni kavandatud finantsteenuste ajakohastamiseks, unustamata seejuures tarbijakaitset ja usaldatavusnõudeid.

1.4. Euroopa kiire sekkumine on muu hulgas vajalik seepärast, et mitu liikmesriiki on viimastel kuudel vastu võtnud riiklike reguleerivaid vahendeid nii seadusandliku sekkumise kaudu kui ka sektori reguleerivate asutuste välja antud soovituste ja suuniste näol. Nende sekkumistega võib tekkida killustatud õigusraamistik, mis võib endaga kaasa tuua siseturu konsolideerimise kahjustamise ohu ja suurendada ettevõtete nõuetele vastavuse kulusid.

1.5. Seetõttu toetab komitee komisjoni eesmärgi ühtse õigusraamistiku raames, mis hõlmab järgmist: i) digirahanduse lõppkasutajate kaitse; ii) finantsstabiilsuse tagamine; iii) ELi finantssektori usaldusväärsuse kaitsmine; iv) võrdsete tingimuste tagamine majandus- ja finantsüsteemi kõigile ettevõtjatele.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17).

1.6. Komitee jagab ka eesmärgi tagada, et ülemaailmsete stabiilsete krüptovarade emitentidele kehtiksid kapitali, investoriõiguste ja järelevalve osas rangemad nõuded, arvestades kõnealuste vahendite võimalikku süsteemset tähtsust.

1.7. Komitee kutsub üles võtma konkreetseid meetmeid tarbijate ja väikeinvestorite piisava teavitamise ja teadlikkuse edendamiseks, et vähendada teabe asümmeetriat, millel võib olla nimetatud osapooltele oluline mõju, arvestades käesoleva arvamuse teemasid, mis on uued ja väga tehnilise sisuga.

1.8. Komitee soovib pöörata erilist tähelepanu kontrolltoimingutele, mis nähakse ette käesolevas arvamuses käsitletud ettepanekutes kavandatud toimingute lubamise menetlustes, eriti seoses luba vajavate ettevõtjate usaldusvärsusega, et vältida omakasupüüdliku ja kahjuliku käitumise negatiivseid tagajärgi.

1.9. Kuna veel ei ole olemas sellist hajusraamatu tehnoloogia standardimise ja koostalitlusvõime taset, millest saaks turvaliselt juhinduda turuosaliste poolt kasutusele võetud taristute tehnoloogilise usaldusvärsuse ja küberkerksuse taseme hindamisel, soovib komitee, et nende pidevalt arenevate vahendite suhtes kohaldatavat reguleerimiskorda täpsustataks nii palju kui võimalik, kuna nende vahendite olemuse muutumine võib nõuda erinevate reguleerivate sätete kohaldamist.

1.10. Arvestades veel leidmata tehnoloogilisi riske, ootab komitee huviga ettepanekut hajusraamatu tehnoloogial põhinevate turutaristute katsekorra kohta. Katsekorra kaudu määratakse kontrollitud keskkonnas kindlaks eksperimenteerimisruum, mis lubab ajutisi erandeid kehtivatest eeskirjadest, võimaldades reguleerivatel asutustel ja turuosalistel järk-järgult omandada kogemusi hajusraamatu tehnoloogia kasutamise kohta turutaristutes, et kaitsta turu enda usaldusvärsust ja finantsstabiilsust.

1.11. Kuigi katsekorda käsitlev ettepanek on tervitatav, leiab komitee, et viieaastane tähtaeg Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) aruande esitamiseks komisjonile on liiga pikk, arvestades digirahanduse tehnoloogia arengu kiirust. Samuti oleks kasulik pöörata tähelepanu katsekorra lõpetamise üksikasjadele, et tagada selles etapis osalevate kasutajate kaitse.

1.12. Seoses krüptovaraturge käsitleva määruse kohaldamisega on komitee väga mures üleminekukorra pärast, millega nähakse ette alaline erand määruse nõuetest krüptovaradele, mis olid turul juba enne määruse jõustumist. See erand võib juba emiteeritud krüptovara osas viia teatud õigusliku erandini, mis on vastuolus õiglase kohtlemise põhimõttega, mille kohaselt kehtivad sama tegevuse ja samade riskide suhtes samad reeglid.

2. Komisjoni ettepanekud

2.1. Käesolevas arvamuses käsitletakse kahte Euroopa Komisjoni algatust: i) ettepanek krüptovaraturgude reguleerimise kohta, millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937; ii) ettepanek hajusraamatu tehnoloogial (DLT) põhinevate turutaristute katsekorra kohta. Need ettepanekud moodustavad osa komisjoni sekkumispaketist, mis hõlmab teatist digirahanduse strateegia kohta ja ettepanekut võtta vastu määrus digitaalse tegevuskerksuse kohta (DORA), mida käsitletakse vastavalt komitee arvamustes „ELi digirahanduse strateegia“⁽²⁾ ja „Digitaalne tegevuskerksus“⁽³⁾.

2.2. Krüptovaraturge käsitleva määruse ettepanek (millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937)

2.2.1. Krüptovaraturge käsitleva määruse eesmärk on tagada õiguskindlus krüptovaradele, mis ei ole hõlmatud olemasolevate ELi õigusaktidega, ning kehtestada ühtsed eeskirjad krüptovarade emitentidele ja nendega seotud teenuste pakujatele (virtuaalvarateenuste osutajad). Määruse eesmärk on asendada olemasolevad riiklikud raamistikud, mis praegu ei kuulu kehtivate Euroopa õigusnormide kohaldamisalasse, tagades seeläbi soovitud võrdsed tingimused.

2.2.2. Oma ettepaneku põhjal rõhutas komisjon vajadust võtta koos liikmesriikidega krüptorahade küsimuses kasutusele ühine lähenemisviis, et mõista, kuidas kasutada maksimaalselt ära krüptorahade pakutavaid võimalusi ja kuidas tegeleda uute ohtudega, mida need võivad endast kujutada.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „ELi digirahanduse strateegia“ (ECO/534) (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 27).

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Digitaalne tegevuskerksus“ (ECO/536) (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 38).

2.2.3. Ettepanekul on neli eesmärki: i) õiguskindluse tagamine; ii) innovatsiooni toetamine selles suure potentsiaaliga sektoris; iii) tarbijate ja investorite piisava kaitse ning turu usaldusvääruse tagamine; iv) finantsstabiilsuse tagamine.

2.2.4. Ettepanek ei hõlma mitte ainult krüptovarade emitente, vaid ka äriühingud, kes osutavad krüptovaradega seotud teenuseid, näiteks äriühingud, kes hoiavad klientide krüptovarasid hoiul, üksused, kes võimaldavad klientidel osta või müüa krüptovarasid raha eest, ning äriühingud, kes käitavad kauplemisplatvorme. Seetõttu hõlmavad kehtestatud kaitsemeetmed kapitalinõudeid, juhtimisnõudeid ja investorite õigusi emitendi suhtes.

2.2.5. Eelkõige juhul, kui teatavad varapõhised tokenid ja e-raha tokenid on tunnistatud oluliseks (mahu, väärtuse, klientide arvu poolest, nii et need loetakse ülemaailmsete stabiilsete krüptovarade alla), kohaldatakse emitentidest turuosaliste suhtes rangemaid nõudeid.

2.2.6. Arvestades konkreetset võimalust, et stabiilsed krüptovarad võivad tulevikus muutuda laialt aktsepteerituks ja potentsiaalselt süsteemseks, sisaldab komisjoni ettepanek ka kaitsemeetmeid, et maandada stabiilsetest krüptovaradest tulenevaid võimalikke riske finantsstabiilsusele ja nõuetekohasele rahapoliitikale.

2.2.7. Tegemist on krüptovaraga, millel on näiteks erinevalt tuntud bitcoinist suhteliselt stabiilne hind, kuna see on seotud ühe stabiilse vahetuskeskkonnaga (st institutsionaalse valuutaga) ning võib seetõttu lähitulevikus muutuda laialt levinud makse- ja investeerimissüsteemiks.

2.2.8. Täpsemalt reguleeritakse ettepaneku II jaotisega krüptovarade (välja arvatud varapõhised tokenid ja e-raha tokenid) avalikku pakkumist ja turustamist, kehtestades selle, et emitendil on õigus selliseid krüptovarasid avalikult pakkuda või taotleda kauplemisplatvormil kauplemise lubamist, kui see järgib: i) artiklis 4 osutatud nõudeid, mille hulka kuulub juriidilise isiku asutamise kohustus; ii) kohustust koostada krüptovara kohta teatis, mida nimetatakse ka valgeks raamatuks (artikkel 5); iii) lisakohustust teatada valgest raamatust pädevatele asutustele ja see avaldada (artiklid 7 ja 8).

2.2.9. Valget raamatut ei nõuta, kui krüptovarade avaliku pakkumise kogumaht on 12 kuu jooksul väiksem kui 1 000 000 eurot, vältides seega ülemäärase halduskoormuse teket väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEd).

2.2.10. Komisjon teeb ka ettepaneku täpsustada, et praegune finantsinstrumendi määratlus, millega määratakse kindlaks finantsinstrumentide turgude direktiivi MiFID kohaldamisala, hõlmab DLT-põhiseid finantsinstrumente, ning teeb ettepaneku kehtestada erikord krüptovarade jaoks, mis ei kuulu kehtivate finantsteenuseid käsitlevate õigusaktide kohaldamisalasse, ja e-raha tokenite jaoks.

2.2.11. Määruses keskendutakse ka krüptovara (või tokenite) emiteerimisele ettevõtjate poolt, kes kavatsesid tegutseda Euroopa ühtsel turul ja kes peavad kohanema järgmiste nõuetega:

- läbipaistvuse ja avalikustamise nõuded seoses nimetatud tokenite emiteerimise ja kauplemisele lubamisega;
- krüptovara teenuse osutajatele ja stabiilse krüptovara emitentidele tegevusloa andmise ja nende üle järelevalve teostamise kord;
- tegevus-, korraldus- ja juhtimisalased nõuded stabiilse krüptovara (ka siinkohal tuleb tähele panna, et see ei puuduta muid asjaomaseid tokeneid, s.t peamiselt kasutustokeneid) emitentidele ja krüptovara teenuse osutajatele;
- krüptovarade emiteerimise, nendega kauplemise ja nende hoidmisega seotud tarbijakaitse normid;
- meetmed, mille eesmärk on turu kuritarvitamise vältimine ja krüptovaradega kauplevate turgude usaldusvääruse tagamine.

2.3. Ettepanek võtta vastu määrus hajusraamatu tehnoloogial (DLT) põhinevate turutaristute katsekorra kohta

2.3.1. DLT-l põhinevate turutaristute katsekorra ettepanekul on neli üldeesmärki: i) õiguskindluse tagamine; ii) innovatsiooni toetamine, kõrvaldades uue DLT rakendamise takistused finantssektoris; iii) tarbijate ja investorite kaitse ning turu usaldusväarsuse tagamine; iv) finantsstabiilsuse tagamine.

2.3.2. Nende eesmärkide saavutamiseks kehtestatakse katsekorraga asjakohased kaitsemeetmed, näiteks piiratakse kaubeldavate finantsinstrumentide liike ja kehtestatakse sätted, mille konkreetne eesmärk on tagada finantsstabiilsus ning tarbijate ja investorite kaitse.

2.3.3. Kehtestades katsekorra hajusraamatu tehnoloogial põhinevate turutaristute katsetamiseks, soovitakse määruse ettepanekuga võimaldada ELi ettevõtetel ära kasutada kehtiva raamistiku kogu potentsiaali, võimaldades järelevalveasutustel ja seadusandjatel teha kindlaks määruses esinevad takistused, samal ajal kui reguleerivad asutused ja ettevõtted ise saavad väärtuslikke teadmisi DLT kasutamise kohta.

2.3.4. Just nendel põhjustel ja järkjärgulise lähenemise vajaduse tõttu tuleb katsekorra kava pidada kõige proportsionaalsemaks vahendiks seoses saavutatavate eesmärkidega, kuna püsivate, olulisemate ja ulatuslikumate regulatiivsete muudatuste sisseviimise õigustamiseks pole praegu piisavalt tõendeid.

2.3.5. Ettepaneku eesmärk on tagada DLT turutaristut korraldada soovivatele turuosalistele õiguskindlus ja paindlikkus, kehtestades sellise taristu korraldamise ühtsed nõuded. Määruse alusel antud load võimaldaksid turuosalistel korraldada DLT turutaristut ja osutada oma teenuseid kõigis liikmesriikides piisava järelevalve tingimustes.

2.3.6. Täpsemalt määratletakse artiklis 1 ettepaneku reguleerimise ja kohaldamisala, samas kui artiklis 2 sätestatakse asjakohased mõisted ja määratlused, sealhulgas järgmised mõisted: „DLT turutaristu“, „DLT mitmepoolne kauplemissüsteem“, „DLT väärtpaberiarveldussüsteem“ ja „vabalt võõrandatavad DLT väärtpaberid“.

2.3.7. Artiklis 3 on kirjeldatud piiranguid seoses vabalt võõrandatavate DLT väärtpaberitega, mille võib DLT turutaristutes kauplemisele lubada või mida võib seal registreerida. Aktsiate puhul peaks vabalt võõrandatavate DLT väärtpaberite emitendi turukapitalisatsioon või esialgne turukapitalisatsioon olema alla 200 miljoni euro. Muude avaliku sektori võlakirjade kui riigivõlakirjade, pandikirjade ja äriühingute võlakirjade puhul on ülempiir 500 miljonit eurot. DLT turutaristu ei tohiks lubada kauplemisele ega registreerida riigivõlakirju.

2.3.8. Artiklis 4 on sätestatud DLT suhtes kohaldatavad nõuded, mis on samad kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL⁽⁴⁾ kohased mitmepoolse kauplemissüsteemi suhtes kohaldatavad nõuded, ja täpsustatud kõnealuse määruse alusel võimalikud erandid. Artiklites 7 ja 8 on sätestatud vastavalt DLT mitmepoolse kauplemissüsteemi ja DLT väärtpaberiarveldussüsteemi korraldamiseks eriloo andmise kord ja üksikasjalik teave, mis tuleb esitada pädevale asutusele. Artiklis 9 on kindlaks määratud DLT turutaristu, pädevate asutuste ja ESMA koostöö. Artiklis 10 on sätestatud, et hiljemalt viie aasta möödudes esitab ESMA komisjonile katsekorra kohta üksikasjaliku aruande.

3. Üldised ja konkreetsed märkused

3.1. Komitee jagab Euroopa Komisjoni eesmärke ning peab käesolevas arvamuses kasulikuks ja tähtsaks rakendada 2022. aasta keskpaigaks mitmesuguseid õigusnormide kohandamise meetmeid, mis on vajalikud finantsteenuste ajakohastamiseks, unustamata tarbijakaitset ja turu usaldusväarsust.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).

3.2. Täpsemalt öeldes on seadusandlike ettepanekute eesmärk tagada õiguskindlus seoses krüptovarade regulatiivse käsitlemisega. Igat liiki krüptovara suhtes ja kõigi seotud teenuste osutajate suhtes kohaldatava õigusraamistiku selgus on vajalik tingimus uuenduslike lisaväärtusega lahenduste loomiseks kõnealusel turul. Eelkõige aitab uute eeskirjade ühtsele sisule ja kohaldamisele siseturul kaasa see, et tehti valik tegutseda määruse ja mitte direktiivi alusel.

3.3. Komitee märgib, et komisjoni seadusandlik sekkumine on kauaoodatud, ning soovib rõhutada, kui hädavajalik ja kiireloomuline see praegu on kõnealuse pidevalt areneva ja kiiresti muutuva tehnoloogilise nähtuse terviklikuks reguleerimiseks.

3.4. Komitee leiab, et kavandatud meetmed on kasulikud selleks, et i) kaitsta digirahanduse lõppkasutajat; ii) tagada finantsstabiilsus; iii) kaitsta ELi finantssektori usaldusväärust; iv) tagada võrdsed tingimused majandus- ja finantsüsteemi kõigile ettevõtjatele.

3.5. Komitee peab õigeks ja toetab ettepanekut, mille eesmärk on tagada, et oluliste krüptovarade (nn ülemaailmsete stabiilsete krüptovarade) emitentidele kohaldatakse kapitali, investoriõiguste ja järelevalve suhtes rangemaid nõudeid. Vajadus reguleerimisega sekkuda on hädavajalik, et vältida keskpankade, sektori ametiasutuste ja demokraatlike institutsioonide järelevalvetevõimevusest sõltumatute rahavoogude tekkimist.

3.6. Komitee hindab asjaolu, et komisjoni jõupingutused krüptovarade ja hajusraamatu tehnoloogia mõistete määratlemisel viisid selleni, et kasutatavate määratlustega on hõlmatud eri liiki krüptovarad, muutes määratlused vastavaks tehnoloogia ja turu võimalikele tulevastele arengusuundadele.

3.7. Komitee leiab siiski, et suuremat selgust oleks võimalik saavutada üksikasjalikumate kirjelduste väljatöötamise abil krüptovarade erinevate alamkategoriate ja nende kasutusala kohta. Sel viisil saaks vältida tõlgendusriske seoses selliste krüptovarade liikide käsitlemisega, mis kuuluvad jääkkategoriasse „muud krüptovarad kui varapõhised tokenid ja e-raha tokenid“.

3.8. Komitee nõustub määruse ettepaneku regulatiivse dubleerimise hoolika vältimisega, mis väljendub ettepaneku artikli 2 lõikes 2 sätestatud erandites krüptovaraturge käsitleva määruse kohaldamisalast. Tegemist on asjakohaste ja sobivate meetmetega, kuna näib olevat vajalik vältida kattuvaid nõudeid ja topeltreguleerimist krüptovaraturge käsitleva määruse ettepaneku ja näiteks finantsinstrumentide turgude direktiivi vahel.

3.9. Reguleerimiskorrad ei tohi üksteisega vastuollu minna, sest see suurendaks regulatiivset ebakindlust, tekitades turuosalistele liigseid nõuete täitmisega seotud kulusid ja koormust, mis võib innovatsiooni piirata. Selleks et saavutada kahe valdkonna selge eristamine ja seega vajalik õiguskindlus, tuleks välja töötada väärtpaperitokeni määratlus, andes samal ajal selged juhised finantsinstrumendiks kvalifitseeruva krüptovara eriomaduste kohta.

3.10. Neil põhjustel hindab komitee EBA⁽⁵⁾ ja ESMA⁽⁶⁾ institutsioonilist kaasamist ja operatiivset asjatundlikkust nii selles arvamuses käsitletud ettepanekute avaldamiseelses etapis kui ka halduskoostöös, mida oodatakse kõnealuste ELi sektori asutuste ja pädevate riiklike asutuste vahel uute eeskirjade rakendamise etapis.

3.11. Valides ettepaneku kohaldamisalasse peamiselt kasutustokenid ja stabiilsed krüptovarad, piirdub komisjon regulatiivsel sekkumisel muude varadega kui finantsinstrumendid ja investeerimistooted. Neid võib määratleda kui investeringutest ja ettevõtlustegevusest tulenevate õiguste digitaalset esitust, mida hallatakse hajusraamatutel põhineva tehnoloogia abil. Sel viisil peavad tokenid või krüptovarad olema seotud konkreetsete väärtustega ja seetõttu vähem avatud omakasupüüdliku kasutamise riskile, mis võib viia säästude kogumiseni ilma investoritele vajaliku kaitseta.

3.12. Komitee peab vajalikuks hübriidtokenite selgemat liigitamist. Teatavad krüptovarad võivadki pärast emiteerimisetappi täita erinevaid funktsioone, muutes eelnevalt kindlaksmääratud tingimustel oma olemust. Seepärast on vaja selgitada selliste arenevate hübriidinstrumentide suhtes kohaldatavat reguleerimiskorda, kuna olemuse muutumine võib nõuda teistsuguste reguleerivate sätete kohaldamist.

⁽⁵⁾ Euroopa Pangandusjärelevalve.

⁽⁶⁾ Euroopa Väärtpaperiturujärelevalve.

3.13. Komitee toetab ka ELi tegevust uute digitaalsete tehnoloogiate abil tuvastatavate ja finantsteenuseid käsitlevate õigusaktidega seotud potentsiaalsete innovatsioonitõkete kõrvaldamiseks. Need õigusaktid ei suuda alati kaasas käia tehnoloogiliste uuenduste kiirusega.

3.14. Finants- ja rahasektori jaoks potentsiaalselt häirivatest uuendustest tuleb kindlasti pöörata erilist tähelepanu hajusraamatu tehnoloogiale, kuhu kuulub näiteks tuntud plokiahelatehnoloogia, mis moodustab infrastruktuuri, millel põhineb bitcoini ja muude krüptovara vormide edu.

3.15. Komitee usub, et EL suudab direktiivi (EL) 2019/1937 kohandamiseks kavandatud muudatustega tagada olemasolevate eeskirjade tõhusa kohaldamise uues kontekstis. ELi eeskirjad võivad tagada ka uue õigusraamistiku turvalise väljatöötamise, nagu see, mis sätestatakse ettepanekus hajusraamatu tehnoloogial põhinevate turutaristute katsekorra kohta.

3.16. Need sekkumised peavad tagama regulatiivse selguse, võimaldades institutsionaalsel finantssektoril saavutada hajusraamatu tehnoloogia laiemat kasutamist suurema tõhususe, samuti selleks, et reageerida selliste alternatiivsete krüptorahade või maksesüsteemide kontrollimatule levikule, mille on välja töötanud turuosalisel, kes jäävad reguleerimise alt kõrvale.

3.17. Kiire sekkumine on muu hulgas vajalik seepärast, et mitu liikmesriiki on hakanud võtma vastu reguleerivaid vahendeid nii seadusandliku sekkumise kaudu kui ka teisest reguleerivate asutuste või institutsioonide, näiteks keskpankade või finantsturu järelevalve- ja kontrolliasutuste väljaantud soovitude ja suuniste näol.

3.18. Ehkki põhieesmärke ja ülesandeid jagatakse, võivad sellised sekkumised tekitada siseturu killustatud ja ebaühtlase õigusraamistiku. Teiselt poolt ei ole mõned riigid siiani võtnud tarvitusele ühtegi algatust, panustades ebaühtlasesse ja killustatud regulatiivsesse stsenaariumi, kus kõrvuti eksisteerivad diferentseeritud regulatiivsed sekkumised ja regulatiivsete sekkumiste puudumine.

3.19. Komitee arvates peaksid määruse tõlgendamine ja riiklike pädevate asutuste poolt lubade andmise menetluses tehtavad otsused olema võimalikult sidusad, et tagada võrdsed tingimused ja vältida õiguslikku arbitraaži eri liikmesriikide vahel. Tuleks kaaluda võimalust kasutada loa saanud üksuste puhul kogu ELi hõlmavat lubade kaasaskantavuse korda.

3.20. Sellega seoses toetab komitee komisjoni otsust sekkuda konkreetse määruse kaudu, mille eesmärk on tagada Euroopa tasandil tuleneva regulatsiooni ühetaolisus ja ajakohasus, arvestades, et ühtsed ja ühtlased eeskirjad on kindlasti tõhusamad kui riiklike sekkumiste paljus, kooskõlas aluslepingutega kehtestatud subsidiaarsuse põhimõttega.

3.21. Komitee hindab kõrgelt seda, et kavandatud määruse põhieesmärk on teabe läbipaistvus ja asjakohase lubade andmise korra kehtestamine. Siin vaadeldavatele ettepanekutele eelnenud õigusraamistikus puudus tegelikult hajusraamatu tehnoloogial põhineva tegevuse autoriseerimise filter ja tõhus järelevalve toimingute üle.

3.22. Komitee kutsus üles rakendama konkreetseid meetmeid tarbijate ja väikeinvestorite piisava teavitamise ja teadlikkuse edendamiseks seoses peagi vastuvõetavate uute eeskirjadega, mis toovad esile nii selle finants- ja investeerimissektoris rakendatava uue tehnoloogiaga seotud riskid kui ka eelised ja võimalused. Eesmärk on vähendada finantssektorile juba omast teabe asümmeetriat, mis võib tekitada eriti olulise ja ebaproportsionaalse koormuse tarbijatele ja väikehoiustajatele seoses käesoleva arvamuse teemaks olevate küsimustega, mis on nende tehnilisust arvestades uued ja raskesti mõistetavad.

3.23. Komitee soovib erilist tähelepanu pöörata loa andmise meetmete ennetavale kontrollile, eriti mis puudutab loa saanud isikute ettevõtlusalast usaldusväarsust, et vältida omakasupüüdlikkust ja kahjulikku käitumist.

3.24. Tegelikult puudub praegu veel selline DTL tehnoloogia standardiseerimise ja koostalitlusvõime tase, mis võimaldaks ohutult hinnata turuosaliste poolt kasutusele võetud taristute tehnoloogilise usaldusväarsuse ja küberkerksuse taset. Seetõttu tuleks hoolitseda selle eest, et tagada tarbijate ja investorite kõrgetasemeline kaitse.

3.25. Komitee loodab konkreetseid edusamme digitaalse tegevuskerksuse küsimuses, mida käsitletakse konkreetsetes ettepanekus DORA määruse kohta, mis on osa digirahanduse sekkumispaketist, milles käsitletakse finantssektori esile tõstetud kriitilisi aspekte ning mille eesmärk on tagada õigusselgus seoses info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga (IKT) seotud riske käsitlevate sätetega, vähendades regulatiivset keerukust ja leevendades ettevõtete halduskoormust, nagu rõhutatakse komitee arvamuses „Digitaalne tegevuskerksus“⁽⁷⁾.

3.26. Sellest lähtuvalt ootab komitee huviga määruse ettepanekut hajusraamatute tehnoloogial põhinevate turutaristute katsekorra kohta, milles komisjon käsitleb turutaristuid, mis kavatsevad lubada kaubelda ja arveldada finantsinstrumentide tehingutega krüptovarade kujul, määratledes üksikasjalikult nõuded ja eeltingimused DLT mitmepoolse kauplemissüsteemi haldamiseks vajaliku eriloa saamiseks ning hõlmates need nõuded sektori ametiasutuste järelevalveraamistikku.

3.27. Lisaks otsustati katsekorra kaudu toimida „liivakasti“ meetodil, määratledes katsetamiseks ruumi kontrollitud keskkonnas, mis võimaldab teha ajutisi erandeid kehtivatest eeskirjadest. See lähenemine võimaldab reguleerivatel asutustel ja turuosalistel saada kogemusi hajusraamatu tehnoloogia kasutamises turutaristutes, tagades seeläbi investorite riskide piisavaks maandamiseks ning turu usaldusväärsuse ja finantsstabiilsuse piisavaks tagamiseks vajaliku aja.

3.28. Katsekorra (või „liivakasti“) kasutamisega on võimalik järgida konkreetsetel ja ajutistel katsetel põhinevat empiirilist lähenemist, et hilisemas etapis ja saadud kogemustele tuginedes jätkata tõhusamat reguleerimist, ilma et see protsessi käigus takistaks hajusraamatu tehnoloogia juurutamist ja täielikku väljatöötamist ning uuendusi, mida selle tehnoloogia kasutamine võib kaasa tuua. Erilist tähelepanu tuleks katsekorras pöörata katsetamise lõpetamise etapile, et tagada katsetamises osalenud kasutajate ja turuosaliste kaitse.

3.29. Kuigi komisjoni ettepanek katsekorra kohta on tervitatav, leiab komitee, et viieaastane tähtaeg Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) aruande esitamiseks komisjonile on liiga pikk, arvestades digirahanduse tehnoloogia arengu kiirust.

3.30. Lisaks tuleks kaaluda võimalust lõpetada katsekord pärast ESMA aruande valmimist, kehtestades järkjärgulise lõpetamise, mis võimaldaks turuosalistel katsekorrast järk-järgult väljuda ja teenida nii palju kui võimalik tagasi katsetamisega seotud kulud. Komitee leiab samuti, et katsekorra mudelit võiks kohaldada ka selleks, et tunnistada investeerimisühingute ja pankade rolli, kes tegelevad hajusraamatu tehnoloogial põhinevate taristute käitamisega lisaks väärtpaberite hoidmise ja haldamise teenustele ka kauplemisteenuste osutamiseks.

3.31. Lõpetuseks peab komitee seoses krüptovaraturge käsitleva määruse üldise kohaldamisega väljendama tõsist muret üleminekukorra kohaldamise pärast, millega nähakse ette alaline erand määruse nõuetest krüptovaradele, mis olid turul juba enne määruse jõustumist ja mis kuuluvad jääkkategooriasse „muud krüptovarad kui varapõhised tokenid ja e-raha tokenid“ (artikkel 123).

3.32. Seetõttu kutsub komitee üles võimalust, et juba emiteeritud krüptovara suhtes tehtud erand kehtiks alaliselt, hoolikalt hindama, et mitte rikkuda õiglase kohtlemise põhimõtet, mille kohaselt kehtivad sama tegevuse ja samade riskide suhtes samad reeglid. Tegelikult oleks asjakohasem muuta kõnealune säte ajutiseks, kehtestades selliste juba turul olnud krüptovarade jaoks kohanemisperioodi.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Digitaalne tegevuskerksus“ (ECO/536) (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 38).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014 ja (EL) nr 909/2014“

(COM(2020) 595 final – 2020/0266 (COD))

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/43/EÜ, 2009/65/EÜ, 2009/138/EÜ, 2011/61/EL, 2013/36/EL, 2014/65/EL, (EL) 2015/2366 ja (EL) 2016/2341“

(COM(2020) 596 final – 2020/0268 (COD))

(2021/C 155/06)

Raportöör: Antonio GARCÍA DEL RIEGO

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 17.12.2020 Euroopa Liidu Nõukogu, 22.12.2020
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artikli 53 lõige 1, artikli 114 lõige 1 ja artikkel 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	243/1/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut digitaalse tegevuskerksuse (DORA) kohta, kuna selle eesmärk on tuua õiguslik selgus info- ja sidetehnoloogia riskide osas, vähendada regulatiivset keerukust, kehtestada ühine standardite kogum IKT-riskide maandamiseks ja hõlbustada ühtlustatud järelevalvealast lähenemist, pakkudes ühtlasi õiguskindlust ja vajalikke tagatisi finantsettevõtetele ja IKT-teenuste pakkujatele. Digitaalse tegevuskerksuse ettepanek mitte ainult ei suurenda sektori vastupidavust IKT-riskidele, vaid pakub huvi ka paljudele sidusrühmadele, sealhulgas klientidele, investoritele ja töötajatele, ning aitab kaasa kestliku arengu elluviimisele.

1.2. Komitee soovib suurendada digitaalse tegevuskerksuse ettepaneku tõhusust järgmiste sammude abil.

1.2.1. Digitaalse tegevuskerksuse ettepaneku reguleerimisalasse mis tahes finantsteenuseid arendava ühiskonnale oluliste finantsteenuste pakkuja kaasamine, v.a IKT-teenuste kasutamine mittekrüptiliste funktsioonide jaoks.

1.2.2. Digitaalse tegevuskerksuse ettepaneku ja Euroopa järelevalveasutuste välja antud olemasolevates suunistes sätestatud nõuete ühtsuse tagamine määratluse ja reguleerimisala osas.

1.2.3. IKT-halduse osas sellise raamistiku eelistamine, mis keskendub põhimõtete- ja riskipõhisele lähenemisviisile, mis hõlbustab tulevikukindlate, paindlike ja riskidega proportsionaalsete kontrollide rakendamist.

1.2.4. IKT-ga seotud juhtumite osas täieliku vastavuse saavutamine FSB küberintsidentidele reageerimise ja nendest taastumise töövahendiga.

1.2.5. Digitaalse tegevuskerksuse testimise vallas lisaks finantsasutuse ulatusele ka teenuse keerukuse ja kriitilise olemuse rõhutamine, piiratud hulga väliste testijate läbi viidud kohustuslike allhangete vältimine ja testimistulemuste vastastikune tunnustamine.

1.2.6. Allhanke nõuete konsolideerimine ühtsesse reeglistikku, et tagada õiguskindlus kõigi turuosaliste jaoks ja täita usaldusväärset järelevalveootusi.

1.2.7. Juhtivate järelevalveasutuste soovitude täielik jõustamine ning kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate järelevalves osalevate erinevate asutuste selge rollide ja vastutuse kogum.

1.2.8. Juurdepääsu tagamine allhanketeenustele, mida peetakse kolmandates riikides asutatud kolmandast isikust teenuseosutajate jaoks kriitiliseks, et vältida ettevõtete lepinguvabaduse ja suure lisandväärtusega pakkujate teenuste kättesaadavuse piiramist.

1.2.9. Proportsionaalsuse lisamine karistuste korra alla, et vältida pärssivaid tegureid IKT-teenuse osutajate jaoks ELi finantssektori ettevõtjate teenindamisel, ning kaugenemine praegusest sidumisest ülemaailmse käibega.

1.2.10. Selguse pakkumine ettevõtete võime kohta jagada küberohtusid käsitlevat teavet, tagades, et selline kord kehtestatakse vabatahtlikkuse alusel ja et digitaalse tegevuskerksuse ettepanekusse lisatakse selgesõnaline säte, mis võimaldab isikuandmete vahetamist.

1.2.11. Kaalumine, kas tõsta ettepaneku erandite künnist mikro- ja väikeettevõtjatele, nagu need on määratletud komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ⁽¹⁾ 1. lisa artikli 2 lõikes 2 (ettevõtja, kellel on vähem kui 50 töötajat ning kelle aastakäive ja/või aasta bilansimaht ei ületa 10 miljonit eurot) ning kas vähendada VKEde suhtes kohaldatavate nõuete arvu proportsionaalselt üksuse digitaalse riski profiiliga.

1.3. Komitee toetab juhtivate järelevalveasutuste volitusi viia läbi auditeerimis- ja kontrollimenetlused kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate suhtes, et juhtivad järelevalveasutused saaksid parema ülevaate riskidest, mida kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajad võivad põhjustada, ja see aitaks pankade allhankemenetlusi lihtsustada.

2. Taustteave

2.1. Euroopa tarbijad ja ettevõtted sõltuvad üha enam digitaalsetest finantsteenustest, mis käivad käsikäs turuosalistega, kes võtavad kasutusele üha enam uuenduslikel tehnoloogiatel põhinevaid lahendusi. Digipööre on Euroopa taastumise ning kestliku ja vastupidava Euroopa majanduse loomise alus.

2.2. Selleks, et kooskõlas Euroopa Komisjoni prioriteetidega muuta Euroopa digiajastule vastavaks ning rajada tulevikuks sobiv ja inimeste hüvanguks toimiv majandus, esitas komisjon **digirahanduse paketi**. Selles pakettis visandatakse meetmed, millega veelgi soodustada ja toetada digirahanduse potentsiaali innovatsiooni ja konkurentsi seisukohast, leevendades samal ajal sellest tulenevaid riske.

2.3. Lisaks ettepanekule digitaalse tegevuskerksuse kohta sisaldab digirahanduse pakett ELi finantssektori uut digirahanduse strateegiat⁽²⁾ ja krüptovarade turgu käsitleva määruse ettepanekut koos määruse ettepanekuga hajusraamatu tehnoloogial (DLT) põhineva turutaristu katsekorra kohta⁽³⁾.

⁽¹⁾ ELT L 124, 20.5.2003, lk 36.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus ECO/534 – „ELi digirahanduse strateegia“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 27).

⁽³⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus ECO/535 – „Krüptovarad ja hajusraamatu tehnoloogia“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 31).

2.4. **Digitaalne tegevuskerksus** on ettevõtete võime tagada, et nad peavad vastu igat liiki häiretele ja ohtudele, mis on seotud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga (IKT). Finantssektori üha suurenev sõltuvus tarkvarast ja digitaalsetest protsessidest tähendab, et IKTga seotud riskid on rahandusele omased teemad. Finantsettevõtetest on saanud sihtmärk küberrünnakutele, mis põhjustavad tarbijatele ja ettevõtetele tõsist finants- ja mainekahju. Neid riske tuleb mõista ja juhtida, seda eriti stressiolukorras.

2.5. Kui 2008. aasta finantskriisile järgnenud reformid tugevdasid ELi finantssektori vastupidavust, siis IKT-riskidega tegeleti ainult kaudselt. Digitaalse tegevuskerksuse üldlase reguleeriva raamistiku puudumise tõttu Euroopa tasandil tuginedi riikide reguleerivatele algatustele. Nende piiriülene tõhusus on aga piiratud ja see on viinud ühtse turu killustumiseni, mis õhustab ELi finantssektori stabiilsust ja usaldusvärsust. Selle taustal teeb komisjon ettepaneku luua ELi finantssektori ettevõtjate jaoks terviklik raamistik digitaalse tegevuskerksuse parandamiseks.

2.6. **Digitaalset tegevuskerksust käsitleva seadusandliku ettepaneku**⁽⁴⁾ eesmärk on tõhustada ja ühtlustada IKT-riskide juhtimist finantssektori ettevõtjate poolt, kehtestada IKT-süsteemide vastupidavuse põhjalik testimine, edendada teabe jagamist ning suurendada järelevalveasutuste teadlikkust finantssektori ettevõtjate küberriskidest ja IKT-ga seotud intsidentidest ning anda finantsjärelevalveasutustele õigus jälgida riske, mis tulenevad finantssektori ettevõtjate sõltuvusest kolmandast isikust IKT-teenusteosutajatest. Ettepaneku eesmärk on samuti luua järjepidev intsidentidest teatamise mehhanism, mis võiks aidata vähendada finantssektori ettevõtjate halduskoormust ja tõhustada järelevalvet.

2.7. Komisjon esitas ka direktiivi ettepaneku,⁽⁵⁾ sest digitaalse tegevuskerksuse ettepaneku eesmärkide saavutamiseks on vaja kehtestada ajutine erand mitmepoolsetele kauplemissüsteemidele ja muuta või selgitada olemasolevate ELi finantsteenuste direktiivide teatavaid sätteid.

2.8. Ühe maailma suurima tööstusharuna oli info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turu suurus 2019. aastal hinnanguliselt üle viie triljoni USA dollari ning see ulatub 2022. aastaks üle kuue triljoni. Pidev kasv tuleb meelde tehnoloogia üha suurenevat ulatust ja tähtsust tänapäeva ühiskonnas. Seadusandliku ettepaneku mõjuhinnangu kohaselt on **finantssektor maailma suurim IKT-kasutaja, tehes umbes 20 % kõigist IKT-kulutustest.**

2.9. **COVID-19 on ajendanud digitaalsete finantsteenuste levikut**, samas kui finantseerimisasutuste haruvõrgud on endiselt alakasutatud. See innustab investeerima digitaalsetesse iseteenindusvahenditesse, avatud rahanduse rakendustesse ja lisaväärtusteenustesse. Üldiselt sunnib praegune olukord finantsasutusi investeerima rohkem IT-infrastruktuuri, seadma esikohale kriitilise töökoormuse migreerimise ja ajakohastama olemasolevaid rakendusi. Euroopa finantssektoris on juba toimumas ulatuslik digipööre. Selle võime ülemaailmselt konkureerida sõltub suuresti Euroopa institutsioonide võimest kasutada kõige arenenumaid tehnoloogiaid.

3. Üldised märkused

3.1. **Komitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut digitaalse tegevuskerksuse kohta.** See käsitleb paljusid finantssektori nõudmisi ning selle eesmärk on tuua õiguslik selgus IKT-riske reguleerivatesse sätetesse, vähendada regulatiivset keerukust ja halduskoormust, mida põhjustavad erinevad eeskirjad, mida kohaldatakse finantssektori ettevõtjate suhtes kogu ELis. Digitaalse tegevuskerksuse ettepanek mitte ainult ei suurenda sektori vastupidavust IKT-riskidele, vaid pakub huvi ka mitmetele sidusrühmadele, sealhulgas klientidele, investoritele ja töötajatele, ning aitab kaasa kestliku arengu elluviimisele.

3.2. Komitee peab digitaalse tegevuskerksuse ettepanekut oluliseks sammuks ühiste standardite kehtestamise suunas IKT-riskide maandamiseks ja ühtlustatud järelevalvealase lähenemisviisi hõlbustamiseks, kuid tuleb olla ettevaatlik, et vältida takistuste lisandumist, mis võivad piirata ELi finantsasutusi osalemast ülemaailmses innovatiivses protsessis.

⁽⁴⁾ COM(2020) 595 final.

⁽⁵⁾ COM(2020) 596 final.

3.3. Komitee näeb üldise eesmärgina, et ELi ametiasutused püüaksid saavutada proportsionaalse ja riskipõhise korra, mis pakuks järelevalveasutustele vahendeid nende probleemide lahendamiseks, pakkudes samas ka õiguskindlust ja vajalikke tagatisi finantsettevõtetele ja IKT-teenuste pakkujatele.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Reguleerimisala ja regulatiivsed kattuvad probleemid

4.1.1. Täiendavate asjakohaste finantsturu osaliste kaasamine

Kuigi komitee tunnustab ja tervitab kavandatud õigusaktide sihtrühmaks olevate finantsturu osaliste laialdast valikut, mis tagab õigusaktidest tulenevate nõuete järjepideva rakendamise kogu ELi finantssektoris, soovib ta ELi poliitikakujundajatel kaasata finantsosalisi, keda ei loeta kõnealuste õigusaktide reguleerimisalasse kuuluvaks, nagu hüpoteeklaenu pakkujad ja tarbijakrediidi pakkujad, piisaval määral vastavalt sellele, millist riski nad endast võivad süsteemile kujutada. Iga finantsteenuste osutaja, kes arendab sama tegevust ja võtab samu riske, peaks olema samade reeglite ja järelevalve all, et tagada digitaalse tegevuskerksusele sama miinimumraamistik, mis kaitseb tarbijaid ja finantsstabiilsust.

4.1.2. Kooskõla rahvusvahelisel ja ELi tasandil ning kehtivate õigusnormidega

Ettevõtjatele, eriti piiriülesele tegutsevatele ettevõtjatele, on oluline pakkuda selgust, tagades määratluste ja mõistete järjepidevuse ning vältides dubleerimisi, kattumisi ja erinevaid tõlgendusi, kuidas vastata erinevates jurisdiktsioonides sarnastele regulatiivsetele ootustele. Komitee soovib ELi poliitikakujundajatel tegevuskerksuse määratlust muuta, et see oleks kooskõlas Baseli pangajärelevalve komitee (BCBS) määratlusega,⁽⁶⁾ ning tagada, et see oleks peamine ELi finantsasutuste suhtes kohaldatav kord, et vältida vastuolude ohtu teistega. Pealegi on paljud digitaalse tegevuskerksuse ettepanekus sätestatud põhimõtted ja nõuded juba määratletud allhangete kehtivates suunistes⁽⁷⁾. IKT-riskide ja turvariskide juhtimise nõuded on juba määratletud ka EBA suunistes. ELi regulatiivsete nõuete ühtlustamiseks on ülioluline tagada digitaalse tegevuskerksuse ettepanekus ja kehtivates suunistes sätestatud nõuete ühtsus määratluse ja reguleerimisala osas.

4.1.3. Samamoodi soovib komitee Euroopa Komisjonil tagada, et võrgu- ja infosüsteemide turvalisust käsitleva direktiivi käimasoleval läbivaatamisel ja ettepanekus digitaalse tegevuskerksuse kohta oleksid finantsinstitutsioonide turvaintsidentidest teatamise põhimõtetes samad mõisted ja nõuded.

4.2. IKT-riskide juhtimine

Mõned raamistiku elemendid on liiga keskendunud vastavusele, mitte sellele, kuidas ettevõtte saaksid tulemusi näidata põhimõtete- ja riskipõhise lähenemisviisi abil. Kuna need on liiga ettekirjutavad ja üksikasjalikud, võivad nad küber- ja IKT-riskimaastiku arenedes aja jooksul iganeda. Komitee soovib põhimõtete- ja riskipõhisemat lähenemist, mis hõlbustab tulevikukindlate, paindlike, proportsionaalsete ja riskidega proportsionaalsete kontrollide rakendamist.

4.3. IKTga seotud intsidendid

Komitee soovib täielikult kooskõlla viia finantsstabiilsuse nõukogu (FSB) hiljuti avaldatud küberintsidentidele reageerimise ja nendest taastumise töövahend,⁽⁸⁾ mis pakub juhtumitest teatamise parimaid tavaid, ning digitaalse tegevuskerksuse ettepanekus kavandatud IKT-ga seotud juhtumite kavandatav haldamine, klassifitseerimine ja nendest teatamine. On kattumisi, mis tekitavad regulatiivset ebakindlust ja suurendavad ettevõtete regulatiivset koormust.

⁽⁶⁾ Baseli pangajärelevalve komitee, „Tegevuskerksuse põhimõtted“, 6. november 2020.

⁽⁷⁾ Nagu näiteks arutamisel olnud EBA, EIOPA ja kavandatud ESMA suunistes.

⁽⁸⁾ Finantsstabiilsuse nõukogu, „Final Report on Effective Practices for Cyber Incident Response and Recovery“ [Lõpparuanne küberintsidentidele reageerimise ja nendest taastumise tõhusate tavade kohta], 19. oktoober 2020.

4.4. Digitaalse tegevuskerksuse testimine

4.4.1. Kuigi komitee kiidab heaks üleeuroopalise ohuteabel põhinevate läbistustestide (TLPT) korra kogu ELis, sest see suurendab tõhusust ja vähendab killustatust, soovib komitee ametiasutustel keskenduda mitte ainult finantsasutuse suurusele või ulatusele, vaid ka teenuse keerukusele ja kriitilisusele, võttes vajaduse korral arvesse proportsionaalsuse põhimõtet, et kaotada vahe kõigi finantsasutuste põhitestide ja oluliste finantsasutuste jaoks mõeldud süvatestimise vahel, ning tagades, et finantssektori väiksemate ettevõtjate kliendid oleksid võrdselt kaitstud ja et kõigi finantssektori ettevõtjate jaoks on loodud võrdsed võimalused.

4.4.2. Komitee soovib mitte muuta testimise allhangete kujul välistestijatele delegeerimist kohustuslikuks, sest välistestijate arv on piiratud. Tõepoolest võivad ettevõtetel olla oma ettevõttesisesed testimisrühmad, kes tunnevad ettevõtte keskkonda ning suudavad kiiresti minna üle täpsematele ja sihipärasematele testidele.

4.4.3. IKT-alaste kolmandast isikust teenuseosutajate kaasamine ohuteabel põhinevate läbistustestide korra pädevusse tuleks läbi vaadata. Asjaolu, et IKT-valdkonna kolmandast isikust teenuseosutajad võivad teenindada paljusid kliente, võib põhjustada testimise olulist dubleerimist, mis võib omakorda tekitada asjakohaseid riske IKT kolmandast isikust teenuseosutajatele ja klientidele, keda nad teenindavad.

4.4.4. Lisaks soovib komitee viidata selgesõnaliselt **testimistulemuste vastastikusele tunnustamisele**, arvestades selle rolli riski vähendamisel ja ühtse turu tõrgeteta toimimise tagamisel ning piiriüleste finantsettevõtete kulude kasvu vältimisel.

4.5. Kolmandate osapoolte IKT-riskide haldamine ja järelevalveraamistik kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate jaoks

4.5.1. Kooskõla tagamine olemasolevate allhangete suunistega

Komitee tervitab asjaolu, et digitaalse tegevuskerksuse ettepanek loob kõigi finantsturu osaliste jaoks kogu Euroopas ühise reguleeriva raamistiku IKT kolmandate osapoolte riskide usaldusväärseks haldamiseks. Siiski on ülioluline tagada selle aluspõhimõtetes (artiklid 25, 26 ja 27) sätestatud ühisosa ja olemasolevate normide, näiteks Euroopa järelevalveasutuste allhangete suunised (st lahendada olemasolevad „allhanke“ ja „kolmanda osapoolte teenuse“ vahelise eristamise vasturääkivused⁽⁹⁾). Lisaks leiab komitee, et see on ELi ametiasutustele suurepärase võimalus konsolideerida allhankenõuded ühte määrusse – piisavalt üksikasjalikult, et vältida tõlgendamiserinevusi – mis tooks õiguskindlust kõigile turuosalistele ja järgiks usaldusväärset järelevalve ootuseid.

4.5.2. Kriitiliste või oluliste sisseostetud tegevuste suhtes kohaldatavad nõuded

Artikli 25 lõike 2 rakendamisel tuleb määruses riskipõhise fookuse säilitamiseks täpsustada, kuidas proportsionaalsuse põhimõtet rakendatakse, täpsustades nõuded, mida kohaldatakse kriitilise või olulise allhankega seotud tegevuse suhtes, ja nõuded, mis oleksid kohaldatavad ülejäänule⁽¹⁰⁾. Komitee soovib, et IKT-teenuste kasutamine mittekriitiliste funktsioonide jaoks peaks jääma digitaalse tegevuskerksuse ettepaneku reguleerimisalast välja.

4.5.3. Otsese järelevalve raamistik kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajatele

Komitee kiidab heaks otsese järelevalveraamistiku kasutuselevõtu, mis võimaldab finantsasutustel pidevalt jälgida kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate tegevust, kui puudub ELi horisontaalne mittesektoripõhine raamistik. Kavandatud määruuses peaksid ELi ametiasutused tunnustama, et kui kriitilise tähtsusega IKT-pakkuja satub selle järelevalve alla, väheneb finantsasutuste riskipositsioon nende tegevuse pideva jälgimise tõttu. Seetõttu peaks see uus järelevalveraamistik aitama ühtlustada ka pankade allhankemenetlusi, leevendades mõnevõrra finantssektori ettevõtjate praegust koormust, näiteks seoses kriitiliseks peetavate kolmandast isikust teenuseosutajatega seotud auditeerimis- ja kontrollimenetlustega.

⁽⁹⁾ Digitaalse tegevuskerksuse ettepanekus osutatakse IKT-valdkonna kolmandate osapoolte riski usaldusväärse juhtimise põhiprintsiipi osas ainult kolmandast isikust teenusepakkujate teenustele (V peatükk), samas kui allhankekorraldust käsitlevate EBA suuniste kohaldamisala põhineb allhanke määratlusel, mis tähendab, et tegevus viiakse läbi korduvalt või pidevalt (artikkel 26). EBA suunistes on sätestatud ka erandite loetelu, mida ei loeta allhankeks (artikkel 28).

⁽¹⁰⁾ Jällegi on ülioluline ühtlustada mõiste „kriitilised või olulised funktsioonid“ nii digitaalse tegevuskerksuse ettepanekus kui ka EBA allhankesuunistes. Eelkõige määratletakse EBA suunistes tegurid, mida finantsasutused peaksid arvestama, hinnates, kas allhankeleping on seotud kriitilise või olulise funktsiooniga (artiklid 29, 30 ja 31).

4.5.4. Komitee toetab juhtivate järelevalveasutuste volitusi viia läbi auditeerimis- ja kontrollimenetlused kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate suhtes, et juhtivad järelevalveasutused saaksid parema ülevaate riskidest, mida kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajad võivad põhjustada, sest neil on vahetud teadmised menetluste ja asjaolude kohta, selle asemel et toetuda järelevalve alla kuuluvate finantseerimisasutuste praegusele aruandlusele ja riiklike pädevate asutuste poolsele kontrollimisele. Kuigi finantssektori ettevõtjate riskide maandamise meetmed tuleks säilitada ja juriidiline kohustus jääb nende kanda juhul, kui juhtiv järelevalveasutus juba korraldab inspekteerimist ja auditeid, peaksid finantsasutused sellest täiendavast turvalisuse tasemest kasu saama ja mitte neid uuesti tegema.

4.5.5. Juhtiv järelevalveasutus ja riiklikud pädevad asutused

Kui järelevalvemenetlus on lõpule viidud, järgivad riiklikud pädevad asutused juhtiva järelevalveasutuse soovitusi. Riiklikel pädevatel asutustel võib olla oma lähenemisviis, kuidas rakendada juhtiva järelevalveasutuse järeldusi, mis on suunatud asjaomastele kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajatele. Komitee soovitab anda täieliku selguse erinevate ametiasutuste ülesannete ja vastutuse kohta, et vältida olukorda, kus tõlgenduste erinevused mõjutavad kõiki kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate kliente sõltuvalt nende pädevast asutusest, ning vähendada seega killustatuse ohtu. Need soovitusel tuleks muuta täielikult jõustataavaks, pidades silmas praegust ebaselgust artiklis 37 nende siduva olemuse osas.

4.5.6. Kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajate kasutamise peatamine

Digitalse tegevuskerksuse ettepanek annab riiklikele finantsvaldkonda reguleerivatele asutustele õiguse nõuda klientidelt ajutiselt IKT-teenuse osutaja kasutamise peatamist või lõpetamist, kuni soovitudes tuvastatud riskid on kõrvaldatud. Nõuded kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajaga tehtava koostöö viivitamatule lõpetamisele mõjutaksid kindlasti praegusi või tulevase otsuseid äritegevuse ja kaubanduse valdkonnas (nt takistaksid investeeringuid ELis) ning võivad mõjutada finantsstabiilsust. Enne selle otsuse tegemist peaksid pädevad asutused muude tegurite kõrval hoolikalt kaaluma teenuse lõpetamise võimalikku negatiivset mõju seda konkreetset kriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajat kasutavatele finantssektori ettevõtjale, ⁽¹⁾ kehtestama sellise nõude jaoks selged kriteeriumid ning kaaluma võimalikke parandusmeetmeid.

4.5.7. Lisaks soovitab komitee, et kui lõppkokkuvõttes tekib selline olukord, tuleks finantssektori ettevõtjaid sellest aegsasti teavitada ja anda neile lahkumiseks piisavalt aega.

4.6. Euroopa finantsettevõtete ülemaailmse konkurentsivõime säilitamine

4.6.1. Uus raamistik peab säilitama Euroopa finantsettevõtete juurdepääsu vähemalt samadele tehnoloogiatele, millele on juurdepääs nende ülemaailmsel konkurentidel. ELi finantsettevõtted konkureerivad ülemaailmsel tasandil ja ELi tulevane õigusraamistik ei tohiks neid ELi ettevõtteid ebasoodsasse olukorda seada, piirates nende juurdepääsu kõige arenenumatele tehnoloogiatele, kui nende pakkujad vastavad ELi standarditele vastupidavuse ja turvalisuse poolest.

4.6.2. Kolmandates riikides asutatud kolmandast isikust teenusepakkujad

Määrusega ei tohiks piirata kolmandates riikides asutatud kolmandast isikust teenustepakkujate jaoks kriitiliseks peetavate teenuste allhankevõimalust. See piirang vähendaks kindlasti üksikute ettevõtjate lepinguvabadust ja Euroopa finantseerimisasutuste võimalusi juurdepääsul kõrge lisandväärtusega pakkujate teenustele, mida tõenäoliselt Euroopas piisavalt ei leidu. See on veelgi asjakohasem, sest kavandatav järelevalveraamistik piirdub finantssektoriga, luues ebavõrdse olukorra teistele osalejatele, kes jäävad kõnealuse määrusega hõlmamata, ja see võib lõpuks suurendada kontsentratsiooniriski, mida digitaalse tegevuskerksuse ettepanek püüab vältida.

⁽¹⁾ Üks kriteerium IKT-pakkuja kriitiliseks määramiseks oleks kolmandast isikust teenusepakkuja asendatavuse aste, võttes arvesse tegelike alternatiivide puudumist või teenuste osalise või täieliku ümbersuunamise raskusi (artikli 28 lõige 2). Sellises olukorras oleks finantsasutustel keeruline teenust teisele pakkujale üle kanda. Lisaks viiks nõudmine riskipositsioonil olevatel finantseerimisasutustel teise teenusepakkuja juurde siirduda lõpuks Euroopa turu suurema kontsentratsiooni poole, mis oleks konkreetselt vastuolus kõnealuse määruse eesmärgiga.

4.6.3. Ülemaailmsel käibel põhinevad sanktsioonid

Digitaalse tegevuskerksuse ettepanek sisaldab sanktsioone vastavalt IKT-teenuse osutajate ülemaailmsele käibele, kui nad ei täida ELi finantsjärelevalveasutuste nõudmisi. Nende sanktsioonide ebaproportsionaalne kohaldamine võib takistada ülemaailmseid IKT-teenuse pakkujaid teenindamast ELi finantsettevõtteid, mis võib *de facto* piirata pakkujate valikut, mida ELi finantsettevõtteid võiks kasutada. Lisaks hoiaks see mittekriitilise tähtsusega kolmandast isikust teenuseosutajaid (mitte-CTPPd) järelevalvekorraga liitumast, sest kardetakse, et neid karistatakse ebaproportsionaalsete trahvidega ja vähendatakse seeläbi konkurentsi eelneval turul. Komitee pooldab sanktsioonide korrale proportsionaalsuse kehtestamist, mis on keskse tähtsusega selleks, et vältida takistusi IKT-teenuste osutajatele, kes soovivad ELi finantssektori ettevõtjatele teenuseid osutada.

4.7. Teabe jagamise kokkulepped

4.7.1. Kuna õigeaegne teabevahetus on oluline ründevektorite tõhusaks tuvastamiseks ning võimalike ohtude isoleerimiseks ja ennetamiseks, tervitab komitee sätet finantsasutuste vahel küberohtu käsitleva teabe jagamise kokkulepete kehtestamise hõlbustamiseks vabatahtlikkuse alusel.

4.7.2. Samuti soovib komitee ELi ametiasutustel luua selgesõnaline alus, et võimaldada kõnealuse ettepaneku tingimustes vahetada isiklike andmeid (näiteks IP-aadresse), sest see vähendaks ebakindlust ning suurendaks finantssektori ettevõtjate suutlikkust oma kaitsevõimet suurendada, paremini ohte tuvastada ja nendevahelist nakatumise ohtu vähendada. Andmete konfidentsiaalsuse/tundlikkuse tõttu on vaja täiendavat selgust.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Euroopa Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimispannangale „2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia““

(COM(2020) 575 final)

(2021/C 155/07)

Raportöör: **Krzysztof BALON**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 11.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	12.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	25.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	237/2/22
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on heameel, et taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi määruses⁽¹⁾ on lõpuks kinnitatud, kui tähtis on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite tõeline kaasamine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade väljatöötamisse. Seetõttu pooldab komitee siduva tingimuslikkuse põhimõtte kehtestamist, mis nõuab valitsustelt sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist riiklike taaste- ja vastupidavuskavade ning muude mitmeaastase finantsraamistiku kohaste vahendite kavandamisse ja rakendamisse ELis määratletud miinimumstandardite alusel.

1.2. Komitee on veendunud, et 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia ühismeetmete tõhususe ja Euroopa taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi tulemusliku rakendamise jaoks on oluline tugevdada majandusarengut soodustavaid tingimusi ja eelkõige seda, et ühtne turg oleks jätkuvalt täiel määral toimiv. See hõlmab eelkõige inimeste ja kaupade vaba liikumisega seotud häirete ärahoidmist. Avatud piiride säilitamine Schengeni alal on endiselt taastumise ja vastupidavuse suurendamise ning Euroopa solidaarsuse ja identiteedi edendamise põhiküsimus. Komitee on seisukohal, et liikmesriigid ei peaks kehtestama liikumisvabadust otseselt või kaudselt piiravaid määrusi, kui neid ei ole ELi tasandil kooskõlastatud.

1.3. Komitee märgib, et valitsemissektori võlg, mis tuleneb laenudest taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi programmide rahastamiseks, ei tohiks koormata Euroopa Liidu tulevasi põlvkondi. Sellega seoses soovib komitee liikmesriikidel eraldada rahastu vahendeid praeguse kriisiga seotud eelarvekuludeks ning kasutada seda võimalusena muuta meie majandus ja ühiskond kestlikuks ja õiglaseks. Komitee tunnistab, et tulevaste põlvkondade majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaalase jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja avaliku sektori investeeringuid taristusse ja haridusse. Lisaks on see ka pikaajalise heaolu, sissetuleku ja konkurentsivõime tagamise alus.

1.4. Võttes samal ajal arvesse, et rahastamisvahendi raames antud laenud on erandlike asjaolude korral erimeetmeks, soovib komitee, et keskpikas perspektiivis ei arvataks neid liikmesriikide eelarvepuudujäägi hulka ELi eelarveraamistikus. Lisaks on vaja jätkata majandusarengut toetavat eelarvepoliitikat, mistõttu komitee hoiatab toetusmeetmete, näiteks vabastusklausli ennatliku järkjärgulise kaotamise eest ja soovib kehtestada uued eelarve-eeskirjad, mis kajastavad sotsiaalset ja majanduslikku tegelikkust pärast pandeemiat.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

1.5. Komitee kiidab heaks 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia raames võetud asjakohased sammud, mille eesmärk on tegeleda COVID-19 pandeemia probleemidega Euroopa rohelise kokkuleppe kontekstis. See tähendab, et jätkatakse jõupingutusi kestlikuma ja sotsiaalselt kaasavama majandusmudeli elluviimiseks ning eelkõige üleminekuks rohelisele kasvumudelile. Komitee rõhutab siiski, et rohepöörde edu eeldus on riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kooskõla õiglase ülemineku mehhanismi raames kavandatud territoriaalsete õiglase ülemineku kavadega.

1.6. Komitee on seisukohal, et digipööre peaks lisaks tootlikkuse kasvule kaasa tooma ka parema hariduse ning kõigi Euroopa Liidus elavate inimeste poliitilise, sotsiaalse ja kultuurilise osaluse. Digitaristu, -seadmete ja -oskuste võrdse kättesaadavuse toetamisel tuleb eritähelpanu pöörata eakatele, puuetega inimestele, sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele ja teistele haavatavatele rühmadele. Komitee leiab, et digipöörde üks eesmärke peaks olema luua kõigile ELi elanikele üldine tasuta juurdepääs lairibaühendusele ja põhilistele digiteenustele.

1.7. Komitee avaldab kahetsust, et strateegias ei pöörata piisavalt tähelepanu sotsiaalsetele probleemidele, võttes eelkõige arvesse tungivat vajadust Euroopa sotsiaalõiguste samba järjekindla rakendamise järele. Samuti märgib komitee murega, et strateegias esitatud lähenemisviis ei ole täiel määral kestlik. Püüdlused kiiresti rohe- ja digimajanduse poole liikuda ei tohi kaasa tuua vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse edasist kasvu. Oluline on tagada majanduse elavdamisest saadavate hüvede tasakaalustatud jaotamine, mis aitab lisaks sotsiaalse õigluse parandamisele kaasa ka nõudluse stabiliseerumisele kui majanduse elavdamise eeltingimusele.

1.8. Komitee usub, et noorte praegune sotsiaal-majanduslik olukord, sealhulgas elus oluliste otsuste edasilükkamine (näiteks pere loomine), võib avaldada negatiivset mõju Euroopa Liidu edasisele arengule. Seetõttu nõuab komitee tugevdatud noortegarantii programmi ja sellega kaasnevate algatuste sujuvat rakendamist.

1.9. Üheks avaliku rahanduse stabiilsuse tagamise meetmeks peab komitee arvates olema olemasolevate vahendite tõhustamine ja nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriikide tasandil uute vahendite kasutuselevõtmine, et võidelda maksudest kõrvalehoidumisest, deklareerimata töö, töötajate õiguste ebapiisava kaitsega seotud varimajanduse, rahapesu ja korruptsiooni vastu, sealhulgas seoses rahvusvaheliste korporatsioonidega.

1.10. Komitee soovib läbi vaadata Euroopa Komisjoni kavandatud ühised ja kooskõlastatud Euroopa juhtalgatused, et neis võetaks rohkem arvesse ülemineku sotsiaalseid aspekte, ning et sotsiaalmajanduse arendamine Euroopa sotsiaalmajanduse tegevuskava kohaselt ning võrdse juurdepääsu tagamine taskukohastele ja kvaliteetsetele tervishoiu-süsteemidele ja sotsiaalteenustele tuleks lisada algatuste loendisse.

1.11. Komitee soovib komisjonil koostada lisadokument, milles esitatakse teatise sisu selgemini ja lihtsamalt, nii et seda saaks arutada kodanikuühiskonna organisatsioonides.

2. Sissejuhatus

2.1. 17. septembril 2020 avaldas Euroopa Komisjon teatise „2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia“^(?) ja palus 11. novembril 2020 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel esitada selle kohta arvamus. Komitee toetab täielikult komisjoni teatise ideed, milles tuuakse esile vajadus kaitsta Euroopa Liidu kodanikke, nende tervist ja töökohti, tagades samal ajal õigluse, vastupidavuse ja makromajandusliku stabiilsuse kogu Euroopa Liidus COVID-19 pandeemia põhjustatud äkilises ja sügavas majanduslanguses.

2.2. Strateegias keskendutakse COVID-19 pandeemia põhjustatud äkilise ja sügava majanduslanguse ületamisele, tagades samal ajal ühtse turu tõrgeteta toimimise ning jätkates kestlikku, õiglast ja demokraatlikku üleminekut Euroopa rohelise kokkuleppe poole kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega. Komitee märgib siiski, et kuigi komisjoni dokumendi pealkirjas viidatakse aastale 2021, on selle sisu seotud pigem keskpika perspektiiviga.

^(?) COM(2020) 575 final.

2.3. Komisjon juhib tähelepanu sellele, et 21. juulil 2020 Euroopa Ülemkogus saavutatud kokkulepe järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ja Euroopa Liidu taasterahastu algatuse, sealhulgas taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi üle, on pöördelise tähtsusega. See kokkulepe kinnitati koos Euroopa Parlamendiga 2020. aasta detsembris, mis võimaldas asjakohaseid õigusakte Euroopa tasandil jõustada. Seejuures on sama oluline, et liikmesriigid viiks kiiresti ellu omavahendite otsuse heakskiitmise menetlused oma põhiseadusliku menetluse kohaselt, sest see võimaldab komisjonil selle vahendi programmide rahastamiseks turult laenu võtta.

2.4. Komitee nõustub teatistes väljendatud seisukohaga, et selleks, et 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia ühismeedmed oleksid tõhusad ja et Euroopa taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendit saaks tulemuslikult rakendada, on oluline, et ühtne turg oleks jätkuvalt täiel määral toimiv. See hõlmab eelkõige inimeste ja kaupade vaba liikumise takistamise ärahoidmist. Seetõttu kiidab komitee heaks nõukogu 12. oktoobril 2020 vastu võetud soovitus, milles käsitletakse ühist ja kooskõlastatud lähenemisviisi vaba liikumise piirangutele⁽³⁾. Avatud piiride säilitamine, sh piirikontrollide mittekehtestamine, Schengeni alal on taastumise ja vastupidavuse suurendamise ning Euroopa solidaarsuse ja identiteedi edendamise põhiküsimus. Liikmesriigid ei peaks kehtestama liikumisvabadust otseselt või kaudselt piiravaid määrusi, kui neid ei ole ELi tasandil kooskõlastatud.

2.5. Komitee leiab, et soodsa ettevõtluskeskkonna loomise meetmed võimaldavad erasektoril täita oma rolli strateegia eesmärkide saavutamisel. Sellised meetmed võiksid hõlmata VKEde halduskoormuse vähendamist, turule sisenemise tõkete vähendamist uute ettevõtjate jaoks, oluliste oskuste nappusega tegelemist, ettevõtlusprojektide rahastamise hõlbustamist ja eeskirjade kohandamist uut liiki majandusriskidega.

2.6. Keskkonnasäästlikkus, tootlikkus, õiglus ja makromajanduslik stabiilsus, mis määrati 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegias põhilisteks mõõtmeteks, on Euroopa poolaasta keskmes ning liikmesriikide riiklike taaste- ja vastupidavuskavade juhtpõhimõtted. Samal ajal juhib komitee tähelepanu vajadusele vaadata läbi varasematel aastatel Euroopa poolaasta raames antud nõukogu soovitused selle kohta, kui teostatavad need on pandeemia põhjustatud majanduslikus ja sotsiaalses kontekstis.

3. Euroopa taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend – konkurentsivõimeline kestlikkus

3.1. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend, mis on Euroopa Liidu taasterahastu algatuse põhiosa, peab olema üks peamisi majanduse elavdamise vahendeid. Vahendi tõhus rakendamine võib suurendada 2024. aastaks SKPd täiendavalt 2 % ja luua 2 miljonit töökohta⁽⁴⁾. Samal ajal rõhutab komitee, et kuigi see vahend on lühiajaliselt mõeldud peamiselt taastumiseks ja vastupidavuse suurendamiseks, peaks selle põhiülesanne keskpikas ja pikas perspektiivis olema rohe- ja digipöörde toetamine.

3.2. Koostoime tagamiseks saavad liikmesriigid teatavatel tingimustel kombineerida eri rahastamisvahendeid, eelkõige Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika vahendeid ning taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendit. Selles kontekstis on samuti vaja suurendada Euroopa Liidu rahaliste vahendite kasutussuutlikkust liikmesriikides, sealhulgas asjakohaste õigusriigi ja hea valitsemistava, kvaliteetse avaliku halduse ja tõhusa korrupsioonivastase võitluse mehhanismide kaudu, ning viia Euroopa poolaasta kooskõlla rahastamisvahendi kasutamise, sealhulgas riikliku reformikava ning riikliku taaste- ja vastupidavuskava esitamine ühtse integreeritud dokumendina.

3.3. Komiteel on heameel, et rahastamisvahendi raames võetakse kasutusele iga kuue kuu tagant ajakohastatav tulemustabel. Komitee arvates aitab see kaasa suuremale läbipaistvusele, mis võib aidata olulisel määral suurendada liikmesriikidevahelist usaldust. Samuti lubab see jälgida rahaliste vahendite jaotamist ja kasutamist ning levitada parimaid tavasid riikides, kus rahalisi vahendeid kasutatakse.

3.4. Samal ajal tunnistab komitee võimalikku ohtu, et liikmesriigid võivad kasutada rahastamisvahendi vahendeid selliste kulude katmiseks, mis ei ole praeguse kriisiga seotud. Seetõttu soovib komitee nende sihipärast kasutamist rangelt kontrollida.

⁽³⁾ „COVID-19: nõukogu võttis vastu soovitusel vaba liikumist mõjutavate meetmete koordineerimise kohta“.

⁽⁴⁾ COM(2020) 575 final, lk 2.

3.5. Komitee on veendunud, et Euroopa Liidu taasterahastu algatus on välja töötatud ja vastu võetud õiges vormis ja õigel ajal. Rahalised toetused tagavad majanduse elavdamise ja aitavad Euroopa Liidul praegusest kriisist tugevama ja vastupidavamana välja tulla tänu avaliku sektori investeeringutele taristusse, haridusse ja kliimakriisi ületamise meetmetesse. Siiski tuleks meeles pidada, et taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi raames programmide rahastamiseks võetud laenu tuleb tulevikus tagasi maksta. Komisjoni dokumendis võiks käsitleda teist stsenaariumi kava rahastamiseks, võttes arvesse võimalikke tulevasi kriise. Komitee tunnistab siiski, et tulevaste põlvkondade majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnavalase jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja avaliku sektori investeeringuid taristusse ja haridusse. Lisaks on see ka pikaajalise heaolu, sissetuleku ja konkurentsivõime tagamise alus.

4. Rohepööre

4.1. Komitee kiidab heaks võetud asjakohased sammu, mille eesmärk on tegeleda COVID-19 pandeemia probleemidega Euroopa rohelise kokkuleppe kontekstis. See tähendab, et vaatamata COVID-19 ülemaailmse probleemiga seotud ebastabiilsusele jätkuvad varem väljakuulutatud jõupingutused kestlikuma ja sotsiaalselt kaasavama majandusmudeli, kestliku arengu eesmärkide ja eelkõige rohelisele majanduskasvu mudelile ülemineku saavutamiseks. Üleminek Euroopa rohelisele kokkuleppele loob erilise võimaluse ettevõtete arendamiseks sotsiaalmajanduse mudeli alusel.

4.2. Selles kontekstis toetab komitee ELi institutsioonide seisukohta, et riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades tuleb vähemalt 37 % kulutustest eraldada kliimaeesmärkidele.

4.3. Komitee rõhutab, et rohepöörde edu eeldus on riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kooskõla õiglase ülemineku mehhanismi raames kavandatud territoriaalsete õiglase ülemineku kavadega.

5. Digipööre ja tootlikkus

5.1. Komitee on nõus, et riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kuludest suunatakse vähemalt 20 % digitaalvaldkonda.

5.2. Samal ajal hoiatab komitee digilahenduste kasutamise eest üksnes tootlikkust suurendava vahendina. Digipöörde peaks aitama parandada kogu Euroopa Liidu elanikkonna laiemat haridust, elukvaliteeti ning poliitilist, sotsiaalset ja kultuurilist osalust.

5.3. Seetõttu nõustub komitee komisjoni teatistes väljendatud seisukohaga, et tuleb edendada võrdset juurdepääsu digitaristule, -seadmetele ja -oskustele. Komitee arvates tuleb erilist tähelepanu pöörata eakate, puuetega inimeste ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste digijuurdepääsu ja -oskuste edendamisele. Komitee leiab samuti, et digipöörde üks eesmärke peaks olema tagada kõigile ELi elanikele üldine tasuta juurdepääs lairibaühendusele ja põhilistele digiteenustele.

6. Õiglus

6.1. COVID-19 pandeemia tõi esile tungiva vajaduse astuda samme sotsiaalse õigluse tugevdamiseks. Kriis süvendab tõenäoliselt sotsiaalset ebavõrdsust, sealhulgas jõukuse ja tulude erinevusi ning erinevusi tervishoiuteenuste ja hariduse kättesaadavuse, eluaseme ja eeldatava eluea vallas. Suurenev vaesus ja sotsiaalne tõrjutus ning hirm tuleviku ja heaolu kaotuse ees mõjutab 2021. aastal paljusid Euroopa Liidu kodanikke. Selles kontekstis on oluline tagada majanduse elavdamisest saadavate hüvede tasakaalustatud jaotamine, et tagada suurem sotsiaalne õiglus ja nõudluse stabiliseerumine kui majanduse elavdamise eeltingimus.

6.2. Praegust kriisi tuleks ka käsitleda kui võimalust Euroopa sotsiaal-majandusliku mudeli ümberkuundamiseks. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend peaks edendama uut Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu mudelit, mis põhineb sotsiaalsel kaasatusel ning kvaliteetsete töökohtade loomisel ja toetamisel ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ *How good is your job? Measuring and assessing job quality* (OECD, veebruar 2016).

6.3. Strateegias pööratakse liiga vähe tähelepanu sotsiaalküsimustele. See puudutab eelkõige tungivat vajadust rakendada Euroopa sotsiaaldõiguste sammast järjekindlalt ka liikmesriikide tasandil, kes peaksid võtma meetmeid võrdsete võimaluste, kaasava hariduse, õiglaste töötingimuste, üldhuviteenuste üldise kättesaadavuse ja taskukohasuse ning piisava sotsiaalkaitse tagamiseks. Püüdlused kiiresti rohe- ja digimajanduse poole liikuda ei tohi kaasa tuua vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse edasist kasvu. Seetõttu ei piisa majanduslike tagajärgede hoolikast jälgimisest selleks, et reageerida COVID-19 pandeemia mõjule tõhusalt. Samuti on vaja jälgida sotsiaalseid näitajaid ja mitte ainult tööhõive, vaid ka sotsiaalse tõrjutuse, suurenevate erinevuste ja diskrimineerimise näitajaid.

6.4. Kriis on näidanud, kui oluline on säilitada olemasolevad töökohad, luua uusi töökohti ja tugevdada sotsiaalkindlustussüsteemi. Miljonid sotsiaalkindlustuseta töötavad inimesed on oma elatise kaotanud. Seetõttu on vaja reforme, mis tagavad kvaliteetsema ja turvalisema tööhõive ning toetavad ja arendavad tööhõive tugiprogramme. Komitee nõustub üldise eesmärgiga, et tuleb teha rohkem jõupingutusi, et ühtlustada palku, kehtestada piisav miinimumpalk liikmesriikides ning tugevdada kollektiivlääbirääkimiste süsteeme ja sotsiaalpartnerite rolli kogu ELis kooskõlas riiklike töösuhete süsteemidega. Komisjon on esitanud direktiivi ettepaneku, milles käsitletakse nimetatud eesmärke, ning komitees on praegu koostamisel arvamus selle ettepaneku kohta. Komitee kutsub samuti üles tagama töö kaotanud inimestele piisav turvalisus ja inimväärne elu.

6.5. Komitee kiidab heaks teatises kavandatud jõupingutused, mille eesmärk on suurendada sotsiaal-majanduslikku ühtekuuluvust ja soodustada veelgi enam noorte, naiste, riskirühmadesse kuuluvate või tõrjutuse ohus olevate inimeste tööhõivet. Komitee rõhutab siiski, et selles valdkonnas on vaja teha rohkemgi jõupingutusi, luua julgemaid ja konkreetsemaid algatusi ja stiimuleid tegutsemiseks ning toetada kõiki sidusrühmi.

6.6. Komitee on mures, et strateegias ei võeta piisaval määral arvesse noorte praegust sotsiaal-majanduslikku olukorda, sealhulgas elus oluliste otsuste edasilükkamine (näiteks pere loomine), mis võib avaldada negatiivset mõju Euroopa Liidu edasisele arengule. Seetõttu nõuab komitee tugevdatud noortegarantii programmi ja sellega kaasnevate algatuste kiiret rakendamist, mis tagaks noortele parema juurdepääsu tööturule ja võimaluse saada mitmesuguseid toetusi. Muidu võib taasterahastu ideele täiesti vastupidi tekkida COVID-19 pandeemia põlvkond, kes ei saavuta kunagi oma täielikku potentsiaali.

6.7. Teine kriisist eriti mõjutatud rühm on vanemad töötajad, kes tõrjutakse tööturult välja. See mitte ainult ei õnnesta põlvkondadevahelist sotsiaalset tasakaalu, vaid mõjutab negatiivselt ka sotsiaalkindlustussüsteeme nii praegu kui ka edaspidi.

6.8. Komitee tunneb heameelt strateegias toodud kavatsuse üle edendada sotsiaalset lähenemist ja suurendada piirkondade vastupidavust, et vähendada territoriaalseid erinevusi. Siiski on muret tekitav, et õiglase ülemineku fondile eraldatud vahendeid on võrreldes komisjoni algse ettepanekuga vähendatud, seda enam, et kliimamuutustest kõige enam mõjutatud piirkondades on vaja teha otseseid avaliku sektori investeeringuid ning luua alternatiivseid tööstusharusid ja uusi ettevõtteid. Sellega seoses juhib komitee tähelepanu ka vajadusele riigiabi eeskirju arukalt kohandada.

6.9. Komitee on veendunud, et strateegias esitatud visiooni saavutamine võib põrkuda täieliku aktsepteerimise ja mõistmise puudumise vastu, sest veel ei ole uusi juhtimismehhanisme, mis aitaksid kodanikke ja ettevõtteid, samuti kohalikke ja piirkondlikke avaliku ja erasektori osalejaid kohalikul tasandil ennetavalt kaasata probleemide määratlemise ja lahendamisse. Seda silmas pidades võiksid olla kasulikud 2001. aasta valges raamatus määratletud Euroopa ühises juhtimismudelid kirjeldatud väärtused.

7. Makromajanduslik stabiilsus

7.1. Komitee toetab riigi rahanduse stabiilsuse ja majandusarengu edendamise tasakaalustatud käsitlemist, rakendades aktiivset avalikku investimispoliitikat ja sotsiaalseid eesmärke arvestavat riigihangete süsteemi. Majandusliku ja sotsiaalse taastumise ning rohe- ja digipöörde edu sõltub mitte ainult erainvesteeringutest, vaid ka piisavast avaliku sektori rahastamisest.

7.2. Riigi rahanduse stabiilsuse tagamisel peab komitee esmatähtsaks olemasolevate vahendite tõhustamist ja nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriikide tasandil uute vahendite kasutuselevõttu, et võidelda maksudest kõrvalehoidumise, deklareerimata töö, selliste tööhõivevormide liigse kasutamisega, mis ei kaitse töötajate õigusi piisavalt, varimajanduse, rahapesu ja korrupsiooni vastu, sealhulgas seoses rahvusvaheliste korporatsioonidega.

7.3. Vaja on jätkata eelarvepoliitikat, mis toetab usalduse suurendamist, ebavõrdsuse probleemi lahendamist ja edasiste riskide vältimist. Seepärast hoiatab komitee toetusmeetmete, näiteks vabastusklausli ennatliku järkjärgulise kaotamise eest. Kui vabastusklausel jääb kehtima üksnes 2021. aasta lõpuni, on liikmesriigid kohustatud oma puudujääki alates 2022. aastast järk-järgult vähendama. Rahastamisvahendi raames antavad laenud tagavad ühelt poolt liikmesriikidele võimaluse tugevdada majanduskasvu ja likviidsust, suurendades teisalt eelarvepuudujääki. See loob vastuolulise olukorra, kus rahastamisvahendi laenudest tulenev suutlikkus stimuleerida majanduskasvu võib olla piiratud, kui liikmesriikidelt nõutakse samal ajal lisameetmete võtmist riigi rahanduse konsolideerimiseks.

7.4. Selles kontekstis ja võttes arvesse, et need laenud on erandlike asjaolude korral erimeetmeks, võib olla kasulik kehtestada konkreetsed eeskirjad laenude käsitlemiseks Euroopa Liidu eelarveraamistikus, näiteks jätta need liikmesriikide eelarvepuudujäägis arvestamata.

7.5. Lisaks teeb komitee ettepaneku kehtestada uued eelarve-eeskirjad, mis kajastavad majanduslikku ja sotsiaalset tegelikkust pärast pandeemiat.

7.6. Komitee toetab täielikult teatises väljendatud vajadust tagada kvaliteetne ja tõhus avalik haldus ning üldhuviteenused, märkides samal ajal, et mõnes liikmesriigis tähendab see inimväärsete ja stabiilsete töötingimuste tagamist.

7.7. Kriisist väljumise kuludega seotud eelarvepuudujääk lükkab Euroopa ühisrahaga ühinemise võimaluse kaugemasse tulevikku nende liikmesriikide jaoks, kes seda veel teinud ei ole, ja toob kaasa usalduse vähenemise euro suhtes. Seetõttu peab komitee vajalikuks vaadata üle euroalaga ühinemise kriteeriumid ning rakendada meetmeid euro stabiliseerimiseks teiste suurte valuutade ja krüptovaluutade suhtes.

8. Euroopa juhtalgatused

8.1. Komiteed rõõmustab komisjoni kavatsus määratleda ühised ja kooskõlastatud Euroopa juhtalgatused ning asjaolu, et komisjon julgustab liikmesriike tungivalt neid algatusi oma riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades arvesse võtma.

8.2. Samal ajal nõuab komitee kavandatud algatuste läbivaatamist, et need võtaksid rohkem arvesse ülemineku sotsiaalseid aspekte ja aitaksid paremini kaasa ÜRO 2030. aasta kestliku arengu eesmärkide ja komisjoni aastateks 2019–2024 seatud kuue prioriteedi saavutamisele⁽⁶⁾.

8.3. Peale selle teeb komitee ettepaneku, et Euroopa juhtalgatuste loetelu hõlmaks ka sotsiaalmajanduse arendamist Euroopa sotsiaalmajanduse tegevuskava kohaselt ning meetmeid võrdse juurdepääsu edendamiseks taskukohastele ja kvaliteetsetele tervishoiusüsteemidele ja sotsiaalteenustele, võttes teenuste osutamisel arvesse kohalikke olusid.

9. Kodanikuühiskonna roll ning sotsiaal- ja kodanikudialoog

9.1. Kriisist ülesaamiseks ja Euroopa Liidu taasterahastu algatuse tõhusaks rakendamiseks on vaja kõigi Euroopa Liidu kodanike jõupingutusi. Seepärast on komiteel heameel, et 2020. aasta detsembris heaks kiidetud taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi määruses kinnitati lõpuks, kui oluline on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite tõeline kaasamine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade väljatöötamisse. Määruse artikli 18 lõike 4 punkti q kohaselt peavad riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad sisaldama kokkuvõtet kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide, noorteorganisatsioonide ja muude asjaomaste sidusrühmadega kava ettevalmista-

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_et.

miseks ja rakendamiseks peetud konsultatsioonidest ning teavet selle kohta, kuidas sidusrühmade panus on kavas kajastatud. Seetõttu rõhutab komitee sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide olulist rolli taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi ning Euroopa poolaasta muude elementide kavandamisel, rakendamisel ja hindamisel liikmesriikides.

9.2. Komitee kiidab heaks demokraatia kui strateegiaga seoses võetavate meetmete põhiväärtuse lisamise teatisesse. Samal ajal tunnustab komitee, et teksti sõnastus on selles osas sisutühi ja seda ei ole kavandatud meetmetes piisavalt arvesse võetud, näiteks Euroopa juhtalgatuste rakendamisega seotud meetmetes või kodanikuühiskonna organisatsioonide partnerlusrolli tunnustamisel osalusdemokraatia põhiosalejana.

9.3. Kriisiga seotud ohverdusi ja piiranguid on palju lihtsam ületada, kui nendega kaasneb kodanikuühiskonna organisatsioonide ulatuslik kaasamine kriiside haldamisse ja teabekampaaniate korraldamisse, eelkõige kohalikul ja piirkondlikul tasandil. Sellega seoses peaksid kodanikuühiskonda toetama kohalik meedia ja haridusasutused. Liikmesriike tuleks kutsuda üles toetama sellist tegevust rahaliselt, sealhulgas võimaluse korral ELi fondide kaudu.

9.4. Komitee innustab liikmesriike, piirkondi ja kohalikke ametiasutusi rakendama komisjoni pooldatud ühisloome-mudelit poliitika, programmide ja meetmete loomisel koos Euroopa Liidu kodanikega, mitte nende jaoks.

9.5. Komitee on kutsunud korduvalt üles sotsiaalpartnereid ja teisi kodanikuühiskonna organisatsioone tihedamalt Euroopa poolaasta protsessi kaasama. Partnerluse põhimõtte järjepidev järgimine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kavandamisel, rakendamisel ja hindamisel on praeguses kriisiolukorras rohkem kui kunagi varem nende eduka rakendamise eeltingimus. Avaliku dialoogi ja konsultatsioonide kvaliteet halvenes märkimisväärselt, eelkõige kriisi esimeses etapis. Paljudel juhtudel on see toonud kaasa õigusaktide halva kvaliteedi ja raskused nende rakendamisel, eelkõige ettevõtete jaoks. Peale selle juhivad komitee tähelepanu asjaolule, et komisjoni teatise ei viidata kollektiivläbirääkimistele.

9.6. Sel põhjusel ja arvestades ka liikmesriikide teadaantud kavatsust koostada resolutsioon kodanikuühiskonna rolli kohta riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades, toetab komitee kindlalt siduva tingimuslikkuse põhimõtte kehtestamist. Selle põhimõtte kohaselt peavad valitsused kaasama kodanikuühiskonna nende kavade kavandamisse ja rakendamisse ELis määratletud miinimumstandardite alusel.

9.7. Komitee rõhutab samuti Euroopa Liidu järgmise põlvkonnaga – „Next Generation EU“ – peetava dialoogi ülisuurt tähtsust, sealhulgas kodanikuühiskonna dialoogi kaudu noorteorganisatsioonidega.

9.8. Komisjoni teatis, mis oli suunatud ELi institutsioonidele ja organitele, ei ole paljudele ELi elanikele sõnastuse poolest kergesti mõistetav, mistõttu on raske seda kodanikuühiskonna organisatsioonides arutada⁽⁷⁾. Komitee teeb seega komisjonile ettepaneku koostada lisadokument, milles esitatakse teatise sisu selgemini ja lihtsamalt.

Brüssel, 25. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽⁷⁾ COM(2020) 698 final võiks olla komisjoni teatiste lihtsama keelekasutuse kohta hea näide.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Brexitiga kohanemise reserv“

(COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD))

(2021/C 155/08)

Pearaportöör: **Florian MARIN**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 18.1.2021 Euroopa Nõukogu, 20.1.2021
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artikli 175 kolmas lõik ja artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	242/0/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Brexit kujutab endast väga keerulist ja rasket ülesannet. ELi ja Ühendkuningriigi vaheline kaubandus- ja koostööleping⁽¹⁾ leevendab mõningat kokkuleppe puudumise stsenaariumi majandusliku ja sotsiaalse kahju, kuid tulevase majanduslikke ja rahalisi kahjusid on nii varajases etapis väga raske mõõta. Majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks on selgelt vaja sihipärast ja kiiret tegutsemist.

1.2. See uus partnerlus paneb tõsiselt proovile praeguse vastastikuse majandusliku, sotsiaalse ja kaubandusliku sõltuvuse ELi ja Ühendkuningriigi vahel. Komitee on juba täheldanud negatiivset mõju piiriülesele liikuvusele ning kaupade ja teenustega kauplemisele tekkivaid takistusi. See võib põhjustada töökohtade kadumist ja ettevõtete, eelkõige VKEde pankrotistumist. Esmatähtis on suurem paindlikkus ja mõistmine ELi sidusrühmade suhtes praegusel kohanemisperioodil.

1.3. Komitee kiidab heaks Brexitiga kohanemise reservi⁽²⁾ (edaspidi „reserv“) loomise erivahendina väljaspool mitmeaastases finantsraamistikus sätestatud ELi eelarve ülemmäärasid⁽³⁾. Komitee on seisukohal, et ühtekuuluvus ja solidaarsus liikmesriikide vahel on ELi põhiväärtused, ning peab kiiduväärseks reservi tagasiulatuvat kohaldamist alates 2020. aasta juulist.

1.4. Viivitamata tuleb tagada töötajate õiguste kaitse ja jätkata tuleb läbirääkimisi kvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise üle. Komitee soovib kõigil liikmesriikidel hakata kohe korraldama teavituskampaaniaid, et suurendada kodanike teadlikkust uute kehtivate eeskirjade kohta. Sellise tegevuse täielikuks õnnestumiseks tuleb täielikult kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid. Ametiühingutel ning tööandjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on oluline roll Ühendkuningriigiga tugeva majandusliku ja sotsiaalse partnerluse loomisel.

1.5. Komitee soovib, et kalandussektorile tuleks luua täiesti eraldi reserv, mis toetab ainult seda sektorit. Eritähelepanu tuleks pöörata muudele sektoritele, näiteks turismile ja põllumajandusele. Kaaluda tuleks ka asjakohaseid taristuinvesteeringuid ja toetust ELi kodanikele, kes pöörduvad pärast Brexitit tagasi oma kodumaale.

(1) Ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vaheline kaubandus- ja koostööleping (ELT L 444, 31.12.2020, lk 14).

(2) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Brexitiga kohanemise reserv“ (COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD)).

(3) ELi pikaajaline eelarve 2021–2027 ja taastepakett.

1.6. Komitee eeldab pikkade sidusrühmadevaheliste arutelude toimumist selle üle, kes saab reservist kõige suurema osa, ning leiab, et kohe tuleks leida lisavahendid. Sellega seoses kutsub komitee kaasseadusandjaid üles suurendama kavandatavat ülemmäära.

1.7. Komitee kutsub kõiki liikmesriike üles tegutsema vastutustundlikult ja suunama olemasolevad vahendid piirkondadele, ettevõtetele, töötajatele ja kodanikele, kes neid kõige rohkem vajavad. Vastasel juhul võib sellise reservi loomise aluseks oleva solidaarsuse kahtluse alla seada ja selle õnnestumise võimalused oleksid kaheldavad.

1.8. Artikli 5 lõike 1 punkti a tuleks muuta järgmiselt: „meetmed, millega toetatakse ettevõtteid ning uusi oskusi omandavaid ja uutele töökohtadele suunduvaid töötajaid ning kohalikke kogukondi, keda väljaastumine ebasoodsalt mõjutab“. Lisaks tuleks artikli 5 lõike 1 punkti d muuta järgmiselt: „meetmed töökaitse ja tööhõive toetamiseks, sealhulgas lühiajaliste töökavade, ümberõppe ja koolituse kaudu mõjutatud sektorites“. II lisa näitajat 15.4 tuleks vastavalt muuta.

1.9. Rahastamiskõlblikkuse perioodi võiks pikendada veel kahe aasta võrra, et tagada, et liikmesriikidel on piisavalt aega oma osa reservist ära kasutada ja et leevendada Ühendkuningriigi väljaastumisest tingitud šokki.

1.10. Komitee on seisukohal, et väike osa reservist tuleks eraldada tehnilise abi jaoks, juhul kui luuakse uus juhtimissüsteem. Komitee on siiski veendunud, et suurem osa reservist tuleks eraldada tööhõive ja majandustegevuse toetamiseks.

1.11. VKEsid mõjutavad eelkõige hiljuti kehtestatud tollimenetlused, regulatiivne koormus ja kasvavad transpordikulud. Et VKEdel puudub enamasti piisav haldus- ja õigussuutlikkus, et rakendada eriolukorra kava täiel määral, nõuab komitee neile spetsiaalselt kohandatud toetusmeetmeid.

1.12. Võimaluse korral ja kokkuleppel Euroopa Komisjoniga soovib komitee kasutada lihtsustatud kuluvõimalust. Lihtsustatud eeskirjad ja vähem bürokraatiat rakendamise käigus aitavad kaasa rahaliste vahendite kiiremale jaotamisele.

1.13. Komitee kutsub üles looma igas liikmesriigis järelevalvekomitee, mille peamine eesmärk on kõrvaldada võimalikud riskid, mis võivad rakendamisel ilmned, tagades ühtlasi kodanikuühiskonna ametliku kaasamise. Järelevalvekomiteedesse peaksid kuuluma reservi rakendamisse kaasatud sotsiaalpartnerite, vabaihenduste ja avaliku sektori asutuste esindajad.

1.14. Komitee teeb ettepaneku, et reservi juhtimist tuleks rohkem täpsustada, määrates selgelt reservi haldusorgani. Euroopa Komisjon peaks kaitsma liikmesriikide võrdseid võimalusi.

1.15. Komitee kutsub üles looma tulemuslikkuse vahehindamise raamistiku, mis põhineb liikmesriikide kehtestatud konkreetsetel tulemuslikkuse näitajatel ja mida Euroopa Komisjon igal aastal hindab. Samuti ollakse seisukohal, et olemasolevate vahendite piiratud kasutamine suurendab proportsionaalselt Brexiti negatiivset majanduslikku ja sotsiaalset mõju.

1.16. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega seotud Euroopa partnerluse käitumisjuhendi (*) integreerimine reservi juhtimisse annab sidusrühmadele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele võimaluse mängida vahendajana olulist rolli.

1.17. Komitee soovib Euroopa Komisjonil esitada kolme kuu jooksul alates eeldatavast tähtajast Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne reservi tulemuslikkuse, tõhususe ja lisaväärtuse hindamise kohta.

(*) Komisjoni 7. jaanuari 2014. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 240/2014, millega sätestatakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega seotud Euroopa partnerluse käitumisjuhend (ELT L 74, 14.3.2014, lk 1).

2. Sissejuhatus

2.1. ELi ja Ühendkuningriigi kaubandus- ja koostöölepingule on pärast neli aastat kestnud läbirääkimisi alla kirjutatud ja selles nähakse ette tulevane partnerlus. See koosneb kolmest uuest sambast:

- vabakaubandusleping;
- uus partnerlus kodanike turvalisuse tagamiseks;
- horisontaalne kokkulepe juhtimiskorra kohta.

2.2. Ehkki peamised eeskirjad on nüüd paika pandud, peavad nii kodanikud kui ka ettevõtted kohanema selle uue olukorraga, uurides üksikasjalikult uusi piiranguid ja sektoripõhiseid probleeme. Tulevasi majanduslikke ja rahalisi kahjusid on nii varajases etapis väga raske mõõta, kuid negatiivse majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks on selgelt vaja sihipärast ja kiiret tegetsemist.

2.3. Brexit kujutab endast tõepoolest väga keerulist ja rasket ülesannet. Liikmesriikidel võib osutuda vajalikuks tugevdada kontrollimeetmeid merel, sadamates ja lennujaamades, et teha lisaseiret ja -kontrolli toodete sertifikaatide ja lubade väljaandmisel ning selleks, et täita asutamisnõudeid, sanitaar- ja fütosanitaarstandardeid ning märgistamise ja tähistamise eeskirju. Samuti võivad nad kaaluda ja ajakohastada konkreetseid kampaaniaid, mille abil suurendada teadlikkust tagajärgedest, mida Ühendkuningriigi liidust väljaastumine kodanikele ja ettevõtjatele kaasa toob.

2.4. Uued kehtivad tolli- ja regulatiivsed kontrollid, mis tekitavad viivitusi ja lisakulusid, võivad põhjustada häireid tarneahelates. Tavapärasest tegevust mõjutavad juba praegu kehtestatud uued reeglid ja uued vastavusnõuded, eriti käesoleval aastal, mille jooksul ilmneb eeldatavasti enamik kahjulikest tagajärgedest. Uued kehtima hakanud lisamaksud, nagu käibemaks, võivad takistada majandussuhteid ja äripartnerlust. Brexiti ELi majandusele avalduva negatiivse mõju vähendamine nõuab kõigi sidusrühmade aktiivset osalemist: EL, liikmesriigid, tööandjad, ametiühingud, kodanikuühiskonna organisatsioonid jne.

2.5. Lisaks pole veel selge, kuidas toimub kvalifikatsioonide vastastikune tunnustamine, kuidas tagatakse andmete liikumine või milliseid eeskirju kohaldatakse teenindussektorile. Hädasti on vaja edasisi läbirääkimisi, et leida elujõulisi lahendusi, mis tooksid kasu mõlemale poolele.

2.6. Teisalt peame harjuma sellega, et meil on tegemist kahe erineva turu ning kahe erineva regulatiiv- ja õigusruumiga. See muudatus on oluline takistus kõigi sidusrühmade jaoks ja mõjutab nii riiklikke haldusasutusi, kodanikke kui ka ettevõtteid. See uus partnerlus paneb tõsiselt proovile praeguse vastastikuse majandusliku, sotsiaalse ja kaubandusliku sõltuvuse ELi ja Ühendkuningriigi vahel. Juba praegu võib täheldada negatiivset mõju piiriülesele liikuvusele ning kaupade ja teenustega kauplemisele tekkinud takistusi. See võib põhjustada töökohtade kadumist ja ettevõtete, eelkõige VKEde pankrotistumist.

2.7. Määruse ettepanekus täpsustatakse selged rahastamiskõhlikud avaliku sektori kulud, eelkõige meetmed ettevõtete ja kohalike kogukondade aitamiseks; tööhõive toetamine, sealhulgas ümberõpe ja koolitus; töökohtade kaitse; toodete sertifitseerimise ja lubade andmise korra väljatöötamine; teadlikkuse suurendamise meetmed; samuti piirikontrolli toetamine.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee kiidab kõigepealt heaks üleminekuperioodi viimases etapis allkirjastatud ELi ja Ühendkuningriigi vahelise kaubandus- ja koostöölepingu. Sellega pannakse alus tulevastele suhetele, kaitstes ühtse turu terviklikkust ning tagades õiguskindluse ja võrdsed võimalused. Leping leevendab kokkuleppe puudumise stsenaariumi korral enamikku majanduslikust ja sotsiaalsest kahjust ning seda võib pidada ELi ja Ühendkuningriigi uute suhete loomise lõpp-punktiks.

Avaliku sektori asutused peaksid praegusel kohanemisperioodil näitama ELi sidusrühmade suhtes üles suuremat paindlikkust ja mõistmist. Siiski peaksid EL ja liikmesriigid pöörama erilist tähelepanu ühtse turu ning selle töö-, sotsiaal-, keskkonna- ja toidustandardite kaitsmisele, et vältida turuvõimu kuritarvitamise ohtu.

3.2. Kokkulepe kaubavahetuse nulltariifide kohta, kui kaup vastab päritolureeglitele, ja kapitali üldine vaba liikumine on märkimisväärsed saavutused. Komitee on siiski mures, et inimeste (alates 30. juunist 2021) ja teenuste liikumises pole veel kokku lepitud. Pealegi toimub Brexit COVID-19 kriisi tingimustes, mis on juba suurendanud tööpuudust ja vähendanud sissetulekuid. Komitee on samuti äärmiselt mures selle pärast, et suurenev sotsiaalne ebavõrdsus on kogu ELis nähtavamaks muutunud, ja kordab, et „Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamine tuleks seada prioriteediks ka ühtekuuluvuspoliitikas“⁽⁵⁾.

3.3. Komitee leiab, et komisjon on valinud sobiva vahendi, mida rakendatakse eelarve jagatud täitmise raames. Määrusega tagatakse eeskirjade selge ja standardne kohaldamine kõigis liikmesriikides ning ühised aruandluskohustused ja tähtajad, et säilitada liikmesriikidele võrdsed võimalused.

3.4. Komitee kiidab heaks Brexitiga kohanemise reservi loomine erivahendina väljaspool mitmeaastases finantsraamistikus sätestatud ELi eelarve ülemmäärasid, et tegeleda negatiivsete majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgedega kõigis liikmesriikides, toetades ettevõtteid ja tööhõivet kõige enam mõjutatud sektorites ja aidates kohalikke ja piirkondlikke kogukondi. Sellised ühised katsumused nagu Brexit vajavad kooskõlastatud reageerimist ning komitee on seisukohal, et ühtekuuluvus ja solidaarsus liikmesriikide vahel on ELi põhiväärtused.

3.5. Brexitiga kohanemise reserv peaks täiendama olemasolevaid vahendeid, mis on kättesaadavad taasterahastu „NextGenerationEU“⁽⁶⁾ ja ELi pikaajalise eelarve raames. See on täiesti uus vahend, mis peaks pakkuma toetust Ühendkuningriigi EList väljaastumise negatiivsete mõjude leevendamiseks, suurendades samal ajal majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja kaitstes tööhõivet. Komitee on juba teinud komisjonile ettepaneku „kaaluda sellise ELi vahendi loomist, mille abil saaks taolisi poliitilisi olukordi ja kriise tulevikus lahendada“⁽⁷⁾.

3.6. Ametiühingutel ning tööandjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on oluline roll Ühendkuningriigiga tugeva majandusliku ja sotsiaalse partnerluse loomisel.

3.7. Komitee tunneb heameelt asjaolu üle, et kõik liikmesriigid on rahastamiskõplikud ja et 80 % eelmaksetest jaotatakse juba 2021. aastal. See on selge tõend Euroopa solidaarsusest ja kooskõlastatud lähenemisviisist Brexiti lühiajalise mõju vastu võitlemiseks.

3.8. Kavandatud jaotamise meetodis võetakse arvesse nii Ühendkuningriigiga kauplemise kui ka kalandussektori tähtsust, kuid komitee leiab, et neid kahte küsimust oleks tulnud käsitleda eraldi. Põhimõtteliselt tähendab komisjoni pakutav jaotiste arvutamise valem, et kalandusega seotud tururituleks kasutada 600 miljoni euro eraldamiseks. Seega soovib komitee, et sektorile tuleks luua täiesti eraldi reserv, mis toetab ainult kalandust. Eritähelepanu tuleks pöörata ka muudele sektoritele, näiteks turismile ja põllumajandusele.

3.9. Samuti on väga selge, et tegu on kohanemifondiga, mille eesmärk on kompenseerida Brexiti majanduslikku ja sotsiaalset mõju. Komitee leiab, et 5,4 miljardi euro suurusest reservist ei piisa Brexiti negatiivse mõju leevendamiseks. Seetõttu on komitee seisukohal, et lisavahendid tuleks kohe ette näha kas reservi jaoks eraldatud lisaelarve kaudu või eraldi kavandatud vahendite kaudu. Sellega seoses kutsub komitee kaasseadusandjaid (Euroopa Parlamenti ja nõukogu) üles suurendama kavandatavat ülemmäära.

3.10. Komitee on seisukohal, et mõni sektor kannatab rohkem kui teised. Teiste seas peaks reservi üks prioriteete olema toetada ka põllumajandust ja turismi, mis peaksid olemasolevatest rahalistest vahenditest kasu saama. Turismisektor on COVID-19 kriisi tõttu märkimisväärselt kannatanud ja Brexit lisab veelgi rohkem takistusi. Mitme riigi põllumajandus- tootjatel on tõsiseid raskusi, sealhulgas näiteks Iirimaal ja Madalmaades.

⁽⁵⁾ Komitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 90).

⁽⁶⁾ Taasterahastu „NextGenerationEU“:

⁽⁷⁾ Komitee arvamus, milles käsitletakse solidaarsusfondi muutmist lepinguta Brexiti korral (ELT C 14, 15.1.2020, lk 84).

4. Erimärkused

4.1. Mõni liikmesriik on juba algatanud riiklikud meetmed, et võidelda Brexiti negatiivse mõju vastu, mis avaldub nende majandusele ja avaliku halduse menetlustele. Seetõttu peetakse reservi tagasiulatuvat kohaldamist alates 2020. aasta juulist oluliseks toetusmeetmeks.

4.2. Kuna enam kui 4 miljonile ELi kodanikule on antud uus elamisloa Ühendkuningriigis⁽⁸⁾, tuleb tagada töötajate õiguste kohene kaitse ja jätkata läbirääkimisi kvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise üle. Liikmesriigid peaksid viivitamata alustama teavituskampaaniate korraldamist, et suurendada kodanike teadlikkust uutest kehtivatest eeskirjadest ja ELi jõupingutustest kaubandus- ja koostöölepingu pikendamiseks. Sellise tegevuse täielikuks õnnestumiseks tuleb täielikult kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

4.3. Välja tuleb töötada spetsiaalsed toetuskavad, et tagada nõuetekohane toetus Brexitist mõjutatud piirkondadele ja sektoritele. Kõik liikmesriigid peaksid tegutsema vastutustundlikult ja suunama olemasolevad rahalised vahendid nendele piirkondadele, ettevõtetele, töötajatele ja kodanikele, kes neid kõige rohkem vajavad, mitte neile, keda on kõige kergem rahastada. Vastasel juhul võib sellise reservi loomise aluseks oleva solidaarsuse kahtluse alla seada ja selle õnnestumise võimalused oleksid kaheldavad.

4.4. Rahastamiskõlblikkuse perioodi võiks pikendada veel kahe aasta võrra, et tagada, et liikmesriikidel on piisavalt aega oma osa reservist ära kasutada ja et leevendada Ühendkuningriigi väljaastumisest tingitud šokki. Komitee kutsub kõiki liikmesriike üles võtma hoolikalt arvesse asjakohaseid taristuinvesteeringuid ja toetust ELi kodanikele, kes pöörduvad pärast Brexitit tagasi oma kodumaale.

4.5. Komitee on samuti seisukohal, et osa reservist oleks tulnud eraldada tehnilise abi jaoks, juhul kui luuakse uus juhtimissüsteem. Tehniline abi haldamiseks, järelevalveks, teavituseks ja teabevahetuseks, kaebuste lahendamiseks ning kontrollimiseks ja auditeerimiseks aitab vahendil edu saavutada, parandada riskijuhtimist ja tagada jaotatud rahaliste vahendite tõhus kasutamine.

4.6. Mõned riiklikud haldusasutused, eriti need, mis esindavad Ühendkuningriigiga seotud kaubandussuhete peamisi sisenemis- ja väljumiskohti, on juba teinud märkimisväärseid investeeringuid taristusse ja inimressurssidesse, sealhulgas koolitusse. See kehtib ka nende liikmesriikide kohta, kellel on turismisektoris Ühendkuningriigiga erilised suhted. Komitee on siiski veendunud, et suurem osa reservist tuleks eraldada tööhõive ja majandustegevuses osalejate toetamiseks.

4.7. Komisjoni ettepanek sisaldab spetsiaalselt kavandatud meetet VKEde järelevalveperioodi vähendamiseks viielt aastalt kolmele alates toetuse viimasest maksest. Komitee eeldab, et see mõjutab kõige rohkem VKEsid, ja leiab, et oluline osa reservist tuleks eraldada neile majandusliku ja rahalise toetuse pakkumiseks, et säilitada tööhõive ja hoida ettevõtteid pankrotti minemast.

4.8. VKEsid mõjutavad eelkõige hiljuti kehtestatud tollimenetlused, regulatiivne koormus ja kasvavad transpordikulud. See suurendab COVID-19 pandeemia tekitatud lisakoormust, sest ettevõtted kõigis liikmesriikides peavad kohanema valitsuse kehtestatud sulgemismeetmetega. Et VKEdel puudub enamasti piisav haldus- ja õigussuutlikkus, et rakendada eriolukorra kava täiel määral, nõuab komitee neile spetsiaalselt kohandatud toetusmeetmeid, kasutades reservis olevaid vahendeid. Liikmesriike julgustatakse toetama VKEde jõupingutusi saada (seatud piirides) riigiabi.

4.9. Komitee on seisukohal, et lihtsustamise eesmärgil saab reservi juhtida olemasolevate juhtimissüsteemide abil. Võimaluse korral ja kokkuleppel Euroopa Komisjoniga tuleks kasutada lihtsustatud kuluvõimalust. Lihtsustatud eeskirjade ja vähema bürokraatia edendamine rakendamise käigus ning suurema rahalise ja halduskoormuse vältimine aitab kaasa rahaliste vahendite kiiremale kulutamisele ja parematele tulemustele Brexiti negatiivse mõju leevendamiseks.

⁽⁸⁾ Euroopa Komisjon – kodanike õigused.

4.10. Kuna reserv on täiesti uus vahend ja Brexiti tegelikku negatiivset mõju on peaaegu võimatu hinnata, soovivad komitee moodustada igas liikmesriigis järelevalvekomitee. Sinna peaksid kuuluma reservi rakendamisse kaasatud sotsiaalpartnerite, vabaihenduste ja avalike sektori asutuste esindajad. Järelevalvekomiteed peaksid korraldama koosolekuid kaks korda aastas, et hinnata, kuidas reserv aitab kaasa Brexiti negatiivse mõju vähendamisele. Nende komiteede peamine eesmärk peab olema kõrvaldada võimalikud rakendamisel ilmnedavad riskid, tagades ühtlasi kodanikuühiskonna ametliku kaasamise. Laiemat (organiseerimata) ühiskonda tuleks teavitada rakenduskava edenemisest ning lõpparuanne peaks sisaldama teavitamistegevuse kokkuvõtet. Tuleks tagada kooskõlastamine ELi tasandil, et kaitsta ühtsel turul võrdseid võimalusi, ning komitee tuleks koos Euroopa Parlamendiga aktiivselt kaasata.

4.11. Komitee teeb ettepaneku, et reservi juhtimist tuleks rohkem täpsustada. Eelkõige on oluline määrata reservi juhtorgan ja täpsustada, kas neid saab olema rohkem kui üks.

4.12. Vaja on tulemuslikkuse vahehindamise raamistikku, mis põhineb liikmesriikide kehtestatud konkreetsetel näitajatel ja mida Euroopa Komisjon igal aastal hindab. See tagab rakendamise ja kulutamise hoolika jälgimise ja hindamise, tehes samal ajal kindlaks, millised liikmesriigid ei kasuta rahalisi vahendeid või teevad vähe edusamme. Vahendite piiratud kasutamine suurendab proportsionaalselt Brexiti negatiivset majanduslikku ja sotsiaalset mõju.

4.13. Kodanikuühiskond tuleb rakendamisse ametlikult kaasata. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega seotud Euroopa partnerluse käitumisjuhendi integreerimine reservi juhtimisse „võimaldab sidusrühmadel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel mängida olulist rolli vahendusorganitena, tuues projektid nende lõplikele toetusesaajatele lähemale“⁽⁹⁾. Partnerite valimine peaks olema läbipaistev ja selge ning valitud organisatsioonidele tuleks anda piisavalt asjakohast teavet.

4.14. Komisjon teeb ettepaneku teha 30. juuniks 2026 reservi tulemuslikkuse, tõhususe ja lisaväärtuse põhjalik hindamine, mille kohta tuleb Euroopa Parlamendile ja nõukogule aasta hiljem aru anda. Komitee leiab, et komisjon võiks Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru anda kolme kuu jooksul, täpsemalt 30. septembril 2026.

4.15. Komitee on seisukohal, et artikli 5 lõike 1 punkti a tuleks muuta järgmiselt: „meetmed, millega toetatakse ettevõtteid ning uusi oskusi omandavaid ja uutele töökohtadele suunduvaid töötajaid ning kohalikke kogukondi, keda väljaastumine ebasoodsalt mõjutab“. Lisaks tuleks artikli 5 lõike 1 punkti d muuta järgmiselt: „meetmed töökaitse ja tööhõive toetamiseks, sealhulgas lühiajaliste töökavade, ümberõppe ja koolituse kaudu mõjutatud sektorites“. II lisa näitajat 15.4 tuleks vastavalt muuta.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Komitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 90).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb varjupaiga- ja rändealdust ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja kavandatud määrust (EL) XXX/XXX [Varjupaiga- ja Rändefond]“

(COM(2020) 610 final – 2020/0279 (COD))

ja teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb kriisi ja vääramatu jõuga seotud olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas“

(COM(2020) 613 final – 2020/0277 (COD))

(2021/C 155/09)

Raportöör: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 11.11.2020 Euroopa Komisjon, 27.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	8.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	25.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	235/5/25
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Varjupaigataotlustega tegelemisel tasakaalu tagamine selliselt, et rahvusvahelise kaitse vajajad seda saaksid ja et need, kes kaitset ei vaja, saadetakse tegelikult tagasi, ei peaks olema ainult üksikute liikmesriikide vastutus, vaid sellega peaks tegelema EL tervikuna.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab, et ränne on inimlik, struktuuriline nähtus, et varjupaiga ja rahvusvahelise kaitse saamine on tagakiusatud inimeste põhiõigus ja Genfi konventsiooni osalisriikide rahvusvahelisest õigusest tulenev kohustus. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et käesolevas arvamuses käsitletavate määruste ettepanekute raames peavad olema kaitstud põhiõigused ja isikuandmed.

1.3. Komiteel on heameel, et varjupaigataotlejaid teavitatakse paremini nendes määrustes ette nähtud taotlusprotsessist ning nende õigustest ja kohustustest, mis võimaldab neil oma õigusi paremini kaitsta. Edasikaebamise õigust tõhustatakse, määrates kindlaks edasikaebe ulatuse ja seades kohtutele eesmärgi teha otsused ühtlustatud tähtaja jooksul. Samuti on kohandatud õiguskaitsevahendeid käsitlevaid norme, et oluliselt kiirendada ja ühtlustada kaebemenetlust.

1.4. Komiteel on ka hea meel märkida, et tugevdatakse era- ja pereelu austamist ning saatjata alaealiste õigusi, laiendades selleks kohaldamisala ja kaasates perekonna kaasühinemise kriteeriumite alla ka õed ja vennad ning transiidiriikides loodud perekonnad ja rakendades lapse huvide põhimõtet.

1.5. Komitee peab oluliseks, et nende ettepanekute õiguslik staatus on määrus ja mitte direktiiv, kuna määrus on terves ulatuses siduv ja Euroopa Liidu aluslepingute kohaselt liikmesriikides vahetult kohaldatav. Kõik asjaomased kavandatavad määrused tuleb aga täiemahulise poliitika huvides võtta vastu samaaegselt: kui ühte neist vastu ei võeta, oleks sellel negatiivne mõju ka teiste rakendamisele. Lisaks jätab mõnede liikmesriikide poolne varasem ELi siduva õiguse eiramine rohkelt ruumi kahtlusteks kavandatavate määruste mitmete sätete rakendamise osas.

1.6. Komiteel on heameel, et need ettepanekud sündinud pärast põhjalikke konsultatsioone sidusrühmade, riikide valitsuste ja kohalike omavalitsuste, ⁽¹⁾ kodanikuühiskonna organisatsioonide, valitsusväliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks ÜRO pagulaste ülemvoliniku ⁽²⁾ ja Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni ⁽³⁾ ning eksperdirühmade ja teadusringkondadega.

1.7. Komiteel on hea meel, et kõnealused määrused tuginevad solidaarsuse ja vastutuse õiglase jagamise põhimõtetele, ent on siiski arvamusel, et sellega kaasnev koormus ei ole piisavalt tasakaalustatud vastava solidaarsuse tasemega. Selgelt sõnastades – solidaarsus ümberpaigutamise vormis ei saa olla vabatahtlik. Solidaarsus peab olema kohustuslik ja väljenduma kohustuslikes ümberpaigutamistes.

1.8. Komitee on kahekordselt mures – ühelt poolt parema elu leidmiseks rahvusvahelist kaitset taotlevate inimeste turvalisuse pärast ning teisalt ELi välispiiridel asuvate riikide heaolu pärast, kes kardavad, et rändesurve ületab nende võimekuse piirid.

1.9. Komitee on ka nõus, et Dublini III määrus ei olnud mõeldud selleks, et tegelda rändesurve olukordadega või vastutuse õiglase jagamisega liikmesriikide vahel. Selles ei võeta ka arvesse segarändevoogude haldamist ja sellest tulenevat survet, mida need rändevood liikmesriikide rändesüsteemidele avaldavad.

1.10. Kuna rände- ja varjupaigaleppe üldine kontseptsioon sõltub aga piirikontrollist ja teisese rände ärahoidmisest, suurendab see nende riikide vastutuskooormust ja ebamugavust, kuhu saabutakse esimesena, ning ka viimaste eelkontrolli ja piirikontrolli alaste ettepanekutega ettenähtud kohustusi. Need kohustused on vastavate riikide jaoks koormavad, sest need suurendavad inimeste hulka, kes peaksid piirile jääma, millel võivad olla tõsised tagajärjed nende inimeste endi, aga ka vastuvõtva ühiskonna heaolule.

1.11. Komiteele annab lootust asjaolu, et tunnistatakse, et selline laiem solidaarsuse kontseptsioon on vajalik ning et solidaarsus peaks olema olemuselt kohustuslik, et tagada prognoositav ja tõhus reaktsioon muutuvale olukorrale, kus liitu suunduvate segarändevoogude osakaal suureneb, ning tagada vastutuse õiglane jagamine kooskõlas aluslepinguga. See ei vasta aga siiski veel solidaarsusmehhanismile pandud ootustele, et see tõepoolest leevendaks esmase saabumise riikide kooormust.

1.12. Komitee teeb ettepaneku, et kavandatavat päritoluriikidesse tagasisaatmise poliitikat toetaks kolmandatele riikidele suunatud selgete meetmete süsteem, mis ühelt poolt stimuleeriks ja teiselt poolt pärsiks motivatsiooni. Lisaks peaks tagasisaatmispoliitika tuginema ELi tugevamale rollile ja kaasatusele, kusjuures riiklik poliitika peaks abistama juhtudel, kui asjaomane liikmesriik saab avaldada mõju konkreetsele kolmandale riigile. Tarvis on teha rohkem jõupingutusi seoses humanitaarmedetmete, arengu ja rahu kolmekordse seosega (*triple nexus*) varjupaigataotlejate päritoluriikides.

1.13. Komitee pooldaks koheseid ja kohustuslikke meetmeid nagu pakuti välja komisjoni teistes, kuna nii suur ja jõukas kontinent nagu Euroopa peaks suutma rohkem panustada põgenike tegelikku kaitseks.

1.14. Arvestades ümberpaigutamise ja toetatud tagasispöördumise vahelise valiku vabatahtlikkust, võib komitee aktsepteerida ümberpaigutamise kohustusliku ümberjaotamisega selles mõttes, et kui kõik riigid otsustavad tagasisaatmisi rahastada, ent mitte ümberpaigutamises osaleda, või võtavad vastu ainult väga väikese arvu ümberpaigutatavaid isikud, raskendab see praegust olukorda esmase saabumise riikides veelgi.

1.15. Komitee kaaluks järelevalvemehhanismide loomise vajadust puudutavat ettepanekut, et jälgida protseduuri eelkontrollist tagasisaatmiseni ning selle vastavust põhiõigustele. Need mehhanismid võiksid muuhulgas aidata vältida niinimetatud tagasitõrjumise kasutamist. Lisaks tuleb mehhanismi käivitamiseks anda piisavalt aega, kuna taustakontrolli määruks ja varjupaigamenetluste määruks kavandatud menetluste ellu viimine selleks ettenähtud tähtaegade raames on mõnevõrra keeruline.

⁽¹⁾ Näiteks Berliini tegevuskava Euroopa uue varjupaigapoliitika kohta, 25. november 2019, allakirjutanud 33 organisatsiooni ja linnavalitsust.

⁽²⁾ ÜRO pagulaste ülemvoliniku soovitusel Euroopa Komisjoni rände- ja varjupaigaleppe ettepaneku kohta, jaanuar 2020.

⁽³⁾ Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni soovitusel Euroopa Komisjoni rände- ja varjupaigaleppe ettepaneku kohta, veebruar 2020.

1.16. Komitee pooldab kriisi ja vääramatu jõu määruse tugevdamist, lisades sellele oluliste isikuandmete kaitset puudutavad õigusnormid. Lisaks teeb komitee ettepaneku pikendada kriisiolukorras riigi rahvusvaheliste kohustuste peatamise tähtaega seniks, kuni kriis kestab.

1.17. Komitee on skeptiline selles suhtes, kas esitatud läbivaatamisel olevates määrustes kavandatud sätteid on võimalik tõhusalt kohaldada ning väljendab muret selle pärast, et varjupaika vajavatel inimesetel ei pruugi kavandatud mittetoimivate menetluste tõttu olla võimalik oma õigusi kasutada.

2. Taustteave

2.1. 2015. aasta kriis tõi välja olulised struktuurilised nõrkused ja puudused Euroopa varjupaiga- ja rändepoliitika ülesehituses ja rakendamises, kaasa arvatud Dublini süsteemis, mis ei olnud kavandatud selleks, et tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatega seotud vastutuse kestlik jagamine kõikjal ELis. Euroopa Ülemkogu 28. juuni 2018. aasta järeldustes kutsuti üles reformima Dublini määrust lähtuvalt vastutuse ja solidaarsuse tasakaalust, võttes arvesse otsingu- ja päästeoperatsioonide järgselt maabunud inimesi.

2.2. Koos käesoleva uue varjupaiga- ja rändehalduse määruse ettepanekuga esitatava uue rände- ja varjupaigaleppe eesmärk on pakkuda uus lähtepunkt, mis põhineb terviklikul lähenemisviisil rände haldamisele. Selle ettepanekuga luuakse ELi tasandil varjupaiga- ja rändehalduse ühine raamistik, mis on oluline panus terviklikku lähenemisviisi ning mille eesmärk on edendada liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust.

Hiljutiste rändekriiside kontekstis on eriti esile kerkinud järgmised probleemid.

2.2.1. Integreeritud lähenemise puudumine Euroopa varjupaiga- ja rändepoliitika rakendamisel:

— liikmesriikide tingimused ei ole võrdsed, mis takistab protseduuridele juurdepääsu, võrdsete võimaluste, selguse ning õiguskindluse tagamiseks pingutuste tegemist.

2.2.2. Riiklike meetmete ebatõhusus ja ELis varjupaiga ja rände haldamise ühtlustamise puudulikkus:

— tagasisaatmise ja varjupaiga andmise sidumisega seotud raskused;

— toetatud vabatahtliku tagasipöördumise soodustamise programmide piiratud kasutamine;

— lihtsustatud menetluste puudus saabumisel;

— viivitused asjakohasele varjupaigamenetlustele juurdepääsul ning taotluste aeglane töötlemine;

— raskused piirimenetluse kasutamisel.

2.2.3. Laiaulatuslike ja paindlike solidaarsusmehhanismide puudumine:

— ümberpaigutamine ei ole ainus tõhus viis segarändevoogudega toimetulekuks.

2.2.4. Dublini süsteemi vajakajäämised:

— puudulik kohustuste jätkusuutlik jagamine praeguse süsteemi raames;

— praegused eeskirjad vastutuse ülemineku kohta soodustavad ebaseaduslikku liikumist;

— puudulik andmetöötlus;

— Dublini süsteemi menetluslikud vajakajäämised tekitavad halduskoormust.

2.2.5. Äärmuslike kriisiolukordadega tegelemiseks kasutatavate sihipäraste mehhanismide puudumine:

— ELi raskused tagada äärmusliku kriisi olukorras piiridel juurdepääs varjupaiga- ja teistele menetlustele.

2.2.6. Põhiõiguste tagamise õiglase ja tõhusa süsteemi puudumine ning raskused uute seaduslike varjupaigavõimaluste määratlemisel ja tõhusal tegelemisel rände põhjustega (sh humanitaarküsimused ning arengu ja rahuga seotud aspektid).

2.3. On lootus, et kõnealuste ettepanekute abil on võimalik need probleemid lahendada järgmisel viisil.

2.3.1. Tõhusam, sujuvam ja ühtlasem rände haldamise süsteem:

- terviklik lähenemisviis tõhusale varjupaigaküsimuste haldamisele (määruse ettepanek, millega kehtestatakse ühtne raamistik ELis varjupaiga andmise ning rände haldamiseks);
- sujuv varjupaiga ja tagasisaatmise menetlus ning piirimenetluse kiirendatud ja lihtsam kasutamine
- koordineeritud, tõhus ja kiire eelkontrolli etapp (määruse ettepanek, millega kehtestatakse seoses välispiiride ebaseadusliku ületamisega kinnipeetud, otsingu- ja päästeoperatsioonide järel maabunud või piiripunktis rahvusvahelist kaitset taotlevate kolmandate riikide kodanike eelkontroll).

2.3.2. Õiglasem ja terviklikum lähenemine solidaarsusele ja ümberpaigutamisele:

- kohustuslikkusel põhinev solidaarsusmehhanism, millel on laiem rakendusala (varjupaiga- ja rändehalduse määruse ettepanek).

2.3.3. Lihtsustatud ja tõhusad reeglid rände rangeks haldamiseks:

- vastutust puudutavate kriteeriumite laiem ja õiglasem määratlemine, millega piiratakse pagulasseisundi lõpetamise ja vastutuse üleandmise võimalusi (varjupaiga- ja rändehalduse määruse ettepanek);
- andmete tõhusam kogumine ja töötlemine, mis võimaldab loendada taotlejaid, mitte taotlusi, ning spetsiifilise otsingu- ja päästeoperatsioonide kategooria lisamine (uuesti sõnastatud Eurodaci määrus);
- tõhusam menetlemine (varjupaiga- ja rändehalduse määruse ettepanek).

2.3.4. Sihipärane mehhanism ekstreemsete kriisiolukordade lahendamiseks (kriisiga seotud olukordi käsitleva määruse ettepanek).

2.3.5. Rändajate ja varjupaigataotlejate põhiõiguste tõhusam tagamine ⁽⁴⁾.

3. Märkused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja kavandatud määrust (EL) XXX/XXX [Varjupaiga- ja Rändefond]

3.1. Rände- ja varjupaigaleppes tuuakse õigesti välja erinevused riiklikes varjupaiga- ja tagasisaatmissüsteemides ning rõhutatakse vajadust süvendada ELis solidaarsust rakendamise puudujääkide ületamise teel ning parandada ja tugevdada koostööd kolmandate riikidega. Siiski jääb ebaselgeks, kas vabatahtliku ja selektiivse solidaarsuse põhimõte aitab lahendada viimase kümnendi suuri koordineerimisprobleeme, eriti arvestades asjaolu, et koormus langeb ebaproportsionaalselt suurel määral esmase saabumise riikidele.

3.2. Nagu märgitakse komitee arvamuses SOC/649, ⁽⁵⁾ saaksid liikmesriigid uue solidaarsusmehhanismi kohaselt osaleda ebaseaduslikus olukorras olevate isikute ümberpaigutamisel või tagasisaatmise toetamisel. Komiteel on kahtlusi mehhanismi teostatavuse osas, sest see põhineb hüpoteetilisel vabatahtlikul solidaarsusel. Üldse ei mainita liikmesriikide stimuleerimist, mis oleks vajalik, et motiveerida neid selles mehhanismis osalema, eriti kuna mõned neist keeldusid eelmises ümberpaigutamiskavas osalemisest, ⁽⁶⁾ samuti puuduvad sõnaselged kohustused. Sellel „solidaarsuspõhisel“ mehhanismil võib olla vastupidine toime – näiteks paigutatakse asjaomane isik ümber vastavasse toetatavasse liikmesriiki, kui tagasisaatmine ei toimu kaheksa kuu jooksul. Sellega kaasnevad lüngad tagasipöördujate õigustega seotud vastutuses. Lisaks sellele innustatakse liikmesriike mitte osalema väljapakutud uue solidaarsusmehhanismi raames toimivas ümberpaiguta-

⁽⁴⁾ SWD(2020) 207 final.

⁽⁵⁾ ELT C 123, 9.4.2021, lk 15.

⁽⁶⁾ Kohtuotsus liidetud kohtuasjades C-715/17, C-718/17 ja C-719/17, komisjon vs. Poola, Ungari ja Tšehhi Vabariik.

mises, mis on kõige pakilisem, keerulisem ning kulukam probleem, selle asemel soovitatakse neil otsustada tagasisaatmise kasuks (7). Seetõttu tuleb kehtestada siduvad solidaarsusmeetmed kohustuslike meetmete vormis, nagu nähti ette komisjoni teatistes.

3.3. Komitee kiidab heaks pikaajalise elaniku staatuse saamiseks vajaliku aja lühendamise vielt aastalt kolmele rahvusvahelise kaitse all olevate isikute jaoks, kui nad otsustavad jääda liikmesriiki, mis neile sellise kaitse tagab. Ilmne eesmärk on lihtsustada kohalikesse kogukondadesse lõimumist, ehkki seda võib käsitleda ELi-sisest liikuvuse piiramisena, mis kinnitab, et koormus on endiselt esmase saabumise riikide kanda.

3.4. Komitee kiidab heaks esitatud kontseptsiooni vastutuse õiglaseks jagamiseks, ent on arvamusel, et see olemasolev solidaarsuse määr ei tasakaalusta seda vastutuse koormat piisavalt.

3.5. Komitee kiidab heaks meetmed riiklike varjupaiga- ja tagasisaatmispoliitika strateegiate tõhusamaks koordineerimiseks, ent avaldab kahetsust, et tagasisaatmisvahendite koordineerimise osas on tehtud rohkem ettepanekuid kui varjupaiga ja pagulaste vastuvõtmise menetluse kohta.

3.6. Komitee märgib ELi riikide raskusi tõhusa tagasisaatmise tagamisel ning komisjoni valmidust liikuda ühtse ja tõhusa Euroopa tagasisaatmise süsteemi loomise suunas. Ettepanek põhineb tagasisaatmiste operatiivtoetuse tõhustamisel ning sellega nähakse ette riikliku tagasisaatmise koordinaatori ametisse nimetamine. Komitee avaldab kahetsust, et tagasisaatmisprogrammide toimimisega seotud probleemid ei ole korralikult välja toodud, (8) mistõttu see strateegiliselt oluline lähenemine sõltub valimisolekust teha koostööd kolmandate päritolu- või transiidiriikidega. Seetõttu peaks EL võtma suurema rolli üldise tagasisaatmispoliitika osas.

3.7. Komitee leiab, et solidaarsus peab olema automaatne. Esmase saabumise riikide solidaarsuskohustused on ebaproportsionaalsed. Menetlused on endiselt keerulised ja aeganõudvad ega taga ümberpaigutamist. Olemas on ainult kohustuslikud piirimenetlused ilma automaatse vastutuse jagamise mehhanismita. Liikmesriigid peavad võtma meetmeid, et tugevdada taristuid (telgid, mitterahaline abi jms), eraldada rahalisi toetusi või toetada vabatahtlikke tagasipöördumisi. Puuduvad selged kriteeriumid selleks, kuidas määrata kindlaks iga konkreetse riigi panus. See ei ole tõhus lahendus – see ainult suurendab esmase saabumise liikmesriigil lasuvat survet – ning selle rakendamisele kulub palju aega (8 kuud), millega kaasneb taotlejate põgenemise oht. Vaja on automaatsemat mehhanismi, mis võimaldab taotlejate paremat jaotamist kõikide liikmesriikide vahel.

3.8. Samas kontekstis leiab komitee, et hädaolukordade jaotamine kolme erinevasse kategooriasse (surveolukorrad või surve suurenemise oht, kriisilukorrad ning otsingu- ja päästeoperatsioonide olukorrad) ei ole solidaarsuse saavutamiseks praktiline. Liikmesriigid peavad toetust taotlema ühes neist kolmest kategooriast. Komisjon otsustab, kas taotlus on aktsepteeritav (21 hindamiskriteeriumi alusel) ja palub teistelt riikidelt praktilist abi, mida saab osutada peamiselt kahes vormis: ümberpaigutamine või tagasisaatmise toetamine. See on ebafunktsionaalne ning aeganõudev protsess: esmalt tuleb taotleda solidaarsust, seejärel koostatakse arvamus, järgmiseks saab pakkuda vabatahtlikku solidaarsust ning viimaks tehakse otsus kohustusliku solidaarsuse kohta. Isegi kohustusliku solidaarsuse korral sõltub komisjoni otsus asjaomase komitee otsusest ning kui komitee ei arvamus ei ole positiivne, siis meetmeid ei rakendata.

3.9. Komitee on seisukohal, et lisaks esitatud määratluste puudulikule täpsusele (eriti kriisi- ja vääramatut jõuga käsitlevas määruses) ei ole selgelt määratletud ka rändesurve mõiste, olgugi et sellele määruse ettepaneku tekstis pidevalt viidatakse.

3.10. Ehkki liikmesriikide korraldatud tagasipöördumiste idee lähtuvalt nende suhetest kolmandate riikidega võib näida ahvatlev, ei pruugi see toimida, sest päritoluriigis võib olukord muutuda või vastavad riigid võivad tagasipöördumised lihtsalt keelata. Sellega kaasneb kinnipidamistingimuste loomise probleem. Tagasi saadetavad isikud peavad paratamatult piirile jääma, mis muudab esmase saabumise riigi suureks lahkimiseelseks keskuseks. Praktikas ei ole isegi kindel, kas kiirmenetlustel (mida eelkontrolli määrusega ette nähakse) oleks tegelik mõju tagasipöördumiste arvu suurenemisele, kuna tagasisaatmine sõltub peamiselt koostööst kolmandate riikidega, kellega EL ei ole veel läbirääkimisi pidanud ega kokkuleppele jõudnud (näiteks viisade andmise teemal). See suurendab inimõiguste rikkumise ohtu ja paneb kohalikud kogukonnad suure surve alla.

(7) Kahjuks puuduvad meetmed, mis kaitseksid olukordade eest, milles mõni valitsus otsustab rändajate ja pagulaste vastase populistliku liikumise raames mängida olulist rolli tagasisaatmises.

(8) Teatis COM(2017) 200 final.

3.11. Komitee saab aru, et varjupaigataotluse eest vastutavaks riigiks – mis on uue varjupaigataotluste haldamise menetluse tuum – võib määrata riigi, kus sisserändajal on õdesid või vendi, kus ta on töötanud või õppinud või mille viisa talle on väljastatud. Ehkki selline kriteeriumite laiendamine on teretulnud, kinnitab see siiski, et esmase saabumise liikmesriikide kanda on endiselt raske koorem.

4. Märkused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb kriisi ja vääramatu jõuga seotud olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas

4.1. Komitee kiidab heaks kriisi ja vääramatu jõuga seotud olukordade lisamise rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas. Komitee on aga arvamisel, et asjaomased määratlused ei ole selged ega asjakohased. See asjaolu koos objektiivsete näitajate puudumise või olemasoluga tekitab puudulikku õiguskindlust.

4.2. Komitee märgib, et ehkki kriisi ja vääramatu jõuga seotud olukordade määrusega antakse võimalus siduvaks solidaarsuseks, sisaldab see pigem menetluslikku toetust kui hädaolukorras rakendatavaid solidaarsusmeetmeid. Solidaarsust vähendavad selle rakendamiseks vajalikud keerulised ja bürokraatlikud menetlused. On selge, et kriisi- või surveolukorras tuleb tagada ümberpaigutamine. Lisaks tuleks kehtestada meetmed, et ennetada liikmesriikide sattumist kriisiolukorda.

4.3. Komitee märgib, et rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas kriisi ja vääramatu jõuga seotud olukordadega tegelemiseks menetluste ning mehhanismide kehtestamine peab olema kooskõlas ka põhiõiguste ning liidu üldpõhimõtete, samuti rahvusvahelise õigusega.

4.4. Komitee kiidab heaks asjaolu, et mehhanismi aktiveeriv liikmesriik saab kriisi ajal peatada oma rahvusvaheliste kohustuste täitmise (nt varjupaigataotluste töötlemise) kuni kolmeks kuuks. Lisaks peaks seda ajavahemikku olema võimalik pikendada kuni kriisi lõppemiseni. Tarvis oleks selgitada kriisiolukordade määramist ning nimetada selged võrdlusalusel juhaks, kui riigi suutlikkus on ületatud või läheneb sellele piirile.

4.5. Komitee kiidab heaks ettepaneku anda liikmesriikidele vajalikku lisaega kriisiolukordadega tegelemiseks ning samal ajal tagada tegelik ja kiire juurdepääs asjakohastele menetlustele ja õigustele, ning komisjoni võime anda luba kohaldada varjupaiga- ja tagasisaatmiskriiside lahendamise menetlust kuue kuu jooksul, mida võib pikendada kuni ühe aastani. Pärast vastava perioodi möödumist ei tohiks varjupaiga- ja tagasisaatmiskriiside lahendamise menetlustes sätestatud pikendatud tähtaegu kohaldada uute rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes.

4.6. Komitee on siiski arvamisel, et ettepaneku piiratud ulatus, nt kas menetluse pikendamine või kiirendamine, nõrgestab selle toimimist mehhanismina, mida kasutatakse solidaarsusmeetmete rakendamisel hädaolukorras.

4.7. Ehkki komitee on arvamisel, et kõnealust ettepanekut saab kasutada võimalusena, et tõestada siduva solidaarsuse vajalikkust, siis asjaomase määruse tekstis seda ei mainita. Seepärast on komitee arvamisel, et see tuleks lisada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse teksti, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja kavandatud määrust (EL) XXX/XXX [Varjupaiga- ja Rändefond], et vältida ebakindlust ning kõrvaldada oht, et määrus jääb vastuvõtmata, kuna üks ei saa eksisteerida teiseta.

Brüssel, 25. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemadel

„Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL“

(COM(2020) 611 – final 2016/0224 (COD))

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse kolmandate riikide kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817“

(COM(2020) 612 – final 2020/0278 (COD))

ja

„Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr XXX/XXX [varjupaiga- ja rändehalduse määrus] ja määruse (EL) nr XXX/XXX [ümberasustamise määrus] tõhusaks kohaldamiseks, et tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1240 ja määrust (EL) 2019/818“

(COM(2020) 614 – final 2016/0132 (COD))

(2021/C 155/10)

Raportöör: **Panagiotis GKOFAS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 27.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimused ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	8.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	25.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	210/9/28
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab teadmiseks uue rände- ja varjupaigaleppe, mille eesmärk on lahendada mitmetahuline ja keerukas nähtus. Komitee leiab, et uued määrused aitavad kaasa tõhusamale ELi piirijulgeolekule. ELi sisenejate kontrollimiseks on loodud parem ja ohutum protsess. Sellegipoolest on ELi integreeritud ühisstrateegia, mis on vastupidav ja tulevikku suunatud, väga vajalik ning kauaoodatud. Kahjuks tuleb tõdeda, et seoses rändeprobleemi ja varjupaiga küsimustega üldiselt ei saa praeguseid ettepanekuid võtta selge sammuna edasi, mida on väga vaja. **Veel enam, neli või viis asjaomast liikmesriiki peavad riiki mittelubamise kontseptsiooni alusel⁽¹⁾ looma inimeste jaoks nn suletud keskused kuni kuueks või seitsmeks kuuks, kui mitte kauemaks, kuni menetluste tulemus on teada, ja see toob kaasa varasemast palju hullemale olukorrale.**

1.2. Euroopa Komisjon ja ELi liikmesriigid peavad tegema suuremaid ja rohkem jõupingutusi. Komitee varasemates arvamustes (SOC/649⁽²⁾ ja SOC/669⁽³⁾) kritiseeritakse nii varjupaiga- ja rändehalduse määruse kui ka varjupaigamenetluste määruse põhiaspekte. Komitee juhib tähelepanu ka sellele, et nende üheksa määruse läbivaatamisel ja komisjoniga

⁽¹⁾ Riiki mittelubamise kontseptsioon on olemas nii Schengeni kui ka varjupaigaküsimusi käsitlevas liidu õigustikus (varjupaigamenetluste direktiivi artikkel 43).

⁽²⁾ ELT C 123, 9.4.2021, lk 15.

⁽³⁾ Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 58.

suhtlemisel ilmneb, et nende rakendamise väljavaated on mitmes mõttes probleemsed. Vaja on terviklikumat rändestrategiat, et tagada parem koostoime ELi eri määruste vahel ja leida lahendusi olulistele küsimustele liikmesriikides, mida ränne rohkem mõjutab.

1.3. Komitee väljendab muret uute piirimenetluste pärast, eelkõige seoses vajadusega kaitsta varjupaiga taotlemise õigust ja seoses järgmiste küsimustega:

- vigane kontseptsioon vähese heaks kiidetud varjupaigataotluste arvuga riikidest;
- õiguslikult ebamääraste mõistete („julgeolekuoht“, „avalik kord“) kasutamine, mis tekitab õiguskindlusetust;
- välismaalastest lapsed vanuses 12–18aastat, keda loetakse ka ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni kohaselt lasteks;
- kuidas ja kus inimesi piirimenetluse ajal hoitakse ning kuidas vältida õiguslikku ebaselgust, tagades õiguse tõhusale õiguskaitsele.

1.4. Komitee tunnistas lisaväärtust ning vajadust ühiste, terviklike ja tõhusate varjupaigamenetluste järele, mis vastaksid rahvusvahelistele konventsioonidele ja õiguslikele tagatistele, ning vajadust võita konkreetsete solidaarsusmehhanismide ja õiglaselt jagatud vastutuste ning kohustuste kaudu ELi ja liikmesriikide usaldus. Kõnealune komisjoni ettepanek sellist ühist terviklikku varjupaigasüsteemi, mis kajastaks liikmesriikidevahelist solidaarsust ja õiglast vastutuse jaotamist, aga ei sisalda. **Solidaarsusega seotud säte tuleks lisada ka varjupaigamenetluste määramisse kohe pärast taustakontrolli tegemist ja Eurodac-süsteemi IT-abiga. Kui kohustuslik solidaarsusmehhanism ei toimi varjupaigamenetluste määramise sätete kohase kohustusliku ümberpaigutamise vormis või kui ei looda menetlusi, mis võimaldaksid inimestel ELi liikmesriikides varjupaika taotleda ilma vajaduseta ELi piire ületada, siis määramine praktikas ei toimi. Samuti peaks ümberpaigutamise puhul olema stimuleerivad ja pärssivad tegurid ning igal juhul peaks olema võimalik varjupaigamenetlust ellu viia teistes liikmesriikides ja mitte ainult riigis, kuhu esimesena saabuti.**

1.5. Komitee rõhutab, et uute kavandatud menetluste tõhusust tuleb pidevalt mõõta **süsteemide abil, mis kontrollivad põhiõiguste austamist**, eelkõige haavatavate inimeste ja laste õiguste, **varjupaigataotluste individuaalse hindamise ja tõhusate õiguskaitsevahendite küsimuses. Siiski tekib küsimus, kus ja kuidas tuleb uut täiustatud lepet rakendada ning millise solidaarsuse, ümberpaigutamise või ümberasustamise korra kohaselt.**

1.6. Komitee toetab senisest **integreeritumat ja tasakaalustatumat IT rände-haldussüsteemi, mis põhineb Eurodac-süsteemi täiustatud andmebaasil, kus keskendutakse taotlustele ja taotlejatele.** Komiteele jäi mulje, et komisjon tunnistas vajadust ühise lähenemisviisi järele seoses sõrmejälgede kohustusliku sisenemisele taustakontrolli ning tervise- ja julgeolekuohtudega, kuid olenemata pakutud keerukast süsteemist ei ole inimestel kahjuks võimalik taotleda varjupaika mõnes muus liikmesriigis kui riik, kuhu esimesena siseneti, kuid see peaks siiski olema võimalik. **Varjupaigataotluste menetlemise eest vastutava liikmesriigi määramise eeskirjad, mis on praegu sätestatud varjupaiga- ja rändehalduse määramises, tuleks sätestada varjupaigamenetluste määramises, mis annab Eurodac-süsteemi kaudu võimaluse menetleda taotlusi ka teistes liikmesriikides.**

1.7. Kuigi komitee pooldab ELi piiridel uusi ja kiiremaid otsustamismenetlusi, milles järgitakse kõiki põhi- ja inimõigusi ning õiguslike menetlusi, kaasneb sellega palju küsimusi, näiteks: kuidas selliseid menetlusi rakendada ja kaitsta; kuidas rakendada tagasisaatmist; kus on solidaarsus varjupaiga- ja rändehalduse määramises, rääkimata varjupaigamenetluste määramisest, kui seal üleilmse solidaarsust käsitletakse; kui isikule antakse pagulasseisund, kas ta võib minna muusse liikmesriiki kui liikmesriik, kuhu saabuti esimesena (*); kas liikmesriigid võivad anda pagulasseisundit abivajajate kaitsmiseks või tuleb liikmesriikidel sellised taotlused tagasi lükata? Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles põhjalikult kontrollima ja selgitama ettepaneku kõiki aspekte ning vastama eelkõige küsimusele, kuidas parandab uus lepe ühist varjupaigamenetlust ja tagab varjupaigaõiguse järgimise.

(*) Miinimumnõuete määramise sätete kohaselt on pagulasseisundist/täiendavast kaitses tulenevad õigused ja hüved seotud seisundi andnud liikmesriigiga.

1.8. Komitee tunneb muret kolmandate riikide kodanike suhtes uue taustakontrolli menetluse rakendamise pärast välispiiridel. See uus mehhanism suurendab survet nendele ELi liikmesriikidele, kellel on ELi välismerepiir, ning soodustab suletud keskuste loomist välispiiridel või nende läheduses. Sarnased keskused on tekitanud tõsiseid probleeme seoses inimõiguste kaitsega ja elanikele vastuvõetavate elamistingimuste tagamisega.

1.9. Piirimenetluste tulemusel antakse pagulasseisund või järgneb varjupaigataotluse tagasilükkamine ja tagasisaatmine. Pagulasseisundi andmise korral vastutab selle andnud liikmesriik asjakohaste isikute integreerimise eest. Uue leppe kontekstis tähendab see aga nende integreerimist lõunapoolsetesse riikidesse, ilma et oleks võimalik nende ümberpaigutamine muudesse liikmesriikidesse või nende solidaarsusel põhinev ülevõtmine muude liikmesriikide poolt. Kui pagulasseisundit ei anta, peab liikmesriik tagasi lükatud varjupaigataotleja tagasi saatma. Selle lähenemisviisi korral tuleb uurida võimalusi, kuidas sõlmida ELi lepinguid kolmandate päritolu- ja transiidiriikidega ning kuidas tagada tõhus menetlus, mis on vastavuses rahvusvahelise õiguse ja inimõigusi käsitlevate dokumentidega. Liikmesriikide vahel ei saa eraldi sõlmida ühtegi kokkulepet ja ka komisjon ei nimeta sellist menetlust.

1.10. Rändehalduse probleeme, mis on eelkõige seotud rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kiire kindlakstegemise või kaitset mittevajavate isikute tagasisaatmise praktilise rakendamisega, tuleb **koogu Euroopa Liidus lahendada ühetaoliselt, kuid ei ole alust arvata, et praegustes ettepanekutes seda tehtaks**. Tegelikult peab selle küsimusega tegelema liikmesriik, kuhu saabutakse esimesena, ja puudub õiglane koormuse jagamine, näiteks varjupaigataotlejate kohustusliku ümberpaigutamise kaudu varjupaigamenetluse käigus ja varjupaigataotluse läbivaatamise kaudu.

1.11. Eelkõige on oluline välja töötada parem kord, mis võimaldab tuvastada isikuid, kes tõenäoliselt ei saa ELis kaitset⁽⁵⁾. Komisjoni ettepanekuga nähakse ette **sisenemiseelne taustakontroll**, mille peavad läbima kõik kolmandate riikide kodanikud, kes viibivad välispiiril riiki sisenemise tingimustele vastamata või pärast otsingu- ja päästeoperatsiooni järgset maabumist. Kahjuks tehakse aga sellist sisenemiseelset taustakontrolli ELi sisenemise korral selle liikmesriigi territooriumi piiril, kuhu saabutakse esimesena. Sisenemiseelne taustakontroll tähendab seda, et asjakohane isik viiakse nn suletud kinnipidamiskeskusesse ja ta viibib seal ilma liikumisvõimaluseta, kuni liikmesriigi ametiasutused otsustavad, kas anda talle pagulasseisund⁽⁶⁾ või saata ta tagasi päritolu- või transiidiriiki, ning üksnes siis, kui tagasipöördumine on võimalik, kuid mis enamikul juhtudel ei ole võimalik.

1.12. Komitee toetab **ELi raamistikku, millega kehtestatakse ühtsed normid taustakontrolli tegemiseks** sellistele riigi territooriumil kinnipeetud **ebaseaduslikele rändajatele, kes hoidusid Schengeni alale sisenedes piirikontrollist. Eesmärk on kaitsta Schengeni ala ja tagada ebaseadusliku rände tõhus haldamine**.

1.13. Komitee kutsub ELi institutsioone, asutusi ja sotsiaalpartnereid üles osalema edasiste poliitikameetmete ja programmide (nagu talendipartnerlus) väljatöötamises, parimate tavade ja mitmepoolsete mestimisprogrammide vahetamises seoses olemasolevate humanitaarkoridoridega. Ühtlasi nõuab komitee uute õigusraamistike väljatöötamist ja kiirmenetluste kehtestamist, mis võimaldavad **humanitaarviisat** ulatuslikumalt ja suurema hulga inimeste jaoks kasutada (kohandades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 810/2009⁽⁷⁾ artikli 25 kehtivaid sätteid), ning selline **toetuskorraldus** tuleb samuti lisada **tavapärase seadusliku sisenemiskanalina** sisserändepoliitika valdkonnas, mida kohaldatakse liiduvälistest riikidest pärit kolmandate riikide kodanike suhtes. Komitee juhib kaasseadusandjate tähelepanu asjaolule, et varasemates liidu õigusaktides, nagu Schengeni leping ja Lissaboni leping, nähakse juba ette **täiendava ja ajutise kaitse** sõja või loodusõnnetuse eest põgenevate inimeste jaoks. See näitab, kuidas **saab Euroopa Liidu liikmesriikidele juba olemasolevate õigusaktide abil tagada eeskirjadele vastava sisenemise haavatavatele isikutele, kes vajavad rahvusvahelist kaitset**.

⁽⁵⁾ Sellistest riikidest saabunud rändajate osakaal, mille heakskiidetud varjupaigataotluste määr on väiksem kui 25 %, on suurenenud 14 %-lt 2015. aastal 57 %-le 2018. aastal.

⁽⁶⁾ Kinnipidamist piirimenetluse ajal käsitletakse Euroopa Liidu Kohtu otsuse C-808/18 punkte 179 ja 183: „liikmesriikidel [on] nimelt lubatud pidada rahvusvahelise kaitse taotlejaid enne neile liikmesriigi territooriumile sisenemise õiguse andmist direktiivi 2013/33 artikli 2 punkti h tähenduses kinni vastavalt artiklis 43 sätestatud tingimustele ja selleks, et tagada artiklis 43 ette nähtud menetluste tõhusus“; „direktiivi 2013/32 artikli 43 lõikest 1 [tuleneb], et sellel sättel põhinev kinnipidamine on põhjendatud üksnes selleks, et võimaldada asjaomasel liikmesriigil enne rahvusvahelise kaitse taotleja territooriumile sisenemise õiguse tunnustamist analüüsida, kas tema taotlus ei ole [...] vastuvõetamatu, või kas taotlust ei tuleks jätta põhjendamatu tõttu rahuldamata“.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1).

2. Üldised mureküsimused ja märkused

2.1. Uus Euroopa lepe toetab **integreeritud poliitikakujundamist, ühendades poliitika sellistes valdkondades nagu varjupaigaküsimused, ränne, tagasisaatmine, välispiiride kaitse, võitlus rändajatega kaubitsemise vastu ja suhted peamiste kolmandate riikidega, kajastades kogu valitsemissektorit hõlmavat lähenemisviisi**. Lõppkokkuvõttes panevad aga asjakohased kavandatavad määrused Lõuna-Euroopa liikmesriikidele tohutu koormuse, mille paratamatu tagajärg on see, et määrusi ei saa rakendada ja nendega ei saavutata soovitud tulemust. Mõistliku ajavahemiku möödudes on liikmesriigid sunnitud *de facto* paljud varjupaigataotlused tagasi lükkama, isegi need, mis vastavad pagulasseisundi andmise tingimustele, et vältida ebainimlikes tingimustes hoitavate inimeste hulga suurenemist.

2.2. Euroopa lõunaosas asuvatel liikmesriikidel ei ole muud valikut, kui muuta need kohad kas kinnipidamis- või lahkumiseelseteks keskusteks.

2.3. Käesolevas arvamuses keskendutakse uue leppega hõlmatud üheksast dokumendist kolmele: **i) uus taustakontrolli käsitlev määrus; ii) muudetud ettepanek, millega muudetakse varjupaigamenetluste määrust ja iii) muudetud ettepanek Eurodac-süsteemi käsitleva uuesti sõnastatud määruse kohta**.

3. Konkreetsed märkused uue taustakontrolli käsitleva määruse kohta

3.1. Uues **taustakontrolli käsitlevas määruses tehakse ettepanek kehtestada sisenemiseelse taustakontrolli** kord esmase saabumise liikmesriigi territooriumil. Selle peavad läbima kõik kolmandate riikide kodanikud, kes viibivad välispiiril riiki sisenemise tingimustele vastamata või pärast otsingu- ja päästeoperatsiooni järgset maabumist.

3.2. Andmed näitavad, et aastatel 2015–2016 nähtud selgelt rahvusvahelist kaitset vajavate kolmandate riikide kodanike saabumine on osaliselt asendunud segarändevoogudega.

3.3. Konkreetsed märkused taustakontrollimenetluse eesmärkide ja peamiste osade kohta

3.3.1. Taustakontrolli otstarve on kaasa aidata uuele terviklikule rände ja segarändevoogude lähenemisviisile. Taustakontrolliga tagatakse, et isik tuvastatakse kiiresti ning samuti tehakse tervise- ja julgeolekuohud kiiresti kindlaks, ning et kõik kolmandate riikide kodanikud, kes viibivad välispiiril riiki sisenemise tingimustele vastamata või pärast otsingu- ja päästeoperatsiooni järgset maabumist, suunatakse kiiresti asjaomasesse menetlusse. Eesmärk peaks olema ka kasuliku vahendi tagamine ja võimaldada osaleda ülejäänud liikmesriikidel ning samuti hinnata taotlejat varjupaigamenetluse käigus.

3.3.2. Ettepanekus nähakse ette, et asjaomaste isikute põhiõigusi tuleb kaitsta liikmesriikide loodud mehhanismiga.

3.3.3. Taustakontroll peaks eelkõige koosnema järgmistest osadest:

a) esialgne tervise- ja haavatavuse kontroll;

b) isiku tuvastamine Euroopa andmebaasides sisalduva teabe alusel;

c) biomeetriliste andmete (st sõrmejälgede ja näokujutise andmed) registreerimine asjakohastes andmebaasides, kui seda ei ole veel tehtud, ning

d) julgeolekukontroll päringu tegemise teel asjakohastes riiklikes ja liidu andmebaasides, eelkõige Schengeni infosüsteemis (SIS), kontrollimaks, et isik ei ole sisejulgeolekule ohtlik.

3.3.4. Taustakontroll peaks olema kohustuslik ja seda tuleks kohaldada mitte üksnes esmase saabumise liikmesriikides, vaid ka kõigis liikmesriikides kooskõlas ELi solidaarsuse põhimõttega. Nagu on kirjeldatud uues paktis, viiakse varjupaigamenetlus ellu ainult nendes riikides, kuhu saabutakse esimesena. **Kui kohustuslik solidaarsusmehhanism ei toimi varjupaigamenetluste määruse sätete kohase kohustusliku ümberpaigutamise vormis või kui ei looda**

menetlusi, mis võimaldaksid inimestel ELi liikmesriikides varjupaika taotleda ilma vajaduseta ELi piire ületada, siis määrus praktikas ei toimi. Samuti peaks ümberpaigutamise puhul kehtestama stimuleerivad ja pärssivad tegurid ning igal juhul peaks varjupaigamenetlust ellu viima teistes liikmesriikides ja mitte ainult riigis, kuhu esimesena saabuti.

3.3.5. Kavandatav taustakontroll täiendab eeldatavasti praegust korda ja seda, välja arvatud terviseküsimused, ei tohi rakendada üksnes välispiiridega riikides.

3.3.6. Sõltumatu, tõhus ja pidev järelevalvemehhanism peab eelkõige hõlmama nii põhiõiguste austamist taustakontrolli tegemisel kui ka kinnipidamise suhtes kohaldatavate liikmesriigi õigusnormide ning **tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimist**. Lisaks peaks see tagama, et kaebusi menetletakse kiiresti ja nõuetekohaselt.

3.3.7. Ettepanekus tunnustatakse ka ELi asutuste, st Frontexi ja Euroopa Liidu Varjupaigametite rolli: need ametid võivad pädevaid asutusi kõigi taustakontrolliga seotud ülesannete täitmisel aidata ja toetada, kuid see ei ole piisavalt selge. Samuti annab see Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametile olulise, kuid täiesti läbipaistmatu rolli nii liikmesriikide toetamisel taustakontrolliga seotud põhiõiguste sõltumatute järelevalvemehhanismide väljatöötamisel kui ka kinnipidamise suhtes kohaldatavate riiklike õigusnormide ning tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimise suhtes.

4. Muudetud ettepanek varjupaigamenetluste määruse muutmiseks

4.1. Komitee peab asjakohaseks uue muudetud seadusandliku ettepaneku esitamist ELi määruse vormis praeguse direktiivi asemel. Sellest hoolimata on komitee jaoks oluline küsimus, kuidas seda kasutusele võtta ja rakendada kõigis liikmesriikides, eelkõige nendes, mille suhtes on algatatud rikkumismenetlused. **Komitee saab kõnealust ettepanekut toetada ainult siis, kui see ei muuda lõunapoolseid liikmesriike inimeste kinnipidamis- või lahkumiseelseteks keskusteks.**

4.2. Komiteel on heameel komisjoni ettepaneku kavatsuse üle täiustada rahvusvahelise kaitse andmise ja äravõtmise ning varjupaiga- ja tagasisaatmisotsuste ühtlustamise kooskõlastamist ja ühtset korda. Siiski avaldab ta kahetsust, et suletud kinnipidamiskeskuste rakendamise koordineerimiseks liikmesriikides, kuhu saabutakse esimesena, on tehtud rohkem ettepanekuid kui ühise varjupaigasüsteemi kohta, kehtestades esmase saabumise liikmesriikidele ainuüksi varjupaigataotlejate haldamise kohustuse. See loob üldmulje, et **rakendatavad ettepanekud on adresseeritud lõunapoolsetele riikidele, ilma et määruses oleks mainitud piirimenetluste rakendamise ajal ümberpaigutamist.**

4.3. Peale selle avaldab komitee kahetsust, et ettepanekus ei ole tagasisaatmisprogrammide rakendamise võimalikke probleeme nõuetekohaselt määratletud, eelkõige seoses kolmandate riikide, päritolu- või transiidiriikide praktilise sooviga ELiga koostööd teha.

4.4. Komitee rõhutab tungivat vajadust ulatuslikuma strateegia järele, mis põhineks süsteemil, mida iseloomustab tasakaalustatud ja jagatud vastutus ELi ja kolmandate riikide vaheliste rändevoogude juhtimise eest.

4.5. Lisaks rõhutab komitee vajadust tagada lastega peredele piisav kaitse ja nõuab tungivalt, et komisjon pööraks erilist tähelepanu saatjata alaealistele, varjupaigahaldusmenetluste üldisele tõhususele, tegevusstandardite näitajatele ja parima tava näidete koostamisele (mille on avaldanud Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet). **Ei ole vastuvõetav, et last käsitatakse lapsena üksnes juhul, kui ta on alla 12aastane, mitte alla 18aastane, nagu on kehtestatud rahvusvahelises õiguses. ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni kohaselt loetakse lapseks iga alla 18aastast inimest.**

4.6. Hiljutistel konsulteerimistel tegid kodanikuühiskonna organisatsioonid ettepaneku vaadata läbi konkreetsed eeskirjad vastutuse kindlaksmääramise kohta ja kehtestada kohustuslik solidaarsusmehhanism, sealhulgas otsingu- ja päästeoperatsioonide tulemusena maabunud isikute suhtes. **Vabaihendused pooldavad ka liikmesriikide ühist arusaama vastutusest ja kutsusid üles lisama läbivaadatud Dublini normidesse alalisema ümberpaigutamise mehhanismi⁽⁸⁾. Komitee küsib, kuidas saaks nõuetekohaselt toimivat liikmesriikide solidaarsusmehhanismi uue muudetud ettepaneku alusel realselt rakendada. Varjupaigataotleste menetlemise eest vastutava liikmesriigi määramise eeskirjad, mis on praegu sätestatud varjupaiga- ja rändehalduse määruses, tuleks sätestada varjupaigamenetluste määruses, mis annab Eurodac-süsteemi kaudu võimaluse menetleda taotlusi ka teistes liikmesriikides.**

5. Eurodac-süsteemi käsitleva uuesti sõnastatud määruse 2016. aasta ettepaneku muutmise

5.1. Eurodac-süsteemi käsitleva uuesti sõnastatud määruse 2016. aasta ettepaneku muutmise eesmärk on luua seos konkreetsete isikute ja nende suhtes kohaldatavate menetluste vahel, et parandada ebaseadusliku rände kontrollimist ja ebaseadusliku liikumise avastamist.

5.2. Eurodac-süsteemi põhieesmärk on tuvastada varjupaigataotlejad ning hõlbustada sõrmejälgede ja näokujutise andmete (biomeetria) abil tõendite esitamist, et aidata tuvastada ELile esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik.

5.3. Komitee ei ole veendunud, et Eurodac-süsteemi⁽⁹⁾ kasutamine on sobiv vahend ebaseadusliku rände vastu võitlemiseks ning et see aitab liikmesriikidel tõhusalt jälgida vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerumise⁽¹⁰⁾ jaoks antavat abi.

5.4. 2016. aasta ettepaneku muutmise ettepanek tugineb kaaseadusandjate esialgsele kokkuleppele, täiendab nimetatud muudatusi ja on mõeldud selleks, et **teha Eurodac-süsteemist Euroopa ühine andmebaas, mis toetaks ELi poliitikat varjupaigaküsimuste, ümberasustamise ja ebaseadusliku rände valdkonnas.**

5.5. Lisaks on ettepaneku eesmärk koguda täpsemaid ja täielikumaid andmeid, et anda teavet poliitikakujundamiseks ning seeläbi aidata rohkem kaasa ebaseadusliku rände kontrollile ja lubamatu liikumise avastamisele, kuna **lisaks taotlustele loendatakse ka üksikuid taotlejaid. Komitee leiab siiski, et see keerukas süsteem peab rändajale tagama võimaluse taotleda varjupaika ka mõnes teises liikmesriigis, ilma et see üksnes piirduks liikmesriigiga, kuhu saabutakse esimesena.**

5.6. Eurodac-süsteemi eesmärk on ka leida kõnealuses valdkonnas kohased poliitikalahendused, **võimaldades statistika koostamist erinevatest andmebaasidest pärit andmete põhjal.**

5.7. Komitee nõustub, et kolmandate riikide kodanikelt Eurodac-süsteemi jaoks sõrmejälgede võtmise ja isikute näokujutise jäädvustamise ühiseeskirju tuleb kohaldada kõigis liikmesriikides ühtemoodi.

5.8. Komitee pooldab **teabevahendi loomist, mis annaks Euroopa Liidule teavet selle kohta, kui palju kolmandate riikide kodanikke siseneb Euroopa Liitu ebaseaduslikult või pärast otsingu- ja päästeoperatsioone ning taotleb rahvusvahelist kaitset, sest see teave on hädavajalik jätkusuutliku ja faktipõhise poliitikakujundamise jaoks rände ja viisapoliitika valdkonnas.**

⁽⁸⁾ Euroopa Poliitikauuringute Keskuse projektaruanne „Search and rescue, disembarkation and relocation arrangements in the Mediterranean. Sailing Away from Responsibility?“ („Otsingu-, pääste-, maale tuleku- ja ümberpaigutamiskord Vahemerel. Purjetame vastutusest eemale?“), juuni 2019.

⁽⁹⁾ See parandab liikmesriikide järelevalvesuutlikkust selles valdkonnas ning ennetab soodsaima toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise valimist, kuna liikmesriikidel on sellele teabele kohene juurdepääs ja ühes liikmesriigis abi saanud isik peab hoiduma teise liikmesriiki kolimisest, et saada muud liiki või paremat abi. Praegu ei ole liikmesriikidel ühist andmebaasi ega muud viisi, et teha kindlaks, kas tagasipöörduja on juba saanud tagasipöördumise ja taasintegreerimise toetust. See teave on oluline, et võidelda väärkasutuse ja topelttoetuste saamise vastu.

⁽¹⁰⁾ Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem võimaldab liikmesriikidel tuvastada kolmandate riikide kodanikke, kes on viibinud riigis ebaseaduslikult, kuigi nad on sisenenud ELi seaduslikult. Siiski puudub taoline süsteem selliste ELis viibivate kolmandate riikide kodanike tuvastamiseks, kes on ELi sisenenud ebaseaduslikult üle välispiiri. Olemasolev Eurodac-süsteem on taolise teabe jaoks ideaalne andmebaas, kuna see juba sisaldab selliseid andmeid. Praegu on selliste andmete kogumise eesmärk üksnes aidata määrata kindlaks liikmesriiki, kes vastutab varjupaigataotluse läbivaatamise eest. Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike ja ebaseaduslikult üle välispiiri Euroopa Liitu sisenenud isikute tuvastamine aitab liikmesriikidel eelkõige väljastada kolmanda riigi kodanikule uued dokumendid isiku tagasisaatmiseks.

5.9. Eurodac-süsteemi teine eesmärk on pakkuda lisatoetust selliste varjupaigataotlejatega tegelevatele liikmesriikidele, kelle taotlus on mõnes teises liikmesriigis juba tagasi lükatud, märkides ära tagasilükatud taotlused, kuid liikmesriikide ametiasutustele tuleb anda õigus vaadata läbi teises liikmesriigis menetletud taotlus.

Brüssel, 25. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

LISA

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel siiski vähemalt veerandi häältest (kodukorra artikli 43 lõige 2).

Punkt 2.2

Muuta järgmiselt:

2.2. Euroopa lõunaosas asuvatel liikmesriikidel ei ole muud valikut, kui ~~muuta need kohad kas kinnipidamis- või luua kinnised lahkumiseelseks keskuseks, kus varjupaigataotlejate olukord on elutingimuste ja õiguste seisukohast väga probleemne.~~

Motivatsioon

Praegust teksti on väga lihtne valesti tõlgendada, sest riike endid ei muudeta ei kinnipidamiskeskusteks ega millekski muuks. Riikides luuakse lahkumiseelsed keskused.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 96

Vastu: 100

Erapooletud: 47

Täiskogus vastu võetud muudatusettepanekute kohaselt muudeti sektsiooni arvamuses järgmisi punkte, kuigi nende esialgse kuju säilitamine kogus hääletamisel enam kui veerandi häältest (kodukorra artikli 43 lõige 2):

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab teadmiseks uue rände- ja varjupaigaleppe, mille eesmärk on lahendada mitmetahuline ja keerukas nähtus. Komitee leiab, et uued määrused aitavad kaasa tõhusamale ELi piirijulgeolekule. ELi sisenejate kontrollimiseks on loodud parem ja ohutum protsess. Sellegipoolest on ELi integreeritud ühisstrateegia, mis on vastupidav ja tulevikku suunatud, väga vajalik ning kauaoodatud. Kahjuks tuleb tõdeda, et seoses rändeprobleemi ja varjupaiga küsimustega üldiselt serveerib komisjon n-ö sama vana suppi kuumutatud kujul, kuid siiski Lõuna-Euroopa riikidele tavapäraselt külmalt. **Veel enam, neljast või viiest asjaomast liikmesriigist saab inimeste nn kinnipidamiskeskused⁽¹⁾ vähemalt kuueks või seitsmeks kuuks, kui mitte kauemaks, kuni menetluste tulemus on teada ja see toob kaasa varasemast 20 korda hullemat olukorda.**

Hääletuse tulemus:

Poolt: 105

Vastu: 99

Erapooletud: 43

1.2. Komitee juhib tähelepanu sellele, et tundub, et komisjonil puudub tema soovitude suhtes hea tahe. Kõigis komitee arvamustes (SOC/649, SOC/669 ja SOC/670) kritiseeritakse nii varjupaiga- ja rändealduse määruse kui ka varjupaigamenetluste määruse vastuvõtmist. Komitee juhib tähelepanu ka sellele, et nende üheksa määruse läbivaatamisel ja komisjoniga suhtlemisel ilmneb, et nende rakendamise väljavaated on väga kehvad. Komisjonile on tüüpiline, et ta ei käsitle sisserännet üheainsa küsimusena, vaid märgib pigem, et mis tahes ettepanekud või soovitused kuuluvad mõne muu määruse kohaldamisalasse. Seetõttu ei saa küsimusi sisuliselt omavahel siduda, mis tähendab, et neid käsitletakse iga asjaomase määruse kohaldamisalal üksteisest eraldi. Teisisõnu viidatakse iga tähelepaneku korral mõnele muule eeskirjale või komisjon lihtsalt heidab kõik märkused kõrvale põhjendusel, et need kuuluvad erinevate reeglite alla.

⁽¹⁾ Riiki mittelubamise kontseptsioon on olemas nii Schengeni kui ka varjupaigaküsimusi käsitlevas liidu õigustikus (varjupaigamenetluste direktiivi artikkel 43).

Hääletuse tulemus:

Poolt: 101

Vastu: 97

Erapooletud: 41

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg““

(COM(2020) 662 final)

(2021/C 155/11)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

Kaasraportöör: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 11.11.2020
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	11.2.2021
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	212/0/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt asjaolu üle, et Euroopa Komisjon võttis vastu uue strateegilise ettepaneku pealkirjaga „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg“. Selline strateegia on Euroopa Liidu ja selle kodanike jaoks absoluutselt ja vältimatult vajalik ning komitee kavatseb seda strateegiat toetada ning sellesse aktiivselt panustada arutelude ja ettepanekutega.

1.2 Komitee on seisukohal, et kuna elamute ja muude hoonete arvele langeb 40 % ELi energia kogutarbimisest, peab Euroopa Liit andma tuge nende renoveerimise lainele, ja seda üldisema lähenemisega, mis hõlmab üldist majandushuvi pakkuvaid pikaajalisi investeeringuid, kestlikku arengut, üleminekut keskkonnahoidlikule majandusele, tervisekaitset, sh asbestikäitlust selle töö käigus, rohepööret ning Euroopa sotsiaalõiguste samba tõhusat rakendamist seoses igapäevase õigusega püsivale ja taskukohasele eluasemele.

1.3 Seega toetab komitee renoveerimislaine strateegiat, sest tegemist on Euroopa Liidu jaoks mitmest aspektist eeliseid pakkuva lähenemisega: see on kolmekordselt kasulik kliimasoojenemisega võitlemise aspektist, kasulik taastumise aspektist tänu kohapeal loodud töökohtadele ning ühtlasi kasulik võitluses pandeemia ja kütteostuvõimetuse vastu ning kõigi jaoks, haavatavad inimesed kaasa arvatud, taskukohaste eluasemete tagamise edendamisel.

1.4 Komitee on seisukohal, et strateegia erilist mõõdet ja 2050. aastani ulatuvat ajahorisonti arvestades vajab see stabiilset, arusaadavat ja kohandatud õigus- ja finantsraamistikku, mis paigutuks ELi sihtotstarbelise investeerimisfondi, mitmeaastaste investeerimiskavade ja uue keskkonnahoidliku poolaasta raamistikku ning ühtlasi uude sihtotstarbelisse õigusraamistikku, mis oleks kohandatud selliste valdkondadega nagu riigiabi, kohaldatavad käibemaksumäärad, riigihanked, nn keskkonnahoidlikud hüpoteeklaenuid ja energiatõhususe standardid.

1.5 Komitee kutsub komisjoni üles rakendama stiimuleid, et ärgitada kohalikul tasandil looma struktuure hoonete energiatõhususega seotud renoveerimise industrialiseerimiseks ning laialdaseks kasutamiseks, käivitades ka uue energiatõhusale renoveerimisele aastaks 2050 pühendatud Erasmus programmi, et tuua noori eurooplasi neile tulevikutöökohtadele.

1.6 Samuti kutsub komitee üles õhutama liikmesriike käivitama Euroopa Investeerimisprogrammi ELENA eeskujul avalikke diagnostikat, tehnilist abi ja nõuandeid hõlmavaid teenuseid, mis oleksid eelkõige suunatud kodumajapidamistele, et vältida energiatõhususega seotud renoveerimise toetamise vahendite kuritahtlikku turundamist ja nendega seotud petturlike tavasid.

1.7 Komitee on eelkõige seisukohal, et see strateegia peab võimaldama Euroopa Liidul läheneda oma kodanikele ning kohtadele, kus nad elavad, teavitades neid asjakohaselt praegu kasutatavatest vahenditest ja neile ligipääsemise viisidest.

1.8 Komitee kutsub üles tõhusale koostööle hoonefondi vaatluskeskuse ja küttestuvõimetuse vaatluskeskuse vahel.

2. Üldised märkused

2.1 Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et Euroopa Komisjon võttis vastu teatise „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg“. Praegu on ilmselgelt hädavajalik Euroopa Liidus hooned – nii era- kui ka sotsiaalelamuid, üldkasutatavaid hooned ja ettevõtlushooneid – ulatuslikult renoveerida, arvestades pikaajaliste investeeringute struktuurilist ebapiisavust selles valdkonnas, kliimat ja keskkonda puudutavaid, majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi ning selle valdkonna probleemidega tegelemata jätmisel tekkivaid kulusid.

2.2 Komitee toetab komisjoni kavandatud strateegiat, mis lähtub kliimaneutraalsuse eesmärgist, kohaldab ringmajanduse põhimõtteid, panustab Euroopa konkurentsivõime suurendamisse ning kultuuripärandi kaitsmisse ja põhineb eelkõige igapäevase üldisele taskukohasele, elamiskõlblikule, juurdepääsetavale ja tervislikule eluasemele kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõttega 19.

2.3 Elamute ja muude hoonete arvele langeb 40 % ELi energia kogutarbimisest, mistõttu on tarvis nende renoveerimise lainet, kasutades üldisemat lähenemist, mis hõlmab pikaajalisi investeeringuid üldistes huvides, kestlikku arengusse ja rohepöördesse.

2.4 Pandeemia on esile toonud eluasemete olulise rolli tervishoiuvalase kriisi haldamises ning vajaduse vaadata üle nende kasutamine ja seega kavandus, võttes arvesse liikumiskiiranguid.

2.5 Pandeemia on eelkõige näidanud vastuvõetamatut seost eluasemete tervisesõbralikkuse, küttestuvõimetuse ning pandeemia suhtes vastupidavuse vahel.

2.6 Hoonete renoveerimise laine strateegia kujutab endast paljude eelistega lähenemist järgmistes aspektides: oluline ja tõhus panustamine kliimamuutusega võitlemisele, ulatuslikud pikaajalised investeeringud ning arvukad kohalikud töökohad, mis võivad renoveerimislaanega kaasneda ning anda positiivse panuse majanduse taastumisse, võitlus küttestuvõimetuse vastu ning sotsiaalse kaasamise ja ühtekuuluvuse edendamise tänu sellele, et Euroopa Liidu kodanikele võimaldatakse taskukohast eluaset.

2.7 Hoonete renoveerimise lainele tuleb seega hoogu anda püsivate ning kooskõlastatud hoovuste ja tuultega, seda nii Euroopa Liidu eeskirjade ja toetuste kui ka liikmesriikide mitmeaastaste investeerimiskavade tasandil. Need peavad olema ühtaegu arusaadavad ja ligipääsetavad, arvestades osaliste mitmekesisust ja nende erinevaid investeerimisstrateegiaid. Osaliste hulgas võib olla eurooplasi, kes elavad oma kodus ja on selle omanikud või kaasomanikud, majapidamisi, kes annavad üürile üht või mitut eluaset, sotsiaaleluaseme organisatsioonid, kes tegutsevad konkreetsetes üldhuvivälisannetes ja neist tuleneva avaliku teenuse kohustuse raames, ametiasutusi ja nende ametihooneid, muinsuskaitse all olevaid ajaloolisi rajatisi, ettevõtteid ja nende hooned. On palju potentsiaalseid renoveerimislainel surfajaid, keda tuleb veenda tegema 2050. aastani pikemaajalisi investeeringuid oma elamutesse ja teistes hoonetes hoonete tüübi järgi kohandatud rahastusmehhanismide abiga, mille hulka võivad kuuluda pikaajalised laenuid või nn keskkonnahoidlikud laenuid, avaliku sektori tagatised ning eelkõige kodumajapidamistele mõeldud tagastamatu abi.

2.8 Hoonete renoveerimise lainet peab ennekõike toetama Euroopa liikumine industrialiseerimise ja renoveerimisegevuse massilise suurenemise poole kohalikul tasandil, et vähendada renoveerimise maksumust ning tööde teostamise kestust hoonete elanike jaoks, samuti protsesside allhange ja digiteerimine. Selle industrialiseerimisega peavad kaasnema uued ehitusmudelid, mis põhinevad asjakohasel tehnilistel kohustustel ja ehitusnormidel, ning ennekõike üleeuroopaline kampaania selle uue valdkonna ning võimalike uute töökohtade väärtustamiseks nooremate põlvkondade seas, käivitades energiatõhusale renoveerimisele aastaks 2050 pühendatud Erasmuse programmi, mida komitee väga toetaks. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ka sotsiaalse dumpingu ohule, mis on omane allhankele ja muudele alltöövõtuvahenditele.

2.9 Samuti peab komisjon tagama olemasolevate sätete, läbivaatamisel olevate sätete ning uute sätete ettepanekute ühtluse, mitte vaid liikmesriikide ja nende pikaajaliste investeeringute strateegiate tasandil, vaid ka kodumajapidamiste, sotsiaaleluasemete üürileandjate, ametiasutuste ja ettevõtjate jaoks – paljude individuaalsete pikaajalisi investeeringuid puudutavate otsuste tegijate jaoks, kes panustavad renoveerimislainesse kuni 2050. aastani omaenda strateegiate alusel.

2.10 See ühtlusevajadus puudutab olemasolevate sätete läbivaatamist, sealhulgas näiteks hoonete energiatõhususe direktiiv, riigihanked, riigiabi kavade rakendamine, eelkõige sotsiaaleluasemete puhul, konkreetset kohaldatavad käibemaksumäärad ja keskkonnahoidlikud hüpoteeklaenu, aga ka Euroopa taasterahastu „NextGenerationEU“ ja 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika tingimuslikud elemendid, mis peavad olema asjaomaste Euroopa kodumajapidamiste jaoks hõlpsasti arusaadavad. Seda taastekava tuleb hoogustada tõelise konkreetsete ettepanekute ja soovitude poliitika abil ning olemasolevate riiklike vaatluskeskuste töö koordineerimise teel.

2.11 Komitee kutsub üles tõhusale koostööle hoonefondi vaatluskeskuse ja kütteostuvõimetuse vaatluskeskuse vahel.

2.12 Komitee kutsub üles seadma liikmesriikides sisse avaliku teenistuse, et edendada energiatõhususega seotud renoveerimise lainet, diagnostikat ning tehnilist abi energiatõhususega seotud renoveerimistöde teostamisel, mis oleks suunatud eelkõige kodumajapidamistele, et vältida igasuguseid kuritahtlikke praktikaid renoveerimistöde turustamisel.

3. Üldised märkused – hoonete renoveerimise edendamine kliimanetraalsuse saavutamiseks ja majanduse taastamiseks

3.1 Hoonete ulatuslik renoveerimine Euroopa Liidus – nii era- kui ka sotsiaalelamute, üldkasutatavate hoonete ja ettevõtlushoonete renoveerimine – on praegu ilmselgelt hädavajalik, arvestades pikaajaliste investeeringute struktuurilist ebapiisavust selles valdkonnas ning kliimat ja keskkonda puudutavaid, majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi.

3.2 Komitee nõustub komisjoni analüüsiga, et kliima seisukohast on kiiresti vaja võtta meetmeid eluasemete ja muude hoonete renoveerimiseks ning et COVID-19 kriis pakub võimalust hooned uuesti üle vaadata, ümber projekteerida ja moderniseerida, kasutades keskkonnavalast, sotsiaalset ja majanduslikku lähenemisviisi, millel on osapooltele mitmeid eeliseid. See on ainulaadne võimalus võtta üheaegselt meetmeid kliimanetraalsuse, majanduse taastamise ja sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkonnas.

Komitee juhib tähelepanu asjaomaste hoonete, eelkõige renoveeritavate elamute mitmekesisusele, mis ulatub eramajadest suurte nõukogude-aegsete elamukvartalite ja töölisklassi eeslinnadeni. Selles suures eluasemete mitmekesisuses võib Ida-Euroopa kortermajadel, väga vanadel majadel alahinnatud linnakeskustes, eeslinnade elamutel ja maapiirkondade eluasemetel olla eriprioriteet. Seoses asjaoluga, et hoonefond on vananenud ja vajab uuendusprotsesse nii inimeste elukvaliteedi parandamiseks kui ka hoonete tehniliseks täiustamiseks, on vaja tagada inimestele juurdepääs rahastamisele, sest praegu takistab see oluliselt renoveerimist. Ühtlasi tuleb arvesse võtta puudega inimeste juurdepääsu. Samuti peab Euroopa Liit kasutama seda võimalust laiaulatuslike meetmete võtmiseks, et asjakohase teabevahetuse kaudu jõuda oma kodanikele ja nende elukohtadele lähemale.

3.3 Komitee toetab ettepanekut kahekordistada 2030. aastaks elamute ja teiste hoonete energiatõhususega seotud renoveerimismäär ja edendada põhjalikku renoveerimist, s.t renoveerida 2030. aastaks 35 miljonit hoonet, eesmärgiga saavutada 2050. aastaks terves ELis kliimanetraalsus. Ideaalis võiks selle määra kahekordistamisest isegi kaugemale minna ja püüda see kolmekordistada.

3.4 Komitee rõhutab selle eesmärgi ja 30aastase ajahorisondi ambitsioonikust, samuti vajadust jätkata selle valdkonna olemasolevate õigus- ja reguleerivate raamistike ning selliste rahalise toetuse mehhanismide põhjalikku kooskõlastamist, mis on mõeldud toetama kõnealuste hoonete elanikke, sotsiaaleluasemete üürileandjaid, ametiasutusi ning teiste asjaomaste hoonete omanikke, kes kõik on potentsiaalsed investorid, et veenda neid tegema pikaajalisi investeeringuid nende endi strateegiate ja suutlikkuse kohaselt. Sellest annavad tunnistust ka liikmesriikide ja nende kohalike omavalitsuste püüdlused 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitikat ja taasterahastut „NextGenerationEU“ omavahel ühendada.

4. Üldised märkused – hoonete renoveerimise peamised põhimõtted kuni aastani 2030 ja 2050

4.1 Komitee on nõus, et vaja on üldist ja kõiki osalisi hõlmavat strateegiat, mis põhineb järgmisel seitsmel põhimõttel: energiatõhususe esikohale seadmine, taskukohasus, CO₂ heite vähendamine ja taastuvate energiaallikate integreerimine, olulusringipõhine mõtteviis ja ringlus, kõrged tervishoiu- ja keskkonnastandardid, rohe- ja digipöördega seotud probleemide käsitlemine ning esteetilise ja arhitektuurse kvaliteedi austamine.

4.2 Komitee rõhutab, et oluline on Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtte 19 kohaselt tagada eluasemete ning tehtavate investeeringute taskukohasus asjaomaste kodumajapidamiste või isikute jaoks, kes võivad olla renoveerimist vajava eluaseme omanikud ja elanikud, üürnikud või kaasomanikud, eelkõige küsimustes, mis puudutavad soojuslekete kõrvaldamist ning võitlust kütteostuvõimetuse vastu, ent samuti sotsiaaleluasemete üürileandjad, kelle eluasemete üürihinnad tulenevad liikmesriikide kehtestatud konkreetsest avaliku teenindamise kohustusest võimaldada taskukohast eluaset.

4.3 Komitee rõhutab, et õõnesseinte ja põrandate isolatsioon on kõige lihtsam ja odavam meede CO₂ heite vähendamiseks. Kuid isegi need suhteliselt soodsad meetmed on paljudele koduomanikele hoolimata vähenevatest energiakuludest liiga kulukad. Seepärast soovib komitee, et liikmesriikide valitsused looksid nende meetmete subsideerimise kava. Madalmaades tehtud arvutused näitavad, et nende meetmete rakendamiseks piisab 2 000 euro suurusest toetusest eluaseme kohta. Lisaks CO₂ heite olulisele vähendamisele loob selline süsteem ka märkimisväärsel hulgal töökohti ehitussektoris, mida COVID-19 on tõsiselt mõjutanud. Sama kehtib ka Prantsusmaal, kus hiljuti kehtestati kõigile kodumajapidamistele nende eluruumide energiatõhususega seotud renoveerimise toetus („MaPrimeRenov“).

4.4 Samuti tuleb järgida komitee arvamuses „Asbestiga töötamine hoonete energiatõhusamaks renoveerimisel“ esitatud järeldusi ja soovitusi, et edendada asbesti kõrvaldamist hoonete energiatõhusamaks renoveerimise käigus, kui see on vajalik ja võimalik ⁽¹⁾.

5. Märkused – kiirem ja põhjalikum renoveerimine paremate hoonete nimel

5.1 Komitee nõustub komisjoni analüüsiga küsimustes, mis puudutavad individuaalsete investeerimisotsuste paljusid takistusi ning rahalistele vahenditele ligipääsemise keerukust eelkõige kohalikul tasandil. See puudutab ligipääsu nii riiklikele vahenditele kui ka struktuurifondidele eriti projektide hindamise etapis, ent pidades silmas ka viivitusi toetuste maksimisel. Esmatähtis on kõrvaldada see keerukus ja asjaomased talitlushäired, et saavutada seatud eesmärgid, sealhulgas 2021. aastal alanud 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika rakendamise raames.

5.2 Komitee võtab teadmiseks, et komisjon kaardistas need takistused avaliku konsultatsiooni põhjal, ning võtab teadmiseks komisjoni ettepanekud, mis on seotud parema teabe, suurema õiguskindluse, tugevamate investeerimisstiimulite, piisava ja sihtmärgipärase rahastuse tagamise, projektide ettevalmistamise ja rakendamise suutlikkuse suurendamise, terviklike ja integreeritud renoveerimismeetmete edendamise, ehituse ökosüsteemi muutmise kestliku renoveerimise võimaldamiseks ning renoveerimise kasutamise kütteostuvõimetuse vastu võitlemiseks ja konkreetse Euroopa algatuse abil taskukohaste eluasemete edendamiseks. Neid ettepanekuid tuleb rakendada lihtsuse printsiibi kohaselt, eelnevalt kindlaks määratud kombinatsioonis lisavahenditega, mida saavad kasutada ametiasutused, ning arvesse võttes riigiabi kontrolli proportsionaalsust.

5.3 Komitee toetab komisjoni ettepanekut volitada ELi hoonefondi vaatluskeskust haldama Euroopa energiatõhususe andmekogu ning toetama asjakohaste stiimulite väljatöötamist. Vaatluskeskus peab tegema koostööd kütteostuvõimetuse vaatluskeskusega, millele tuleb seoses sellega anda uut hoogu.

5.4 Komitee tunnustab praeguse olukorra erakordsust, pidades silmas võimalust kasutada energiatõhususega seotud renoveerimiseks Euroopa rahalisi vahendeid taasterahastu „NextGenerationEU“ ja 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika raames. On tervelt 13 võimalikku allikat, mille abil saab energiatõhususega seotud renoveerimist rahastada kas tagastamatu abi või pikaajaliste madala intressi ja avaliku sektori tagatistega laenudega.

5.5 Komitee leiab, et selles erakordses olukorras peab Euroopa Liit lisaks renoveerimisega seotud koguseliste eesmärkide määratlemisele toetama liikmesriike ja nende energiatõhususega seotud renoveerimisse investeerimise aastakavasid, samuti tagama nende kavade iga-aastase hindamise Euroopa poolaasta raames, mistarvis tuleb luua eraldiseisvad keskkonnanahoidliku juhtimise tavad, mida rakendatakse kas majandusliku juhtimise kõrval või avatud koordineerimise meetodi kohaselt.

⁽¹⁾ ELT C 240, 16.7.2019, lk 15.

5.6 Komitee leiab, et seda ainulaadset olukorda tuleb kasutada ka küttestuvõimetuse vastu võitlemiseks ning selle kõrvaldamiseks, käsitades seda rahastusvahendite koondamisel esmatähtsana. ELi küttestuvõimetuse vaatluskeskuse ülesannete täitmise suutlikkust tuleb suurendada ning panna see koordineerima liikmesriikide küttestuvõimetuse vaatluskeskuste üleeuroopalist võrgustikku.

5.7 Komitee soovib, et komisjon teadvustaks potentsiaalsete investorite, eelkõige kodumajapidamiste ja sotsiaaleluasemete üürileandjate raskusi erinevate rahastusallikate kombineerimisel ja nende kasutamisel erinevate eeskirjade, abikõlblikkuse tingimuste ja kontrollide kohaselt. Võttes arvesse 2050. aastaks seatud eesmäärke, tuleks need rahastusallikad ühtlustada nõnda, et neist moodustuks hõlpsamini hoomatav tervik, mis on kodumajapidamistele ja asjaomastele ametiasutustele ligipääsetavam.

5.8 Võttes arvesse kõnealuste investeeringute kestust ning 2050. aastaks püstitatud eesmäärke, teeb komitee komisjonile ettepaneku uurida, kas asjaomaste Euroopa kodumajapidamiste huvides informatsiooni lihtsustamiseks ja hoomatavamaks muutmiseks oleks võimalik luua spetsiaalne Euroopa Investeerimispanka hallatav investeerimisfond, millega tagatakse korraga tehniline tugi, olemasolevate rahastusallikate kombineerimine ning selle tegevuse jätkumine 2050. aastani.

5.9 Komitee toetab komisjoni algatust vaadata seda silmas pidades läbi riigiabi kavade, mida kohaldatakse energiatõhususega seotud renoveerimise investeerimisel. Arvestades nende vaieldamatut vajalikkust, tuleb neid riigiabi kavadeid energiatõhususega seotud renoveerimise toetamiseks lihtsustada, et need ei takistaks investeerimisotsuste tegemist. Komitee tervitab samuti komisjoni otsust hinnata 2021. aastal komisjoni otsust 2012/21/EL⁽²⁾, mis puudutab avalike teenuste eest makstava hüvitisena antavat riigiabi. Ka sotsiaalelamute energiatõhususega seotud renoveerimiseks makstavad toetused on hõlmatud nende eeskirjadega, mida kohaldatakse avaliku teenuse kohustuste täitmisel.

5.10 Komitee toetab komisjoni ettepanekut käivitada taskukohaste eluasemete Euroopa algatus, rahastades 100 uuenduslikku ja osaluspõhist juhtprojekti, mis keskenduvad sotsiaalelamurajoonide põhjalikule renoveerimisele, et näidata eeskuju ulatusliku kasutuselevõtu innustamiseks kogu Euroopa Liidus. Kui võtta arvesse sotsiaaleluasemete üürileandjate suutlikkust investeerida oma üldist majandushuvi pakkuvate teenuste kvaliteeti ning kui Euroopa Investeerimispank seda toetab, võimaldavad renoveerimistegevuse massiline suurenemine ja hoonete renoveerimise industrialiseerimine mitte ainult luua kohapeal töökohti, vaid ka vähendada muude eluasemete ja avalike hoonete renoveerimiskulusid, sest tekivad uued kohalikud tööstusharud.

5.11 Komitee teeb komisjonile ettepaneku ELENA kogemusele tuginedes ning Euroopa Investeerimispanka abiga julgustada liikmesriike seadma sisse avaliku teenistuse tehnilise toe pakkumiseks energiatõhususega seotud renoveerimisel, mis oleks mõeldud eelkõige kodumajapidamistele, et ennetada kuritahtlikku turundustegevust ja kelmust, mida on mõnes liikmesriigis energiatõhususega seotud renoveerimise valdkonnas juba täheldatud.

5.12 Komitee toetab täielikult komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni kõnes tutvustatud koosloomekeskkonna uus „Euroopa Bauhaus“ loomist, mille raames tuuakse kokku paljude erialade spetsialistid, et arutleda tulevikuhoonete üle ning mõtestada ümber tuleviku kestlik eluviis. Komitee kutsub kõiki sidusrühmi üles osalema komisjoni algatatud avalikus konsultatsioonis.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Christa SCHWENG

⁽²⁾ Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsus 2012/21/EL Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv reisijate- või kaubaveol kasutatavate teatavate maanteesõidukite juhtide alus- ja jätkuõppe kohta (kodifitseeritud tekst)“

(COM(2021) 34 final – 2021/0018 (COD))

(2021/C 155/12)

Konsulteerimistaotlused	Euroopa Liidu Nõukogu, 8.2.2021 European Parliament, 8.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 91 ja 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	24.2.2021
Täiskogu istungjärk nr	558
Hääletuse tulemus	234/0/8
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ega soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 558. istungjärgul 24.–25. veebruaril 2021 (24. veebruari istungil) esitada kõnealust ettepanekut pooldava arvamuse. Poolt hääletas 234 ja erapooletuks jäi 8.

Brüssel, 24. veebruar 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

PARANDUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse vahetus-, abi- ja koolitusprogramm euro kaitsmiseks võltsimise eest perioodil 2021–2027 (programm „Perikles IV“)“ (COM(2018) 369 final – 2018/0194(CNS)), parandus

(Euroopa Liidu Teataja C 440, 6. detsember 2018)

(2021/C 155/13)

Kaanel ja leheküljel 199 pealkirjas

asendatakse „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse vahetus-, abi- ja koolitusprogramm euro kaitsmiseks võltsimise eest perioodil 2021–2027 (programm „Perikles IV“)“ (COM(2018) 369 final – 2018/0194(CNS))“

järgmisega: „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse vahetus-, abi- ja koolitusprogramm euro kaitsmiseks võltsimise eest perioodil 2021–2027 (programm „Perikles IV“)“ (COM(2018) 369 final – 2018/0194(COD))“.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET